

**Laaja
hyvinvointikertomus**

2018-2021

Sisällysluettelo

JOHDANTO	3
OSA I: VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2018-2021.....	5
1 TALOUS JA ELINVOIMA.....	5
1.1 Väestö.....	5
1.2 Työllisyystilanne	7
1.3 Talous	9
2 LAPSET, VARHAISNUORET (peruskouluikäiset), JA LAPSIPERHEET.....	11
2.1 Tyytyväisyys elämään ja harrastukset	12
2.2 Koettu terveys, elintavat ja riippuvuudet	13
2.3 Mielen hyvinvointi, sosiaaliset suhteet ja osallisuus.....	14
2.4 Elinolot ja turvallinen kasvuympäristö.....	15
2.5 Oppilashuollon resurssit ja toimivuus.....	17
2.6 Varhaiskasvatuspalvelut.....	17
2.7 Hyvinvointia edistävät hankkeet ja osallisuuden tukeminen.....	18
2.8. Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyö.....	21
3 NUORET (lukio, ammatillinen koulutus) JA NUORET AIKUISET.....	22
3.1 Päihteiden käyttö	22
3.2 Mielen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet.....	24
3.3 Kiusaaminen ja häirintä.....	25
3.4 Liikunta-aktiivisuus.....	27
3.5 Osallisuus.....	27
3.6 Ohjaamo.....	29
3.7 Kokkolan Ankkuritiimi.....	30
4 TYÖIKÄISET.....	31
4.1 Elämänlaatu ja mielenterveys.....	31
4.2 Ylipaino ja sairastaminen	32
4.3 Päihteet.....	33
4.4 Liikunta-aktiivisuus.....	34
4.5 Kulttuuri ja liikunta-aktiviteetit.....	35
5 IKÄIHMISET.....	36
5.1 Osallisuutta ja hyvinvointia liikunnasta ja kulttuurista.....	38
OSA II: KAUPUNGIN HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN ELEMENTIT.....	39
7 TERVEYDENEDISTÄMISAKTIIVISUUS.....	39
8 FYYSINEN YMPÄRISTÖ.....	41
8.1 Maankäyttö ja asuntotuotanto	41
8.2 Kaupungin ylläpitämät tiet ja puistot.....	42
8.3 Saavutettavuus ja liikkuminen.....	42
8.4 Turvallisuus.....	43
8.5 Joukkoliikenne.....	45
8.6 Liikuntaolosuhteet.....	45
8.7 Ilmanlaatu.....	45
8.8 Kaupungin kiinteistöjen terveysturvallisuus.....	47
9 MUUT HYVINVOINNIN TUOTTAJAT.....	48
9.1 Kirjasto- ja museopalvelut sekä Kokkolan seudun opisto	48
9.2 Järjestöt ja yhdistykset.....	49
10 PALVELUTYYTYVÄISYYS.....	50
YHTEENVETO.....	52

JOHDANTO

Hyvinvointikertomus on työväline ja julkinen asiakirja, joka kytkee hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulman osaksi kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua, johtamista ja päätöksentekoa. Tarkoituksena on nostaa esiin poikkihallinnolliset hyvinvoinnin taustatekijät, vahvuudet ja kehittämistarpeet.

Hyvinvointikertomuksen valmistelulle on kolme tärkeää perustetta:

- Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen tukee ihmisoikeuksien toteutumista.
- Kuntalaki edellyttää kunnilta asukkaiden hyvinvoinnin edistämistä. Hyvinvointikertomus tukee tätä tehtävää tarjoamalla työvälineen hyvinvointitarpeiden kartoittamiseen, hyvinvoinnin edistämisen suunnitelman tekemiseen sekä saavutusten ja toteutettujen toimenpiteiden arviointiin.
- Terveydenhuoltolaki velvoittaa kuntia laatimaan hyvinvointikertomuksen. Lain mukaan kunnanvaltuustolle on valmisteltava laaja hyvinvointikertomus valtuustokausittain ja kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain.

Kaupunginhallitus hyväksyi hyvinvointisuunnitelman vuosille 2018 – 2021 kaupunginvaltuustossa 4.2.2019 § 4. Hyvinvointisuunnitelma 2018 - 2021 on ollut yksi kaupunkistrategiaa toteuttava ja tarkentava kehittämisohjelma, joka osaltaan tarkensi strategista näkemystä kaupungin hyvinvointityön osalta. Hyvinvointisuunnitelmassa oli linjattuna kolme painopistettä valtuustokauden hyvinvointityölle:

1. Hyvinvointijohtamisen organisointi
2. Hyvinvointityön tavoitteenasettelun konkretisointi
3. Osallisuuden edistäminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Asetettujen painopisteiden tavoitteena oli saattaa kaupungin hyvinvointityö suunnitelmakauden aikana tasolle, joka tukee kaupunkistrategian hyvinvointitavoitteiden toteutumista. Tavoitteena oli panostaa hyvinvointityön ja -johtamisen organisointiin ja hyvinvointityön tavoitteenasettelun konkretisointiin ja raportointiin. Kaupungin hyvinvointityön keskiössä oli ennaltaehkäisevä toiminta syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja lisäksi kaupungin vastuualueiden hyvinvointityön toimenpiteitä kohdennetaan erityisesti hyvinvointivajetta kokeviin ryhmiin.

Valtuustokauden 2018–2021 kuntalaisten hyvinvoinnin arviointi on tehty pääasiassa indikaattoritiedon pohjalta. Kauteen valitut indikaattorit noudattavat soveltuvin osin valtakunnallisia ja alueellisia suosituksia hyvinvoinnin kuvaamiseen soveltuvista mittareista. Hyvinvointikertomuksen laadinnassa on käytetty apuna Kuntaliiton sähköistä hyvinvointikertomus työkalua, jonka kautta on saatavilla ajantasaista tutkimustietoa hyvinvointiin liittyvistä asioista. Hyvinvoinnin muutosta tarkastellaan pääasiassa vuosien 2018–2021 tietojen perusteella. Vertailukuntina ovat Seinäjoki, Porvoo ja Mikkeli, jotka ovat samaa suuruusluokkaa Kokkolan kanssa.

Valtuustokauden 2018–2021 hyvinvointityöryhmän varsinaiset jäsenet olivat:

- Djupsund Ronnie, ruotsinkielisten opetuspalveluiden johtaja, puheenjohtaja (11/2020 alkaen)
- Isosaari Piia, strategiapäällikkö, puheenjohtaja (10/2020 asti)
- Sanna Kauppi, hyvinvointikoordinaattori (12/2021 alkaen)
- Eeva Enfors, hyvinvointikoordinaattori (oto) (12/2021 asti)
- Cainberg Päivi, yleiskaava-arkkitehti
- Harju Jukka, liikenneinsinööri
- Järvenpää Jussi, kehittämisspäällikkö
- Fraktman Piia, nuorisotoimenjohtaja
- Kytölaakso Kai, varhaiskasvatustoimenjohtaja
- Levijoki Sanna-Mari, työllisyyspäällikkö
- Nygqvist Lotta, liikuntatoimenjohtaja
- Purontaus Sampo, kulttuuritoimenjohtaja
- Saarinen Jari, talousjohtaja
- Sangi Sini, kaupunginpuutarhuri
- Sarkkinen Mika, kehittämisspäällikkö, sivistys
- Lång Saara, kehittämissuunnittelija, Soite (2/2021 asti)
- Vuorinen Titta, markkinointi- ja viestintäkoordinaattori
- Nevalainen Henri, hyvinvointikoordinaattori, Soite
- Sesay Hawa, nuorisovaltuusto
- Saeid Ihsan, nuorisovaltuusto

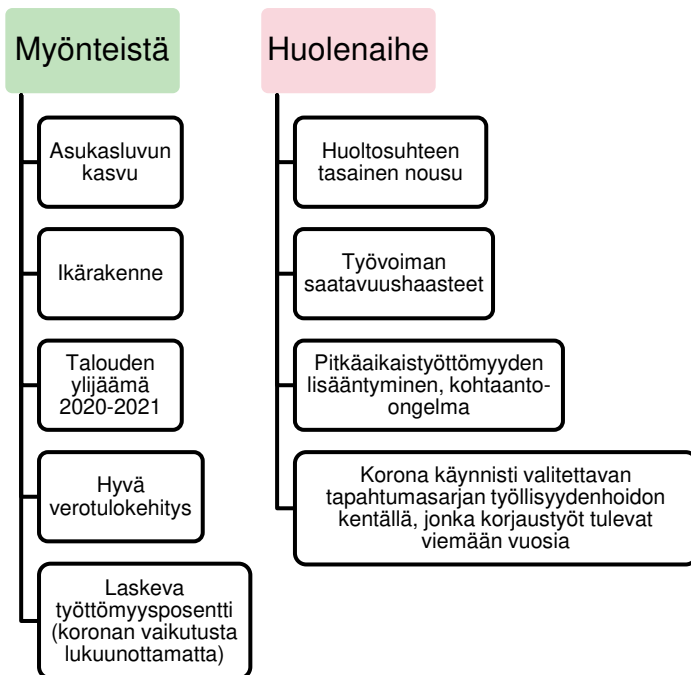
Hyvinvointityötä tehdään kaikilla kaupungin vastuualueilla hiukan eri näkökulmista ja eri tavoin kohdennetuin toimenpitein. Laaja hyvinvointikertomus koostuu useiden toimijoiden katsauksista ja havahduttaa lukijan työn monipuolisuuteen ja moninaisuuteen. Hyvinvointikertomusta koostettaessa ei ole pyritty tekemään tiukkaa määritelmää siitä mitä hyvinvointityö kaupunkiorganisaatiossa on. Sen sijaan on annettu toimijoille tilaa tuoda ilmi, kuinka moninaisin keinoin hyvinvointia kaupunkiorganisaatiossa edistetään. Kullekin toimialalle on myös annettu vapaus tuottaa oma osuutensa omaan toimintaan parhaiten sopivassa kirjoitusasussa.

Tarkastelujakso on ollut poikkeuksellinen monella tapaa. Keväällä 2020 alkanut koronapandemia vaikutti laajasti eri toimintoihin sekä väestön hyvinvointiin, ja se käy ilmi hyvinvointikertomuksessa eri toimialojen osalta. Koronasta ei kuitenkaan haluttu laatia omaa erillistä tarkastelua. Valtakunnallinen sote-uudistus ei vaikuta Kokkolaan samalla tavalla, kuin moniin muihin kuntiin, koska Soite on ollut toiminnassa jo vuodesta 2017 saakka. Kuitenkin roolijako kunnan ja Soiten välillä on ollut tarkasteluajanjaksolla muutoksessa.

OSA I:

VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2018-2021

1 TALOUS JA ELINVOIMA

1.1 Väestö

Kokkolan kaupungin asukasluvun kasvu on ollut positiivista tarkasteluajanjaksolla. Ajanjaksolla kaupungin väkiluku kasvoi 252 henkilöllä.

Vuosi 2018: 47 657

Vuosi 2019: 47 681

Vuosi 2020: 47 772

Vuosi 2021: 47 909

Syntyvyys

Pidemmän aikavälin tarkastelussa syntyvyys Kokkolan alueella on noudattanut valtakunnallista trendiä ja syntyneiden lasten määrä on kääntynyt laskuun. Tästä huolimatta luonnollinen väestönlisäys on säilynyt Kokkolassa positiivisena ja syntyvyyden vuosivaihtelut ovat suhteellisen pieniä. Tarkasteluajanjaksolla syntyvyys Kokkolassa on kehittynyt vuositasonla seuraavasti:

Vuosi 2018: 508 lasta

Vuosi 2019: 481 lasta

Vuosi 2020: 491 lasta

Vuosi 2021: 507 lasta

Ikärakenteen osalta voidaan todeta, että alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on tarkastelujakson aikana pienentynyt hyvin vähän. Kokkolassa on enemmän alle 15-vuotiaita kuin muissa vertailussa mukana olevissa kaupungeissa.

	2018	2019	2020
Alle 15-vuotiaiden osuus, %			
KOKO MAA	16,0	15,8	15,6
Kokkola	18,9	18,8	18,6
Mikkeli	14,2	14,0	13,9
Porvoo	17,2	17,0	16,7
Seinäjäki	17,5	17,3	17,1

Taulukko. Alle 15-vuotiaiden osuus, %

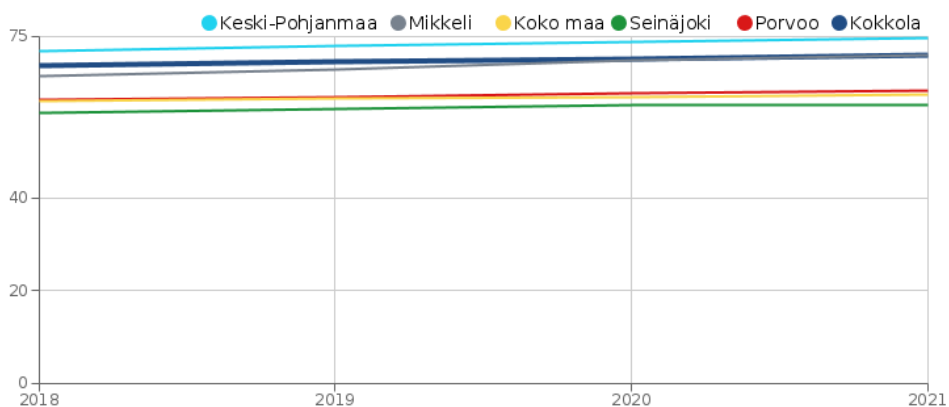
65-vuotta täyttäneiden osuus on lisääntynyt hieman tarkastelujakson aikana:

	2018	2019	2020
65 vuotta täyttäneiden osuus, %			
KOKO MAA	21,8	22,3	22,7
Kokkola	21,8	22,2	22,6
Mikkeli	25,7	26,4	27,2
Porvoo	20,8	21,3	21,8
Seinäjäki	19,4	19,9	20,4

Taulukko. 65-täyttäneiden osuus, %

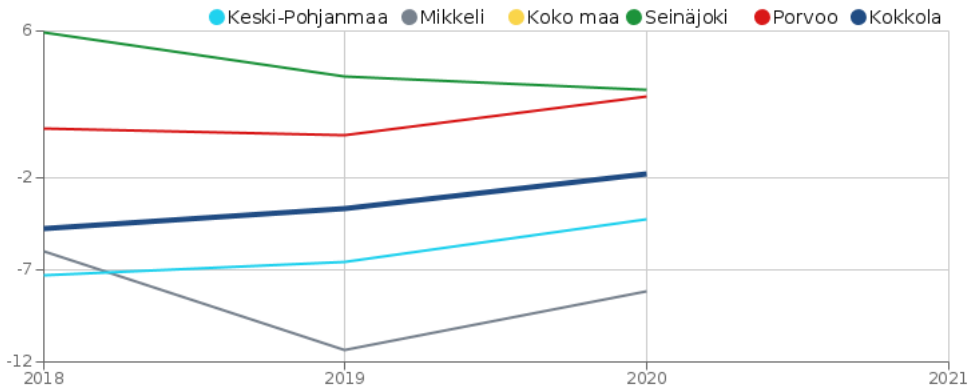
Kokkolan ikärakennetta leimaa lasten suhteellisen korostunut osuus ja eläkeikäisten suhteellisen maltillinen osuus väestöstä.

Demografinen (väestöllinen) huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Väestön ikääntyminen aiheuttaa huoltosuhteen tasaisen nousun. Vuonna 2018 huoltosuhde oli 68,5 ja vuonna 2021 se oli 70,9. (Lähde: Tilastokeskus)

Kuvaaja: Demografinen huoltosuhde.

Nettomuutto saadaan vähentämällä alueelle muuttaneista (tulomuuttajat) alueelta pois muuttaneet (lähtömuuttajat). Näin nettomuutto on positiivinen, jos alueelle on muuttanut enemmän kuin alueelta on muuttanut pois. Kokkolan osalta tilanne on parantunut tarkastelujakson aikana, mutta on edelleen miinuksella. Vuonna 2018 nettomuutto oli -4,8 ‰ ja vuonna 2020 nettomuutto oli -1,8 ‰. Vertailukunnista Seinäjoen nettomuutto vuonna 2020 oli 2,8 ‰, Porvoon 2,4 ‰ ja Mikkelin -8,2 ‰. (Lähde: Tilastokeskus)

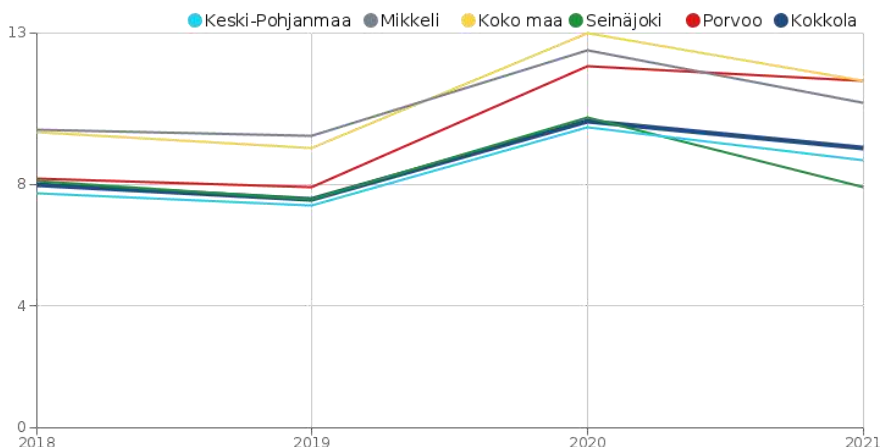
Kuvaaja: Kuntien välinen nettomuutto /1000 asukasta.

1.2 Työllisyystilanne

Vuosi 2018 - 2019 oli kaikilta osin Kokkolassa hyvin tasainen työllisyysenhoidon saralla. Pitkäaikaistyöttömyys oli saatu taitettua edellisvuoteen verrattuna ja aktiivointiaste oli yli 50 %. Korona käynnisti valitettavan tapahtumasarjan työllisyysenhoidon kentällä, jonka korjaustyöt tulevat viemään vuosia. Työttömien määrä kasvoi, pitkäaikaistyöttömien tilanne vaikeutui, lomautusten määrä kasvoi hetkellisesti ja epävarmuus työmarkkinoilla alkoi näkyä eri ilmiöinä. Pienyrittäjien mahdollisuus nostaa työmarkkinatukea vaikeutuneen taloudellisen tilanteen osalta näkyi lakiuudistuksen myötä myös kuntien työmarkkinatuen kuntaosuuksissa.

Vuonna 2021 tilanne kääntyi positiivisempaan suuntaan, mutta valitettava kohtaanto-ongelma avoimien työpaikkojen ja työttömien työnhakijoiden vähenemisenä haastaa kenttää. Pitkäaikaistyöttömyyden lisääntyminen kertoo palvelukentän hidastuneesta reagoinnista työllisyystoimijoiden kentällä. Keväällä 2021 alkaneet työllisyyden kuntakokeilut toivat kunnat uutena toimijana kentälle, mikä hidasti tilanteen ratkaisemista entisestään. 1.3.2021 alkaneissa työllisyyden kuntakokeiluissa kokeilun kunnat järjestävät alueellaan eräitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010) tarkoitettuja palveluja työ- ja elinkeinotoimiston asemasta ja antavat eräitä työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettuja työvoimapolitiittisia lausuntoja työ- ja elinkeinotoimiston asemasta.

Korona vaikutti työttömien määrän lisääntymiseen. Koko maan tilanteeseen verrattuna Kokkolan työllisyystilanne on tällä hetkellä parempi, mutta ei kuitenkaan yhtä hyvä, kuin 2018. Työttömien työnhakijoiden määrä on ollut laskeva koronan jälkeisen ajan kaikissa ikäryhmissä.

Kuvaaja: Työttömät, % työvoimasta. Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Työttömyysprosentti on ollut laskeva lukuun ottamatta koronan käynnistämää toimintavuotta ja joulukuussa 2021 työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut vuoden takaisesta (-16,8 %). Lomautusten määrä kasvoi pahimmillaan toukokuussa 2020 yli 1857,1 % mikä tarkoitti Pohjanmaan ELY-keskusalueella 6028 lomautettua.

Vuosi	Työttömien työnhakijoiden määrä	Työttömyysprosentti
2018	1667	8
2019	1790	7,5
2020	2240	10,1
2021	1864	9,2

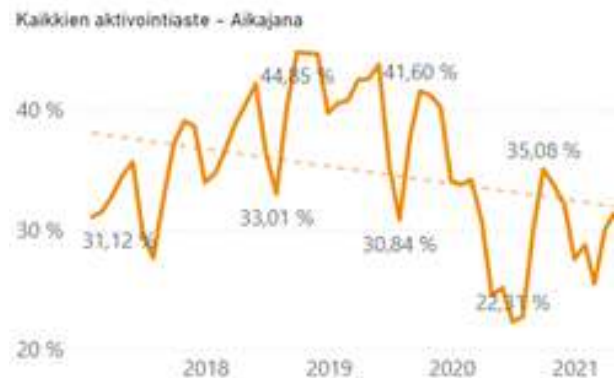
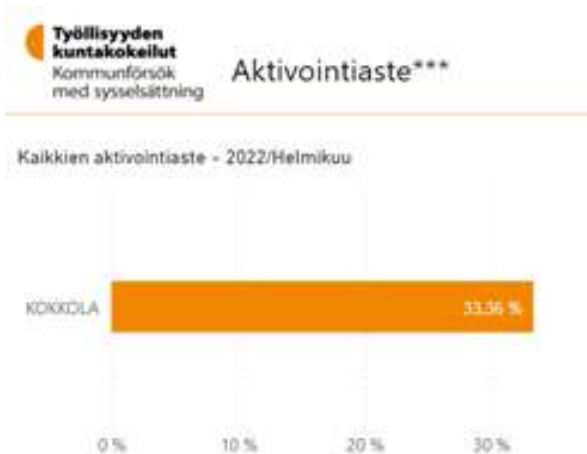
Taulukko: Kokkolan työttömät määrä ja % työvoimasta 2018-2021. (Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö)

Aktivointiaste kuvaa aktiivisten työvoimapolitiittisten palveluiden piirissä olevien prosenttiosuutta työttömien työnhakijoiden ja palveluiden piirissä olevien summasta.

Aktiivisiin palveluihin luetaan

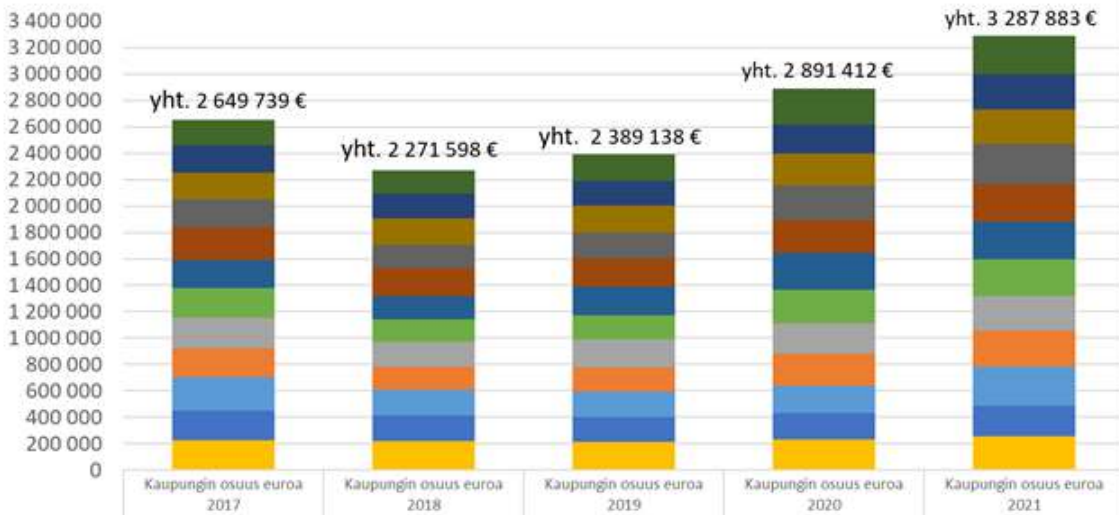
- palkkatuilla työllistetyt
- työ- ja koulutuskokeilussa olevat
- vuorotteluvapaatyöpaikkaan työllistetyt
- työvoimakoulutuksessa olevat
- valmennuksissa olevat
- työttömyysetuudella omaehtoisesti opiskelevat
- kuntouttavassa työtoiminnassa olevat.

Aktivointiasteen keskiarvo vuonna 2018 oli 46,4 % mikä oli maan keskiarvoa (38, 7%) korkeampi. Vuonna 2019 se oli 50,1%. Koronan myötä trendi on ollut laskeva ollen 22,1% keväällä 2020. Aktivointiaste on lähtenyt takaisin hienoiseen nousuun ollen joulukuussa 2021 (30,6 %). Vuotta aikaisemmin joulukuussa se oli 27,6 %. Aktiiviseen työvoimapolitiikkaan tulee kiinnittää erityistä huomiota ja työllisyyden kuntakokeilujen painopiste on vahvasti myös näissä näkökulmissa ja yhteistyössä Soiten kanssa.

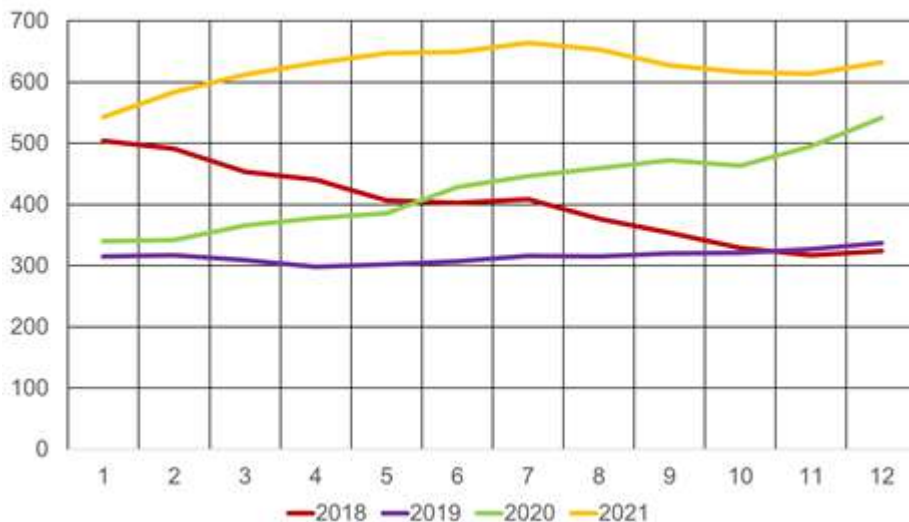
Pitkäaikaistyöttömyyttä kuvaavat kuntien työmarkkinatuen kuntaosuudet ovat olleet nousevia vuoden 2018 – 2021 osalta. Joulukuussa 2018 Kokkolan kaupunki maksoi työmarkkinatuen kuntaosuutta 489 pitkäaikaistyöttömästä, vuonna 2019 heitä oli 490, vuonna 2020 jo 589 ja vuoden 2021 joulukuussa 639. Kuntaosuudet nousivat siten vuosittaisesta reilu 2.2 miljoonasta lähes 3.3 miljoonaan euroon neljän vuoden aikana. Työllisyyden kuntakokeilujen tavoitteeksi on asetettu työllisyydenhoidon vahvat alkupalvelut, nuoret ja luoda aktiivisesti toimintamallia yhteistyöverkostoissa heille, joiden työkyky vaatii erityistä tarkastelua. Heitä on arvioitu TE-toimiston ja kuntakokeilun työntekijöiden tekemien palvelutarvearvioiden mukaan olevan pitkään työttömistä olevista noin 86 %.

Kaupungin osarahoittama työmarkkinatuki

Taulukko: Kokkolan kaupungin osarahoittama työmarkkinatuki 2017 - 2021

Yli vuoden työttömänä olleet Kokkolassa 2018 - 2021 kuukausittain

Avoimien työpaikkojen määrä Kokkolassa on ollut nouseva vuodesta 2018 lähtien. Joulukuussa 2018 avoimia työpaikkoja oli 1179 ja vastaavana ajankohtana vuonna 2021 yhteensä 1389. Suurimpana ongelmana tällä hetkellä onkin työvoiman saatavuushaasteet, kun työnhakijoiden hakemat työpaikat ja mieltymykset tai osaaminen ja työkyky eivät kohtaa työmarkkinoiden tarjonnan kanssa. Alueen vetovoimaisuuden kehittäminen, markkinointiviestintä, muualta tulevien asettautumispalvelut, yrittäjä- ja asukasmyönteisyys, sijoittumisten houkuttelevuus sekä jalkautuva tuki yrityksille rekrytoinnin tukityökaluina ja laajoina verkostotoimintoina ovat konkreettisia toimia, joilla myös yritysten työntekijöiden saatavuusongelmaan voidaan tarttua. Alueen eri toimijoiden palvelukokonaisuudet osaamisen kehittämisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden välisenä yhteistyönä on edellytyksiä myös saatavuusongelman ratkaisuun.

1.3 Talous

Kaupungin talous kokonaisuutena koheni vuosina 2018–2021. Vuodet 2018 ja 2019 olivat alijäämisiä, mutta vuosina 2020–2021 ylijäämät olivat yhteensä yli 18 milj. euroa.

Vuodet 2020 ja 2021 olivat koronavuosia. Koronatuot paransivat kuntien taloutta merkittävästi, mutta korona pakotti myös etsimään ja toteuttamaan uusia toimintamalleja sekä kehittämään prosesseja poikkeusoloissa. Etätyöt, kokouskäytännöt, koulutusjärjestelyt, työmatkustus ym. muuttivat luonnettaan ja näkyivät myös taloudessa.

Tarkastelujaksolla investoinnit jatkuivat kiivaana. Erityisesti perusopetus ja varhaiskasvatustilat olivat keskiössä. Uusia rakennuskohteita olivat Chydeniuksen koulu, Ykspihlajan koulu ja päiväkotiki ja Kokkolan uusi paloasema. Jatkossa

merkittäviä kohteita ovat Piispanmäen monitoimitalo ja Donnerskan koulu. Uuden musiikki- ja kulttuurikeskuksen rakentaminen saatiin alulle vuonna 2021.

Hyvinvointihankkeita oli mm. Brita Marian puiston rakentaminen. Kokkolan urheilu- ja tapahtumapuiston (hybridiareena) toteuttamisesta saatiin valtuuston päätös 2020.

Kaupungin velat ja leasingvastuut kasvoivat jakson alkuvuosina, mutta vuonna 2021 velkojen määrää saatiin alennettua. Jatkossa leasingvastuut tulevat kasvamaan.

Hyvä verotulokehitys on koronatuukien ohella ollut positiivista kaupungin tuloksen paranemisessa. Huolimatta tuloveroprosentin laskemisesta verotulot ovat kasvaneet. Tätä ovat tukeneet hyvä työllisyys ja väestönkasvun kääntymisen taas nousuun.

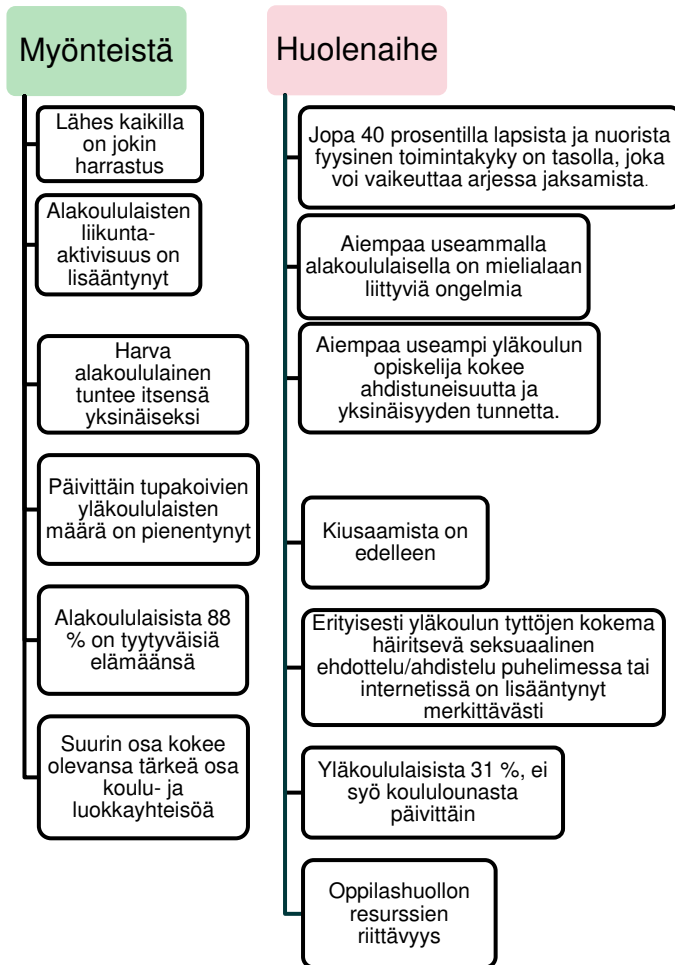
Vuosina 2020–2021 pystyttiin hyvän taloudellisen tuloksen myötä tekemään rahastosiirtoja tuleviin kehityshankkeisiin. Henkilöstön työtyytyväisyyden jatkuvaan parantamiseen tuleville vuosille varattiin yhteensä 1 300 000 euroa. Rahaa siirrettiin myös työllistämis- ja kehittämisrahastoihin.

Kaupunkistrategian mukaiset taloustavoitteet saavutettiin valtuustokaudella lukuun ottamatta velkaantumisen pienenemistä. Verorasitus keveni ja vuosikatteen riittivät poistoihin koko jakson osalta.

Hyvinvointialueet aloittavat vuonna 2023 ja niiden rahoitus siirtyy valtiolle. Tämä muuttaa kaupungin taloutta ennen kokemattoman laajasti. Valtionosuudet laskevat kolmannekseen nykyisestä ja veroprosentista leikataan noin 12,4 %. Uuden kunnan palveluiden rahoitus ja talouden tasapaino tulevat olemaan kriittisiä menestystekijöitä jatkossa.

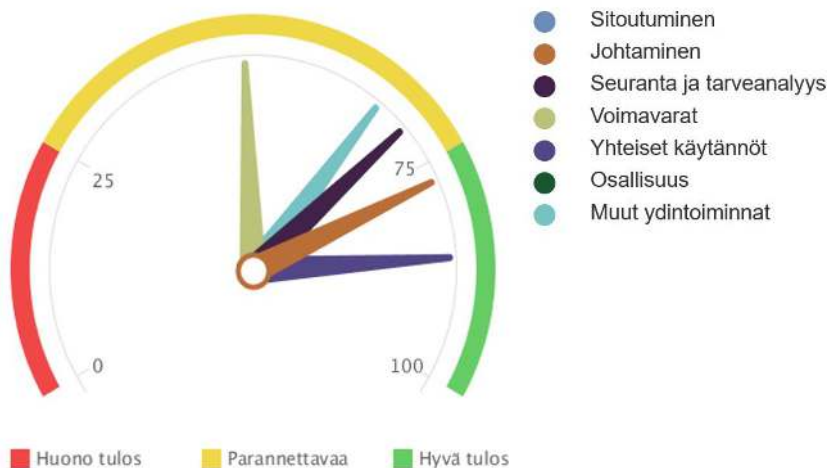
KOKKOLAN KAUPUNKI	TILINPÄÄTÖS 2018	TILINPÄÄTÖS 2019	TILINPÄÄTÖS 2020	TILINPÄÄTÖS 2021
TOIMINTAKATE	-265 461 196 €	-273 233 531 €	-281 528 000 €	-293 535 000 €
VEROTULOT	188 014 041 €	195 196 620 €	201 924 000 €	212 247 000 €
VALTIONOSUUDET	87 938 443 €	89 005 977 €	109 553 000 €	102 594 000 €
VUOSIKATE	11 376 688 €	11 814 971 €	29 779 000 €	20 738 000 €
YLI-/ALIJÄÄMÄ	-1 043 657 €	-2 493 117 €	12 337 000 €	5 681 000 €

2 LAPSET, VARHAISNUORET (peruskouluikäiset) JA LAPSIPERHEET

Perusopetuksen osalta terveyden edistämisen toteutumisesta on kerätty tietoa Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) toteuttamalla TEA-viisarikyselyllä.

Perusopetus : Kokkola 2019

Kuva: Perusopetuksen TEA-viisari, Kokkola

THL toteuttaa myös joka toinen vuosi valtakunnallisen koulu-terveyskyselyn. Tarkasteluajanjaksolla kyselyt on toteutettu 2018 ja 2021. Kysely tuottaa monipuolista kuntakohtaista tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja avun saannista. Uusin kysely tehtiin keväällä 2021, ja sen tulokset julkaistiin syyskuussa 2021. Tuloksissa näkyy poikkeuksellisen korona-ajan vaikutus lasten ja nuorten hyvinvointiin. Kokkolassa kyselyyn vastasi lähes 3000 lasta ja nuorta. Kyselyyn vastaavat vuosittain perusopetuksen 4. ja 5. luokan, 8. ja 9. luokan sekä lukion ja ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijat. Kokkolassa vastaajien määrä nousi kaikissa ikäryhmissä.

Oppiaste	Vastaus määrä 2019	Kattavuus 2019, %	Vastausmäärä 2021	Kattavuus 2021, %
Perusopetuksen 4.- ja 5.- luokka	790		1060	84 %
Perusopetuksen 8.- ja 9.-luokka	917	80 %	953	80 %
Lukion 1. ja 2. vuosi	387		412	65 %
Ammattioppilaitosten 1. ja 2. vuosi	512		519	

2.1 Tyytyväisyys elämään ja harrastukset

Tyytyväisyys elämään on lapsen ja nuoren yksilöllinen kokemus, johon vaikuttavat monet tekijät. Nuorille ja lapsille tyytyväisyyttä elämään voi lisätä esimerkiksi koulunkäynti, harrastukset ja kaverit, turvallinen perheympäristö sekä asuinalue ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään.

Suurin osa kyselyyn vastanneista kokkolalaisista lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä, ja kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun.

Alakoululaiset

- 88 % (koko maa 85 %) on tyytyväisiä elämäänsä.
- Osuus on hieman suurempi kuin koko maassa keskimäärin, mutta laskenut hieman (4 prosenttiyksikköä) vuodesta 2019.
- Pojat ovat tyttöjä useammin tyytyväisiä elämäänsä (pojat 91 %, tytöt 85 %).

Yläkoululaiset

- 68 % on tyytyväisiä elämäänsä.
- Osuus on samaa luokkaa kuin koko maassa keskimäärin.
- osuus on pienentynyt 9 prosenttiyksikköä vuodesta 2019.
- Pojat selkeästi tyttöjä useammin tyytyväisiä elämään, ero 26 prosenttiyksikköä.

Vertailu edellisiin kyselyihin kertoo, että aiempaa harvempi yläkoululainen on tyytyväinen elämäänsä. Ero sukupuolten välillä korostuu: yläkoulussa ja toisella asteella tyttöjen tyytyväisyys elämäänsä on selkeästi poikia huonompi.

Lähes kaikilla kyselyyn vastanneilla kokkolalaisilla lapsilla ja nuorilla on jokin harrastus:

Alakoululaiset

- 90 % (koko maa 86 %) harrastaa jotain vähintään kerran viikossa.
- Osuus on hieman suurempi kuin koko maassa keskimäärin ja pysynyt lähes samana kuin vuonna 2019 (88 %).
- Alakoululaisten poikien (88 %) ja tyttöjen (91 %) harrastamisen määrässä ei ole merkittävää eroavaisuutta.

Yläkoululaiset

- Yläkoululaisista viikoittain harrastavia on 96 % (koko maa 96 %)
- Poikien ja tyttöjen harrastamisen määrässä ei ole merkittävää eroavaisuutta.

Kokkolan kaupunki on panostanut lasten ja nuorten harrastustoimintaan. Vuonna 2020 aloitettiin Kokkolan harrastamisen Suomen malli, KOHASUn toiminta, jonka puitteissa tarjotaan maksutonta matalan kynnyksen harrastustoimintaa kaikilla alakouluilla. Toiminta on suunniteltu lasten ja nuorten omien toiveiden pohjalta, ja se tarjoaa mahdollisuuden viikoittaiseen harrastamiseen ja uusien lajien kokeiluun. Kokkolassa toimii lähes sata urheilu- ja liikuntaseuraa, jotka tarjoavat harrastusmahdollisuuksia höntsästä tavoitteelliseen harrastamiseen. Myös kulttuuri-,

taide- ja muiden yhdistysten kautta toiminnassa on mukana useita satoja lapsia ja nuoria. Keski-Pohjanmaan Konservatorio, Sana- ja Kuvataidekoulut, Kokkolan seudun opisto, liikunta- ja nuorisopalvelut sekä monet muut tahot järjestävät opetusta, kursseja ja harrastemahdollisuuksia myös lapsille ja nuorille. Kaupungin ylläpitämissä harrastus- ja liikuntatiloissa asiakkailta perittävät maksut pidetään mahdollisimman edullisina. Harrastustilat ovat mahdollisimman helposti saavutettavia.

2.2 Koettu terveys, elintavat ja riippuvuudet

Tähän osioon on koottu elintapoihin ja riippuvuuksiin liittyviä kokonaisuuksia. Koettu terveys tarkoittaa henkilön itse ilmaisemaa kokemustaan omasta yleisestä terveydentilastaan. Elintapoihin ja riippuvuuksiin liittyviä mittareita ovat liikkuminen, ruokailutottumukset ja päihteet.

Kokkolan alakoululaisista 9 % (koko maa 11 %) ja yläkoululaisista 25 % (koko maa 26 %) ei koe terveydentilaansa hyväksi. Osuudet ovat samaa luokkaa kuin koko maassa keskimäärin. Yläkoululaisten osuus on suurentunut 6 prosenttiyksikköä vuodesta 2019. Tytöt kokevat poikia useammin terveydentilansa huonoksi, ero on merkittävä etenkin yläkoulussa. Yläkoulua käyvistä pojista 15 % ei koe terveydentilaansa hyväksi, kun tytöissä osuus on 35 %.

Liikunta

Alakoululaiset

- Kokkolan alakoululaisista 45 % (koko maa 43 %) liikkuu vähintään tunnin päivässä. Alakoululaisten osuus on lisääntynyt 13 prosenttiyksikköä vuodesta 2019.
- Kaikilla oppiasteilla pojat liikkuvat tyttöjä useammin vähintään tunnin päivässä. Alakouluissa eroavaisuus on jopa 13 prosenttiyksikköä.

Yläkoululaiset

- Yläkoululaisista 24 % (koko maa 24 %) liikkuu vähintään tunnin päivässä. Merkittävää muutosta vuodesta 2019 ei ole tapahtunut.
- Kokkolan yläkoululaisista 23 % (koko maa 28 %) liikkuu vähän (harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa). Osuus on pienentynyt 7 prosenttiyksikköä vuodesta 2019.
- Vähän liikkuvien poikien ja tyttöjen määrässä ei ole eroavaisuutta

Mitattua tietoa fyysisestä toimintakyvystä

Fyysisen toimintakyvyn Move!-mittaukset toteutettiin 5.- ja 8.-luokkalaisille oppilaille syksyllä 2021 osana peruskoulujen liikunnanopetusta. Mittaukset koostuvat kuudesta osiosta, jotka mittaavat kestävyyttä, nopeutta, voimaa, liikkuvuutta ja motorisia perustaitoja sekä havaintomotorisia taitoja. Move!-järjestelmän lähtökohtana on kannustaa ja tukea oppilaita huolehtimaan fyysisestä toimintakyvystä.

Vuoden 2021 valtakunnalliset tulokset osoittivat, että 8.-luokkalaisten kestävyyskunto on edelleen heikentynyt. 5. luokkalaisten osalta lasku näytti pysähtyneen. Etenkin keskivartalon lihaskunto on heikentynyt edellisvuoteen verrattuna. Jopa 40 prosentilla lapsista ja nuorista fyysinen toimintakyky on tasolla, joka voi vaikeuttaa arjessa jaksamista. Istuva elämäntapa ja yksipuolinen liikunta näkyvät kehon liikkuvuuden haasteissa.

Kokkolassa mittauksiin osallistui yhteensä 1 099 oppilasta. Viidesluokkalaisia oli 566 ja kahdeksasluokkalaisia 533 oppilasta. Testit on toteutettu Kokkolassa vuosittain vuodesta 2017 alkaen (5. luokkalaiset) ja vuodesta 2018 (8. luokkalaiset).

Kestävyyskunto:

5. luokkalaiset: Poikien tulos oli hieman parempi kuin koko maan keskimääräinen tulos ja on parantunut vuosittain. Tyttöjen tulos oli sama kuin maassa keskimäärin.

8. luokkalaiset: Sekä poikien että tyttöjen tulokset olivat heikommat kuin koko maan keskimääräiset tulokset.

Lihaskunto:

5. luokkalaiset: Poikien tulos oli hieman parempi kuin koko maan keskimääräinen tulos. Tyttöjen tulos oli sama kuin maassa keskimäärin.

8. luokkalaiset: Sekä poikien että tyttöjen tulokset olivat heikommat kuin koko maan keskimääräiset tulokset.

Motoriset taidot:

5. luokkalaiset: Poikien tulos oli hieman parempi kuin koko maan keskimääräinen tulos. Tyttöjen tulos (heitto-kiinniotto) oli hieman heikompi kuin maassa keskimäärin.

8. luokkalaiset: Poikien tulos oli sama kuin koko maan keskimääräinen tulos. Tyttöjen tulos (heitto-kiinniotto) oli hieman heikompi kuin maassa keskimäärin.

Liikkuvuus:

5. luokkalaiset: Poikien tulos (alaselän ojennus) oli hieman parempi kuin koko maan keskimääräinen tulos. Tyttöjen tulos (kyykistys) oli hieman heikompi kuin maassa keskimäärin.

8. luokkalaiset: Sekä poikien että tyttöjen tulokset olivat hieman paremmat kuin koko maan keskimääräiset tulokset

Ruokailutottumukset ja ruokapalveluiden ravitsemuksellinen toteutus

- Yläkoululaisista 71 % (koko maa 68 %) ei syö hedelmiä tai marjoja päivittäin. Kaikissa oppiasteissa pojat syövät tyttöjä harvemmin hedelmiä tai marjoja päivittäin.
- Yläkoululaisista 31 %, ei syö koululounasta päivittäin. Osuus on pysynyt lähes samana kuin vuonna 2019.

Kouluruokailun tarkoituksena on täyttää 1/3 päivittäisestä energiantarpeesta ja tukea terveellisiä elämäntapoja. Kokkolassa kouluruokailua kehitetään jatkuvasti: noudatamme ruokalistasuunnittelussa ravitsemussuosituksia, tarkkailemme ravintoarvoja ja ruoan monipuolisuutta - ja kuuntelemme asiakkaiden toiveita. Hedelmiä on tarjolla noin kerran viikossa, keiton kanssa. Kasviksia ja vihanneksia sisältyy jokaiseen kouluateriaan. Koululounas maksaa keskimäärin 2,37 €. Yläkouluilla on lisäksi mahdollisuus ostaa välipalaa. Välipalana on tarjolla mm. sämpylöitä, kasviksia ja hedelmiä, maitotuotteita jne.

Ruokapalveluilla on merkittävä rooli terveyden edistämiseksi. Ruokapalvelut palveluntuottajana tuottavat ateriapalveluja päiväkodeissa ja eri kouluasteilla huomioiden asiakasryhmäkohtaisesti ravitsemussuosituksia. Ravitsemuksellisessa toteutuksessa kiinnitetään huomiota rasvan määrään ja laatuun, suolan määrään sekä kuidun saantiin. Näillä valinnoilla tuetaan terveyttä ja autetaan jaksamisessa. Tavoitteena on, että ruuan maun tulee olla hyvä, monipuolinen ja makumieltymyksiä avartava ja kasvattava. Myös ruokailujärjestelyihin on kiinnitetty huomioita, kuten ruokailun ajoitukseen, hyvin toimivaan linjastoon ja tarjoiluun sekä viihtyisään ja rauhalliseen ruokailutilaan. Kokkolassa huomioitujen valtakunnallisten ravitsemussuosituksien: Terveystieteen ja ilon ruoasta varhaiskasvatuksen ruokailusuositukset (VRN 2018), Syödään ja opitaan yhdessä kouluruokailusuositus (VRN 2017) ja Suomalaiset ravitsemussuosituksien (VRN 2014).

Päihteet

Yläkoulu

- 42 % (koko maa 48 %) arvioi, että omalta paikkakunnalta omanikäisen on melko tai erittäin helppo hankkia huumeita. Osuus on pienentynyt vuodesta 2019. Tytöt arvioivat poikia useammin huumeiden saatavuuden olevan helppoa omalla paikkakunnalla.
- 4 %, on kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran. Osuus on pienempi kuin koko maassa keskimäärin.
- Aikaisempaa pienempi osuus hyväksyy ikäisillään tupakoinnin 22 % (2019, 26 %) nuuskaamisen 23 % (2019, 30 %) ja sähkösavukkeen käytön 22 % (2019: 32 %).
- Päivittäin tupakoivia on 5,1 % (koko maa 5,3 %). Osuus on pienentynyt 2,2 prosenttiyksikköä vuodesta 2019. Päivittäin nuuskaa käyttäviä on 2,7 % osuus on pienentynyt vähän vuodesta 2019.
- Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa on 6,5 % (koko maa 8,9 %). Osuus on pysynyt lähes samana kuin vuonna 2019.

Kokkolan nuorisopalvelut toteuttavat koulunuorisotyötä kaikissa Kokkolan yläkouluissa. Koulunuorisotyö jalkautuu kouluille ja on osana koulun arkea. Myös ennaltaehkäisevä päihdetyö on läpileikkaavana toimintana nuorisopalvelujen kaikessa työssä.

Nuorisotyössä hyödynnetään useita erilaisia toimintatapoja. Perinteisten nuorisotilojen, koulunuorisotyön ja tapahtumien lisäksi etsivät nuorisotyöntekijät ja skolcoachit tukevat nuorten arkea. Tukea tarjoavat myös oppilashuolto ja moniammatilliset tiimit, kuten Ankkuri-tiimi, jossa mukana ovat niin poliisi kuin Soitekin.

2.3 Mielen hyvinvointi, sosiaaliset suhteet ja osallisuus

Kouluterveyskyselyssä selvitettiin vastaajien ahdistuneisuutta ja mielialan ailahteluja, yksinäisyyden kokemuksia sekä yhteisöön kuulumista ja vaikutusmahdollisuuksia. Tässä osiossa vastaajat arvioivat myös oman perheensä arjen toimivuutta.

Positiivista on se, että harva alakoululainen tuntee itsensä yksinäiseksi. Suurin osa kokee olevansa tärkeä osa koulu- ja luokkayhteisöä.

Kuitenkin aiempaa useammalla alakoululaisella on mielialaan liittyviä ongelmia, ja aiempaa useampi yläkoulun opiskelija kokee ahdistuneisuutta ja yksinäisyyden tunnetta. Tyttöillä nämä tunteet ovat selvästi poikia yleisempiä.

Alakoululaiset

- 24 % (koko maa 25 %) kokee vähintään lievää ahdistusoireilua. Osuus on samaa luokkaa kuin koko maassa keskimäärin.
- Tytöt kokevat selkeästi poikia useammin ahdistuneisuusoireilua, tytöistä 31 % kokee vähintään lievää ahdistusoireilua, kun pojilla osuus on 17 %.
- 21 %:lla (koko maa 22 %) on ollut mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana. Osuus on samaa luokkaa kuin koko maassa keskimäärin. Mielialaan liittyviä ongelmia kokevien osuus on noussut 6 prosenttiyksikköä vuodesta 2019.
- Alakoulun tyttöillä on poikia useammin mielialaan liittyviä ongelmia, tytöistä 23 % on kokenut mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, kun pojilla osuus on 18 %.
- 3 % (koko maa 4 %) tuntee itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti.
- 4 % ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä.

Yläkoululaiset

- 20 % (koko maa 19 %) kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Osuudet ovat samaa luokkaa kuin koko maassa keskimäärin. Yläkoulun osalta ahdistuneisuutta kokevien osuus on lisääntynyt selkeästi vuodesta 2019, osuus on noussut 12 %:sta 20 %:n.
- Ahdistuneisuuden kokemukset ovat selkeästi yleisempiä tyttöillä kuin pojilla, esimerkiksi yläkoululaisista tytöistä 31 % kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kun pojilla osuus on 8 %.
- 18 % (koko maa 16 %) tuntee itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti, osuus on noussut 7 prosenttiyksikköä vuodesta 2019.
- Tytöt kokevat selkeästi poikia useammin itsensä yksinäiseksi, tytöistä 25 % kokee itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti, kun pojista osuus on 10 %.
- 12 % (koko maa 13 %) ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, osuus on hieman suurentunut vuodesta 2019.
- Tytöt kokevat poikia useammin koulu- ja luokkayhteisöön kuulumattomuutta. Tytöistä 16 % kokee koulu- ja luokkayhteisöön kuulumattomuutta, kun poikien osuus on 8 %.

Kokkolan yläkoululaisista 8 % (koko maa 11 %) kokee että heillä on ollut hyvät mahdollisuudet vaikuttaa asioihin koulussa lukuvuoden aikana, osuus on pienentynyt hieman vuodesta 2019.

Vanhemman ja nuoren välinen avoin vuorovaikutus edistää lapsen ja nuoren hyvinvointia. Nuorilla, joilla on hyvä suhde vanhempiinsa, esiintyy vähemmän mielenterveyden ja hyvinvoinnin ongelmia.

Kokkolan alakoululaisista 3 % (koko maa 3 %), yläkoululaisista 8 % (koko maa 8 %), ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempien kanssa omista asioistaan. Yläkoulun osuus on hieman suurentunut vuodesta 2019. Yläkoulun tyttöillä on poikia useammin keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa. Esimerkiksi yläkoulun tytöistä 12 %:lla on keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, kun poikien osuus on 5 %.

2.4 Elinolot ja turvallinen kasvu ympäristö

Kouluterveyskyselyn neljäs kokonaisuus käsittelee elinoloja, tapaturmia, kasvu ympäristön turvallisuutta sekä väkivaltaa ja kiusaamista. Elinoloja koskevissa kysymyksissä lapset ja nuoret ovat arvioineet perheen taloudellista tilannetta. Tapaturmilla tarkoitetaan kyselyssä terveydenhuoltoa vaatineita, koulussa tai koulumatkalla tapahtuneita tapaturmia.

Lapsiin kohdistuva väkivalta on vanhempien tai muiden aikuisten tekoja ja laiminlyöntejä, jotka aiheuttavat lapselle vahinkoa. Fyysinen väkivalta vahingoittaa lapsen terveyttä tai aiheuttaa hänelle kipua. Se on esimerkiksi tönimistä, tukistamista, lyömistä tai potkimista. Myös kuritusväkivalta ja kasvatuksellinen väkivalta ovat lapsen kohdistuvaa väkivaltaa.

Yläkoululaiset

- 23 % (koko maa 26 %) arvioi perheen taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi, osuus on pysynyt lähes samana kuin vuonna 2019.
- Tytöt arvioivat poikia useammin perheen taloudellisen tilanteen kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi, eroavaisuus on 10 prosenttiyksikköä.
- 5 % (koko maa 5 %) on ilmoittanut, että joku vanhemmista käyttää nuoren mielestä liikaa alkoholia ja siitä on aiheutunut nuorelle haittaa. Osuuksiin ei ole tullut merkittävää muutosta vuodesta 2019.
- Tytöt ilmoittavat poikia useammin, että vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö on aiheuttanut haittaa, eroavaisuus on 6 prosenttiyksikköä.

Alakoululaiset

- 1 % (koko maa 2 %) on ilmoittanut, että joku vanhemmista käyttää lapsen mielestä liikaa alkoholia ja siitä on aiheutunut lapselle haittaa.

Väkivalta ja kiusaaminen

Lapsiin kohdistuva väkivalta on vanhempien tai muiden aikuisten tekoja ja laiminlyöntejä, jotka aiheuttavat lapselle vahinkoa. Fyysinen väkivalta vahingoittaa lapsen terveyttä tai aiheuttaa hänelle kipua. Se on esimerkiksi tönimistä, tukistamista, lyömistä tai potkimista. Myös kuritusväkivalta ja kasvatuksellinen väkivalta ovat lapsen kohdistuvaa väkivaltaa.

Alakoululaiset

- 16 % (koko maa 15 %) on kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa (tarttunut niin että sattuu, töninyt tai ravistellut vihaisesti, tukistanut, läimäyttänyt, lyönyt nyrkillä tai esineellä, potkaissut tai satuttanut muuten fyysisesti) vuoden aikana.
- Pojat ovat kokeneet hieman tyttöjä useammin vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa.
- 8 % (koko maa 8 %) on kiusattu vähintään kerran viikossa lukukauden aikana, osuus on pysynyt lähes samana kuin vuonna 2019.

Yläkoululaiset

- 15 % (koko maa 13 %) on kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, osuus on suurentunut 5 prosenttiyksikköä vuodesta 2019.
- Tyttöjen ja poikien välillä on eroa, sillä tytöistä 21 % on kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa, kun poikien osuus on 9 %.
- Yläkoululaisista 6 % (koko maa 6 %) on kiusattu vähintään kerran viikossa lukukauden aikana, osuus on pysynyt lähes samoina kuin vuonna 2019.
- Kokkolan yläkoululaisista 26 % (koko maa 26 %) on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä viimeksi kuluneen vuoden aikana, osuus on suurentunut merkittävästi, 13 %, vuodesta 2019.
- Tytöt kokevat selkeästi poikia useammin seksuaalista häirintää puhelimesta tai internetissä, eroavaisuus on 35 prosenttiyksikköä.

Kokkolan kaupunki on monin eri toimin edistänyt lasten ja nuorten mielen hyvinvointia, sekä kiusaamiseen puuttumista:

Syksyllä 2021 järjestettyyn *Nuoren Mielen Ensiapu –koulutukseen* osallistui yhteensä 10 opettajaa, kuraattoria ja ohjaajaa Kokkolan suomen- ja ruotsinkielisistä kouluista. Koulutukset ovat osa Soiten Meidän mielessä –hanketta, ja niihin osallistui yhteensä lähes 30 ammattilaista eri puolilta Keski-Pohjanmaata.

Lapset puheeksi –menetelmä on otettu käyttöön yhteistyössä Soiten kanssa. Lapset puheeksi –menetelmä on kehitetty tukemaan lasten ja perheiden pärjäämistä arjen muutoksissa ja haasteissa, ovat ne sitten isoja tai pieniä. Menetelmän käyttöönotto etenee kouluilla parhaillaan. Matalan kynnyksen moniammatillinen tuki on perheiden ulottuvilla *Apu-napin* kautta, tai tuen pariin voi hakeutua koulun tai neuvolan kautta.

Kokkolassa yhtenäistetään myös kiusaamiseen puuttumisen toimintamalleja opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Ryhmässä toimimisen taidot kehittyvät koko lapsuuden ja nuoruuden ajan. Yhdessä Soiten kanssa pilotoidaan *Ihmeelliset vuodet (TCM) –toimintamallia*, jossa koulutetaan ryhmän hallinnan ohjaajia ja toimintamallin kouluttajia kokkolalaiskouluille. Pilotti alkoi syksyllä 2021, ja jatkuu kevätkauden 2022 aikana. Syksyyn mennessä koulutukseen on osallistunut yli 40 opettajaa.

Opetuspalvelut ja oppilashuolto kehittävät yhdessä sosiaali- ja perhekeskuspalvelujen ja poliisin kanssa *kriisiytyneiden tilanteiden toimintamallia ja purkutyöskentelymallia*. Purkutyöskentelymalli liitetään osaksi Soiten Lapsiperheiden palveluohjausta. Työ on alkanut syksyllä 2021. Tavoitteena on rakentaa ennaltaehkäisevien toimintatapojen rinnalle toimintakulttuuri, jossa oikea-aikaisella monialaisella yhteistyöllä varmistetaan lapsen edun mukaiset toimenpiteet.

2.5 Oppilashuollon resurssit ja toimivuus

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Ennaltaehkäisevän ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen edellyttää suunnitelmallisuutta, moniammatillista yhteistyötä ja riittävää henkilöstömitoitusta. Kuraattoreiden ja psykologien rekrytointeja on toteutettu vuosittain rekrytointisuunnitelman mukaisesti.

Nykytila (31.12.2021):

- 10 kuraattoria ja 3 vastaavaa kuraattoria, keskimäärin 888 oppilasta/opiskelijaa ja 4 toimipistettä / kuraattori
- 9 psykologia, joista 3 toimea täyttämättä, keskimäärin 1954 oppilasta / opiskelijaa ja 9 toimipistettä / psykologi

Suunnitelman mukainen tavoitetila (1.8.2022):

- 10 kuraattoria, 3 vastaavaa kuraattoria ja 13 psykologia, keskimäärin 750 oppilasta/ opiskelijaa/työntekijä, 1-4 toimipistettä/ työntekijä

Opiskeluhuollon kuraattori-, vastaavan kuraattorin ja koulupsykologipalvelut toteutuvat Kokkolassa molempien kieliryhmien oppilaille ja opiskelijoille tasapuolisesti. Valtakunnallinen psykologivaje on vaikeuttanut ja hidastanut rekrytointia huomattavasti. Osa psykologitoimista on täyttämättä, myös työntekijöiden vaihtuvuus on ollut suuri. Psykologien ylisuuret työalueet vaikeuttavat yhteisöllisen ja ennaltaehkäisevän työotteen toteutusta. Kuraattoreiden työalueet ovat lähes mitoituksen mukaiset. Oppilashuollon pian voimaan astuvien henkilöstömitoitusten mukaan sekä perusopetuksessa että toisella asteella tulisi jatkossa olla vähintään yksi kuraattori 670:tä oppilasta/opiskelijaa kohti ja yksi psykologi 780:tä oppilasta/opiskelijaa kohti.

Oppilaiden/opiskelijoiden ryhmäytymisen tukeminen, kaveritaitojen ja tunnetaitojen edistäminen ja koulukiusaamisen ehkäiseminen sekä turvallinen kouluyhteisö ovat yleisiä opiskeluhuoltotyön teemoja. Koulupsykologien työssä näkyy erityisen selvästi koronavirusepidemian pitkittyminen, joka on koetellut erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyttä.

2.6 Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaislapsuudessa rakennetaan pohja lapsen valmiuksille uuden tiedon omaksumiseen, vuorovaikutussuhteiden muodostamiseen sekä oman toimintansa mielekkääseen ja tarkoituksenmukaiseen suuntaamiseen. Laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen oppimisvalmiuksien kehittymistä, kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä ennaltaehkäisee erilaisia lapsuudenajan riskitekijöitä. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on todettu voitavan tasata sosioekonomisia eroja, jotka aiheuttavat eroavaisuuksia lasten välille muun muassa tunne- ja vuorovaikutustaidoissa, kielellisessä osaamisessa ja esimerkiksi fyysisessä aktiivisuudessa. Varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä ohjaa Suomessa varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (OPH 2018), sekä paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma, varhaiskasvatustyöyksiköiden toimintasuunnitelmat ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat).

Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma (2019) on laadittu yhteistyössä opetuspalveluiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien tahojen kanssa. Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi ovat esi- ja perusopetuksen edustajat osallistuneet varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

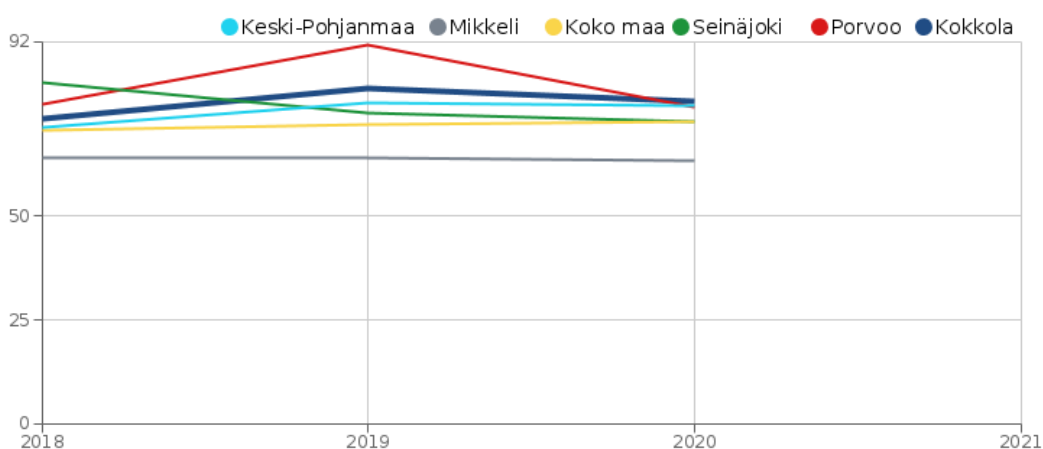
Varhaiskasvatuspalveluiden ja opetuspalveluiden yhteisessä kehittämissuunnitelmassa (2018) hyvinvointiteeman tavoitteissa todettiin, että ”onnistunut yhteisöllinen hyvinvointityö edellyttää monitoimijaista työotetta. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi tulee lisätä yhteistyötä sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa ja tukea lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman toteuttamista”. Toimenpiteenä tähän oli esitetty toimintamallien luomista sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstön työskentelylle päiväkodeissa ja kouluissa. Kokonaisuudessaan ei tavoitteessa olla onnistuttu, sillä sosiaali- ja terveyspalveluiden työntekijät eivät ole työskennelleet päiväkodeissa. Positiivista kuitenkin on, että yhteistyö varhaiskasvatuspalveluiden sekä perheiden-, vammais- ja terveydenpalveluiden (neuvola) osalta on tiivistynyt. Tietoa ja konsultointiapua on annettu enemmän yhteistyön tiivistämisen johdosta. Perheiden ja lasten hyvinvointia ollaan näin pystytty edistämään.

Varhaiskasvatuspalveluiden ja opetuspalveluiden yhteisessä kehittämissuunnitelmassa (2018) hyvinvointi –teeman tavoitteena on ollut ”tukea ja edistää lasten hyvinvointia. Myönteinen ja kannustava vuorovaikutus ja kohtaaminen luovat perustan hyvinvoinnille, oppimiselle ja työn teolle.” ”Hyvinvointiin ja viihtyvyyteen liittyy keskeisesti yksikön

toimintakulttuuri ja hyvä ilmapiiri”. Yhtenä toimenpiteenä esitettiin erityisopettajaresurssin lisääminen lapsiryhmissä. Erityisopetuksen resurssia on lisätty palkkaamalla lapsiryhmiin varhaiserityiskasvatuksen lastenhoitajia, jotka työskentelevät lasten kanssa lapsiryhmän tavanomaisen henkilöstön lisäksi, tukien, avustaan ja hoitaen lapsia. Lisäksi vuosina 2019-2021 varhaiskasvatuksessa työskenteli kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa Opetushallituksen hankerahalla. Heidän työpanostaan kohdistettiin alueille, joissa oli monenlaista tuen tarvetta.

Varhaiskasvatuspalveluiden ja opetuspalveluiden yhteisessä kehittämissuunnitelmassa (2018) hyvinvointi –teeman tavoitteena on ollut lisäksi ”keskittyä hyvinvointiin, perustaitoihin ja eriarvoisuuden vähentämiseen”, sekä mainittiin, että ”kiusaamisen ja kaikenlaisen häirinnän ehkäisy on koko yhteisön velvollisuus”. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi on varhaiskasvatuksen osalta jokaiseen yksikköön tehty toimenpiteenä yhtenäisten kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen käytänteitä ja periaatteita. Jokainen varhaiskasvatusyksikkö tekee vuosittain Kiusaamisen ehkäisyn ja siihen puuttumisen suunnitelman.

Alla olevasta kuvaajasta on nähtävissä kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistuneiden 3 - 5-vuotiaiden lasten osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötilaston tietoja. Indikaattorin lukuihin eivät sisälly varhaiskasvatuksen palveluseleitä käyttäneet lapset eivätkä lapset, jotka ovat saaneet Kelan yksityisen hoidon tukea.

Kuvaaja: Lasten päivähoitossa olleet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä

Varhaiskasvatuksessa on panostettu liikunnallisen elämäntavan juurtumiseen jo varhaislapsuudessa. Varhaiskasvatukselle palkattiin vuonna 2020 hanketyöhön liikuntakoordinaattori, joka tukee varhaiskasvatushenkilöstöä lasten liikuntakasvatuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa. Hanketyöntekijä on vierailut varhaiskasvatusyksiköissä, valmistanut materiaalia, järjestänyt liikunta- ja ulkoiluaiheisia tuokioita ja tapahtumia ja ohjannut lasten liikuntaa lapsiryhmissä. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on, että jokainen lapsi saa kaksi tuntia liikumista joka päivä, ja tunti tästä tulisi olla reipasta liikuntaa. Varhaiskasvatuksen liikuntakasvatusta on monipuolista, lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin huomioivaa, sekä lapsen luontaista liikunnallisuutta ja aktiivisuutta tukevaa. Liikunnallisen elämäntavan kehittämistyössä tärkein painopiste on ollut lasten aktiivisuuden esteiden purkamisen ja paikallaolon vähentäminen. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria on kehitetty siihen suuntaan, että lasten kanssa toimivat aikuiset tiedostavat näitä asenteisiin, oppimisympäristöihin tai tottumuksiin liittyviä tapoja, ja sitä kautta alkavat itse kehittää lapsiryhmän toimintaa arjen toiminnallisuutta tukevaksi.

2.7 Hyvinvointia edistävät hankkeet ja osallisuuden tukeminen

Opetus- ja varhaiskasvatuspalvelut

Tarkasteluajanjaksolla opetus- ja varhaiskasvatuspalveluissa toteutettiin useita erilaisia lasten ja nuorten hyvinvointia lisääviä hankkeita. Monet näistä hankkeista jatkuvat edelleen. Hankkeet saavat rahoitusta useasta ulkopuolisesta lähteestä: Opetushallitukselta, opetus-, ja kulttuuriministeriöltä, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolta, ITLAlta, Työ- ja elinkeinoministeriöltä, Pohjanmaan ELY-keskuksen myöntämää ESR rahoitusta ja ERASMUS+ -rahoitusta.

Kokkolan kerhotoiminta -hankkeessa oppilaille tarjotaan tavoitteellista, mielekästä ja monipuolista tekemistä oppituntien ulkopuolella, ennen ja jälkeen koulupäivän. Mukaan toimintaan tavoitellaan erityisesti niitä oppilaita, joilla ei ole aikaisempia harrastuksia, jotka ovat heikommassa asemassa tai syrjäytymisvaarassa. Kerhotoiminnalla pyritään

vaikuttamaan myös kiusaamisen ehkäisyyn sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Maksuttomuus osallistujalle takaa tasa-arvoisen kohtelun perheen taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Eri kieliryhmät, monikulttuurisuus sekä erityisryhmät on huomioitu kerhojen järjestämisessä. *Positiivisen diskriminaation edistäminen varhaiskasvatuksessa* – hankkeessa vahvistetaan varhaiserityisopettajaresurssia alueilla, jotka tarvitsevat tukea maantieteellisten tai sosioekonomisten piirteiden takia. Varhaiserityisopettajat toimivat varhaiskasvatuksen yksiköiden henkilöstön apuna ja tukena ja yhdessä heidän kanssaan suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat lasten tarvitsemaa tukea, tuoden näin vahvemmin erityispedagogista osaamista alueille.

Iloa ja liikettä pienille -hankkeessa tavoitteena on tietoisuuden ja osaamisen kasvattaminen lasten luontaisesta liikunnallisuudesta ja toiminnallisista työtavoista sekä toimintaympäristön kehittämistä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä. Hankkeen kautta yksiköille annetaan tiivistä tukea kehittämistyöhön ja syvällisempää tietoutta perusliikuntataidoista, ohjaamisesta ja toimintaympäristön merkityksestä. *Koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen ja kokeilutoiminta* -hankkeessa mahdollistetaan toimintatapojen kehittäminen vastaamaan paikallisiin haasteisiin ja tukemaan oppilaita, joiden koulupolku on katkeamisvaarassa. Kokkolan hankkeen painopisteinä ovat psyykkistä tukea tarvitsevat oppilaat, konsultoiva erityisopetus ja psykiatrinen tukeminen ja opetuksen eriyttäminen.

Esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistävät toimenpiteet -hankkeiden tavoitteena on esi- ja perusopetuksen tasa-arvon edistäminen, erityisopetuksen laadun kehittäminen, sekä siihen liittyvä avustajien palkkaaminen ja opetusryhmien joustava muodostaminen sekä alueellisen eriarvoistumisen torjuminen. *Varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen koronaepidemian vaikutusten tasoittaminen* -hankkeen toiminta kohdennetaan kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin sekä ohjauksen tukeen ja ennaltaehkäisyyn. Hankerahoituksella toteutetaan kolmiportaisen tuen tukitoimia, jotta poikkeusolojen aiheuttamia haitallisia vaikutuksia kyetään minimoimaan ja korjaamaan ennen kuin lasten tuen tarpeet ja perheiden tilanteet hankaloituvat ja monimutkaistuvat. Hankkeella varmistetaan, että kaikilla oppilailla on edellytykset osallistua täysipainoisesti opetukseen ja että poikkeusolojen heijastusvaikutukset oppilaiden osaamiseen sekä perusopetuksen ja tuen järjestämiseen jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

NISU- hankkeessa (maahanmuuttolaisten oppilaiden tukeminen koulutuksen nivelvaiheissa) kehitetään nivelvaiheet ylittävää yhteistyötä koulupolkujen sujuvoittamiseksi, lisätään sujuvaa moniammatillista yhteistyötä ja integraation tukea valmistavassa opetuksessa sekä tuetaan perusopetuksen myöhäisessä vaiheessa maahanmuuttaneiden lukutaidottomien oppilaiden erityistarpeita. *KOHASU eli Kokkolan Harrastamisen Suomen malli* -hanketoiminta tarjoaa mahdollisuuden maksuttomaan harrastukseen kaikille peruskoulun oppilaille. Harrastustoimintaa koordinoivat ja ohjaavat hankkeen harrastusohjaajat. Lisäksi toimintaa tarjoaa Kokkolassa noin 30 seuraa, järjestöä, yritystä tai muuta harrastetoimijaa. KOHASUn tavoitteena on tarjota jokaiselle peruskouluikäiselle mahdollisuus harrastukseen koulun tiloissa tai koulun välittömässä läheisyydessä ennen tai jälkeen koulupäivän. Harrastuksia toteutetaan myös koulupäivän aikana, esimerkiksi välituntitoimintana.

Sairaalaopettajien palkkaaminen konsultatiivisen sairaalaopetuksen lisäämiseksi -hankkeessa vahvistetaan lähikoulujen osaamista, juurrutetaan ennalta ehkäisevää ja varhaista tukea koulujen toimintakulttuuriin, vahvistetaan vahvaa tukea tarvitsevien oppilaiden monialaista työtä ja rakenteita ja siten tuetaan inklusion toteutumista. Konsultaation kohteena ovat oppilaat, joiden pulmat kytkeytyvät muun muassa kiusaamiseen, mielenterveyden haasteisiin, itsetuhoisuuteen, masentuneisuuteen ja kouluakäymättömyyteen. *Perusopetuksen oppilaanohjauksen kehittäminen* -hankkeessa vahvistetaan alueellista yhteistyötä ja tarkastellaan kuntien opinto-ohjauskäytäntöjä, jaetaan hyviä käytäntöjä sekä kehitetään tasa-arvoista ohjausta kuntien välillä. Hankkeessa kehitetään käytäntöjä oppilaiden tehostettuun ohjaukseen ja järjestetään säännöllisiä työpajoja ja täydennyskoulutusta. Tavoitteena on myös saada alueelle pysyvä opiskelijaohjaajaverkosto hankkeen jälkeen.

Perusopetuksen sitouttava kouluyhteistyön pilotointi -hankkeessa punaisena lankana on ymmärrys siitä, että jokainen koulupäivä on tärkeä. Hankkeessa kehitetään toimintamalleja koulun poissaolojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi sekä kehitetään menetelmiä, joilla tuetaan oppilaita, huoltajia ja koulun henkilökuntaa osallistuvassa työssä kouluyhteisössä. Hankkeen kohderyhmänä ovat 5-9 luokkien oppilaat. *Oppimisen tuen ja inklusion kehittäminen esi- ja perusopetuksessa* -hankkeessa luodaan kaksikielinen alueverkosto kehittämään oppimisen ja osallisuuden tukea esiopetuksessa ja perusopetuksessa. Kehittämistyön lähtökohtana on, että jokainen opiskelija saa tarvitsemansa tuen systemaattisesti, läpinäkyvästi ja oikeaan aikaan. Hanke keskittyy myös moniammatilliseen yhteistyöhön. Kohderyhmän ovat esiopetuksen ja perusopetuksen oppilaat.

Kouluympäristön hyvinvoinnin ja pärjäävyyden edistäminen lasten itsesäätelyn, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamisen avulla -hanke on Kokkolan sivistyskeskuksen ja Soiten yhteinen hanke. Hankkeen tavoitteena on löytää keinoja ennaltaehkäistä peruskouluikäisten lasten käytösongelmien syntymistä, erityisesti lasten aggressiivista käyttäytymistä kouluissa. Menetelmänä käytetään vahvaan tutkimusnäyttöön perustuvaa Ihmeelliset vuodet TCM-ryhmähallintamenetelmä, joka on suunnattu 4- 12- vuotiaille lapsille ja ammattikasvattajille. Menetelmä tarjoaa opetus- ja kasvatushenkilöstölle strukturoitua, pedagogisia käytänteitä ja työkaluja, joilla tuetaan oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja empatiakyvyn kehitystä. *Oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstömitoituksen laajentaminen* -hankkeessa vahvistetaan ennaltaehkäisevän ja yhteisöllisen opiskeluhuollon työtapoja esi- ja perusopetuksessa sekä lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Hankkeen työntekijät toimivat kouluissa ja oppilaitoksissa työskentelevien oppilashuollon työntekijöiden sekä muun henkilökunnan tukena lasten ja nuorten hyvinvointia edistäen. Yhteisöllinen työ edistää oppilaiden/opiskelijoiden osallisuutta, yhteenkuuluvuutta ja parantaa aktiivista toimijuutta.

Osa Kokkolan kouluista on ollut mukana kansainvälisissä Erasmus+ -hankkeissa, jotka ovat keskittyneet hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon teemoihin. Esim. *Think global, act local* -hanke, jossa pyritään johdonmukaisesti positiiviseen vuorovaikutukseen oppilaiden kanssa, *Lapsen oikeudet on mun oikeudet* -hanke, jossa pyritään löytämään käytännönläheisiä toimintamalleja lapsen oikeuksien toteutumiseen jokapäiväisessä koulutyössä, *Hur motivera utmanande elever* -hanke, jossa pyritään tukemaan oppilaiden vahvuuksia positiivisen psykologian kautta, *Safe schools for all* -hanke, jossa pyritään lisäämään hyvinvointia luomalla innovatiivisia lähestymistapoja vihapuheen, syrjinnän ja rasmin rakentavaan käsittelyyn kouluissa, ja *Various methods towards one goal* -hanke, jossa perehdytään luoviin, innovatiivisiin menetelmiin koulunkäynnin keskeyttämisen ehkäisemiseksi ja heikossa asemassa olevien oppilaiden tukemiseksi.

Kulttuuri- ja liikuntapalvelut

Kaupunki on tukenut vuosittain noin 45-50 seuraa ja yhdistystä, jotka järjestävät liikunnallista toimintaa lapsille ja nuorille. Vuonna 2021 tuettiin 537 alle 18 -vuotiaiden ohjaajaa. Tarkastelujaksoneen kohdistettiin erityisavustuksia niin maahanmuuttajataustaisten kuin vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten liikunnallisten harrastusten tukemiseen. Liikuntapalveluiden *Tuu mukaan* -hankkeella (2012-2021) on edistetty kaikille avointa liikuntakulttuuria ja lisätty matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia.

Kaupunki on tukenut lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden kulttuuriosallisuutta tarjoamalla maksuttomia kulttuuripalveluja sekä subventoimalla maksullisia palveluja niin, että ne olisivat laajasti kaupunkilaisten saavutettavissa. Tarkastelujaksolla 2018-2021 lasten kulttuuriosallisuudessa on keskitytty peruskoulun kulttuurikasvatussuunnitelman sekä harrastamisen Suomen mallin (KOHASU) valmisteluun ja käyttöönottoon. Molemmat toimintamallit tähtäävät lasten ja nuorten eri ikäluokkien mahdollisimman laajaan tavoittamiseen, ja kulttuuriharrastusten saavutettavuuden parantamiseen oppivelvollisuusikäluokissa.

Tarkastelujaksolle osuneen Kokkola 400 -juhlavuoden yhteydessä tuettiin lapsille suunnattuja kaupungin historiaa ja kulttuuria esitteleviä hankkeita. Juhlavuoden lahjoitusvarojen pohjalta perustettiin kaupunkiin lasten ja lapsiperheiden hyvinvointirahasto, jota pyritään kartuttamaan niin, että rahastoa voidaan jatkossa käyttää vähävaraisten perheiden lasten harrastustoiminnan tukemiseen.

Kirjastopalvelut

Kirjaston ja varhaiskasvatuksen ja koulun yhteistyö ehkäisee lukutaidon eriarvoistumista. Kirjastopalvelut on tukenut lasten ja nuorten lukutaidon ja monilukutaidon edistämistä järjestämällä erilaisia tapahtumia lapsille esim. satutuokioita ja kirjailijavierailuja sekä kirjastotilassa että varhaiskasvatusyksiköissä ja kouluissa. Lasten- ja nuorten kirjallisuuden hankintaa on lisätty ja tämä näkyy lasten- ja nuorten kirjallisuuden lainauslukujen positiivisena kehityksenä. Kirjaston kirjavinkkaukset ja tiedonhaun opetukset ovat lisänneet kirjastopalvelujen toiminnan järjestelmällisyyttä. Nuorille suunniteltuja tapahtumia on viety entistä enemmän kirjastotilojen ulkopuolelle ja pandemian aikana aiempaa vahvemmin verkkoon, jonka kautta on tavoitettu uusia yleisöjä. Kirjastoissa on kaikille avoimia työ- ja kokoustiloja, joissa on mahdollisuus kokoontua, tehdä työtä, opiskella ja tavata tuttuja.

Museopalvelut

Lapsille, nuorille ja oppilaitoksille on tarjolla museopedagogian palveluita, joka tavoittaa vuosittain useita tuhansia lapsia ja nuoria. Palveluvalikko on monipuolinen ja rakentuu viihteellistetyn opetuksen tai leikin muotoon rakennetuksi kulttuuriperintökasvatukseksi (edutainment), joka on luonteeltaan aktivoivaa, uteliaisuutta herättävää, yhteisöllistävää ja osallistavaa hyvinvointityötä. Museon palvelutuotanto innostaa tutkimaan ja tutustumaan omaehtoisesti, se yhdistää myös nuoria ja eri sukupolvia tuottamalla jaettuja kokemuksia, jolloin lapset kasvavat yhteiskunnallisesti aktiivisiksi toimijoiksi. Museopedagogia tukee kognitiivisia valmiuksia ja taitoja, tarjoaa peilautumisen paikkoja ja siten vahvistaa yksilöiden henkistä terveyttä.

Edutainment idean varassa museopalvelua on viety museon seinien ulkopuolelle, jolloin varmistetaan inklusio ja esteettömyys. Museon pysyvät kohteet eivät ole fyysisesti esteettömiä, joten ne eivät ole tasavertaisesti saavutettavia. Vuodesta 2011 alkaen toteutettu Keskiäikapäivä on koko perheelle kohdennettu päihteetön tapahtuma, jossa elementti toteutuu parhaimmillaan. Vuosittain se kerää n. 6000 kävijää päivän aikana. Lisäksi yhteistyötä on tehty vuosittain monien ulkopuolisten tahojen kuten esim. Bark lastenkulttuuriverkoston kanssa.

Museopedagogian palveluita käyttäneet lapset ja nuoret (myös aikuisia):

2018: pajoja 30, ryhmiä 116, lapsia ja nuoria 2516, aikuisia 748, yhteensä 3264

2019: pajoja 13, ryhmiä 53, lapsia ja nuoria 940, aikuisia 449, yhteensä 1389

2020: yleisötyön amanuenssin palveluita ollut saatavana, koska kaupunginjohtajan esityksen pohjalta kaupunginhallitus päätti jättää vakanssin täyttämättä VOS-rahoituksesta huolimatta

2021: yleistyön amanuenssi toimi 1.8. alkaen, mutta koronapandemiasta johtuen ryhmiä voitiin ottaa vastaan vähän

Nuoria osallistui maakunnassa Suomen Kulttuurirahaston rahoittamaan *Mullankaivajat* -koululaiskaivauksiin 242 ja *Meidän museo* –hankkeeseen (2016-2018). Museo osallistui osatoteuttajana 2016-2018 valtakunnalliseen Helsingin yliopiston hallinnoimaan *Mun juttu meidän tulevaisuus* –hankkeeseen (Kuhlampi & Laakso 2018, toim. Tässä mä olen, s. 115-124), joka oli kohdennettu syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Sen paikalliset tulokset osoittavat selkeästi, kuinka osallistavalla taidetoiminnalla voidaan tukea koettua terveyttä ja elämänlaatua sekä yksilöiden mielenterveyttä, kasvua ja mielen hyvinvointia.

Maakunnan nuoria museo tavoitti vuosina 2020-2021 ESR-rahoitteisen *Youthful Heritage* –hankkeen kautta Kokkolan ulkopuolella, vaikkakin koronapandemiasta johtuen toimenpiteet jäivät vähäisiksi. Roosin talon pihalla lukuisia nuoria osallistui paikallisesti toteutettuun yhteisölliseen taideprojektiin kesällä 2019. Nuoret ovat olleet lisäksi aktiivisia museon vuorovaikutteisessa SOME –palvelussa kuten pandemian johdosta käynnistyneessä *Mass Isolation* –instragram taidehankkeessa, joka toteutettiin yhteistyössä Suomen valokuvakeskusten kanssa.

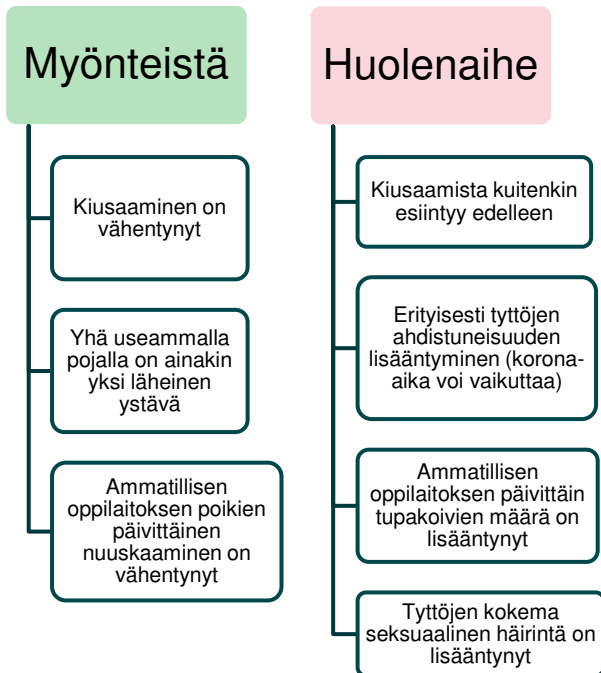
2.8 Lapsiystävällinen kunta -kehittämissyö

Lapsiystävällinen kunta -kehittämissyö eteni vuosina 2019-2020 toimintasuunnitelman toteutuksen itsearviointiin, raportointiin sekä UNICEFin arviointitapaamiseen. 1.9.2020 Suomen UNICEF myönsi Kokkolan kaupungille ensimmäisen Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksensa lapsenoikeusperustaisen toimintakulttuurin edistämisestä.

UNICEFin arviointiraportissa kiitettiin Kokkolaa tahtotilasta ja aktiivisuudesta uudistaa LYK -koordinaattorirakennetta kunnan kehittämissyön tarpeita vastaavaksi, onnistuneesta mallin mukaisesta alkukartoitustyöstä, resursoinnista mm. kehittäjäopettajiin sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille kohdennettuun nuorisotyöhön ja erityisnuorten omiin nuorisotilailtoihin. Kiitosta keräsivät myös lapsiin ja nuoriin kohdistuneet korona-ajan tukitoimet (esim. kouluruokajakelu etäopetuksessa oleville) sekä kaupungin viestinnän kehittäminen lapsi- ja nuorisoystävällisemmäksi. Lapsivaltuuston perustaminen nähtiin myös kiittämisen arvoisena kehitysaskelena.

UNICEF kannusti Kokkolaa jatkamaan edelleen systemaattista koko kuntaa sitouttavaa Lapsiystävällinen kunta -kehittämissyön suunnittelu-, toimeenpano- ja arviointityötä lapset ja nuoret työhön mukaan ottaen, sekä lisäksi kehittämään edelleen lapsen edun ja lapsivaikutusten arvioinnin kokonaisuutta yhä systemaattisemmaksi ja koko kuntaa sitovaksi toimintatavaksi. Lapsiystävällinen -kunta kehittämissyöhön sisältyykin lukuisia eri toimenpiteitä Kaupungin eri toimialueille, joita edistetään jatkuvasti. Tehdyn työn tuloksia tarkastellaan toukokuussa 2022 UNICEFin seurantatapaamisessa.

3 NUORET (lukio, ammatillinen koulutus) JA NUORET AIKUISET

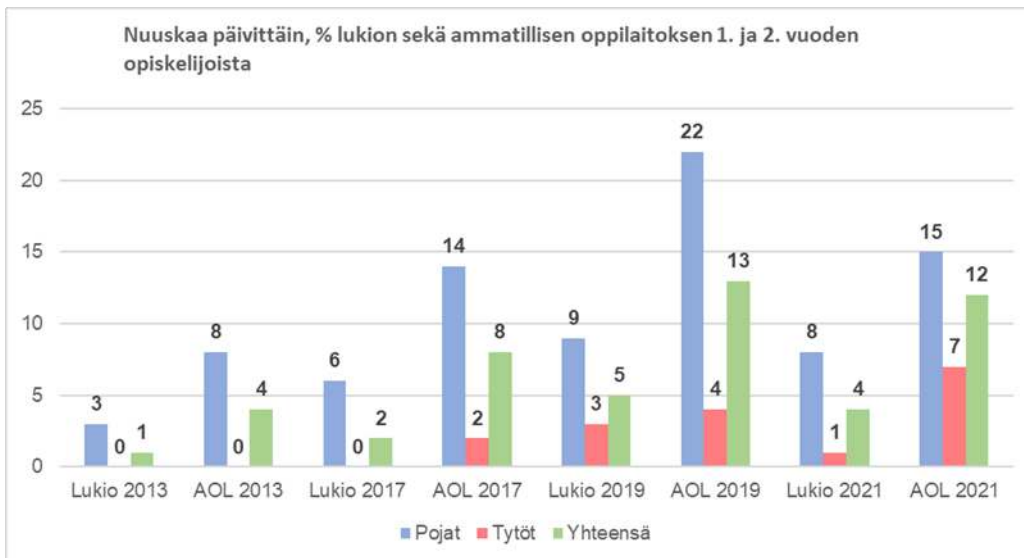
3.1. Päihteiden käyttö

Tupakka

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista kerran päivässä tupakoivia on 3%, eikä siinä ole tapahtunut muutosta verrattaessa vuoteen 2019. Sen sijaan ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista kerran päivässä tupakoivia on 25%, eli huomattavasti enemmän ja lisäksi ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoissa tupakoivien osuus on lisääntynyt 6 prosenttiyksikköä vuodesta 2019 (THL: Kouluterveyskysely 2021)

Nuuska

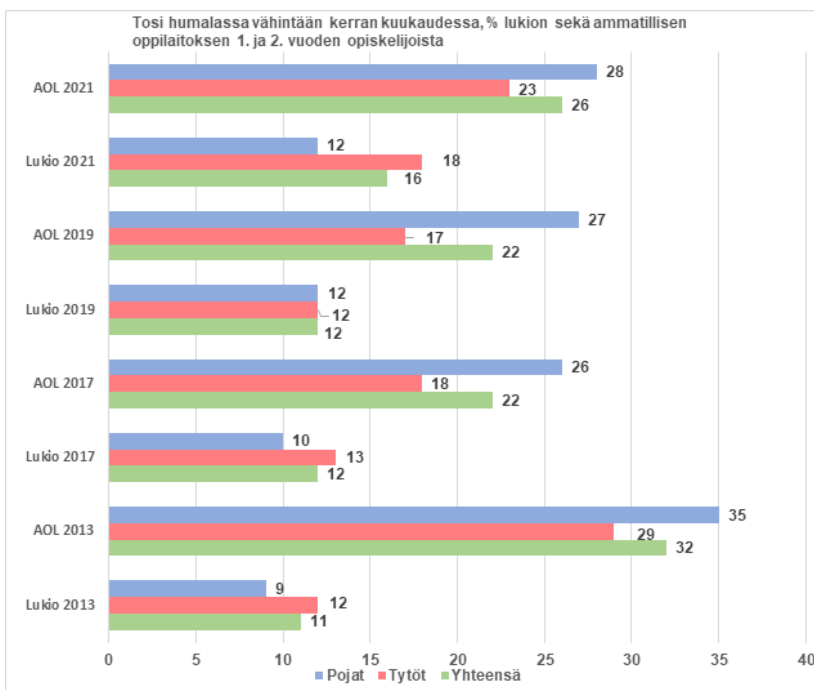
Päivittäin nuuskaa käyttävien määrä on laskenut hieman vuodesta 2019. Päivittäin nuuskaaminen on yleisempää ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden kuin lukion opiskelijoiden keskuudessa. Lukiossa opiskelevat pojat nuuskaavat lukiossa opiskelevia tyttöjä enemmän. Eniten päivittäistä nuuskaamista esiintyy ammatillisen oppilaitoksen poikien keskuudessa. Tosin ammatillisen oppilaitoksen poikien päivittäinen nuuskaaminen väheni 7 prosenttiyksikköä vuodesta 2019 vuoteen 2021. (THL: Kouluterveyskysely 2021.)

Kuvaaja: Nuuskaa päivittäin, % ja lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sukupuolen mukaan v. 2013, 2017, 2019 ja 2021, Kokkola (THL: Kouluterveyskysely, aikasarja 2006–2021, muokattu).

Alkoholi

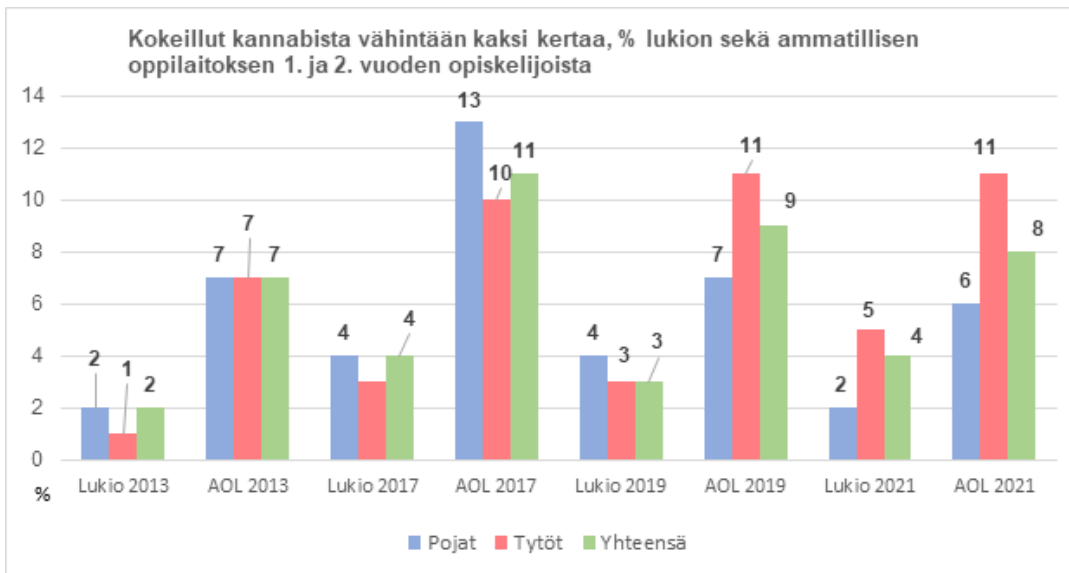
Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista ilmoitti olleensa tosi humalassa suurempi osa kuin lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista kaikkina tarkasteluvuosina. Vuosien 2013, 2017 ja 2021 osalta lukion tytöt ilmoittivat poikia enemmän olleensa tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Ammatillisen oppilaitoksen pojat ilmoittivat tyttöjä enemmän olleensa tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa kaikkina tarkasteluvuosina. (THL: Kouluterveyskysely 2021).

Kuvaaja: Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sukupuolen mukaan v. 2013, 2017, 2019 ja 2021, Kokkola (THL: Kouluterveyskysely, aikasarja 2006–2021, muokattu).

Huumeet

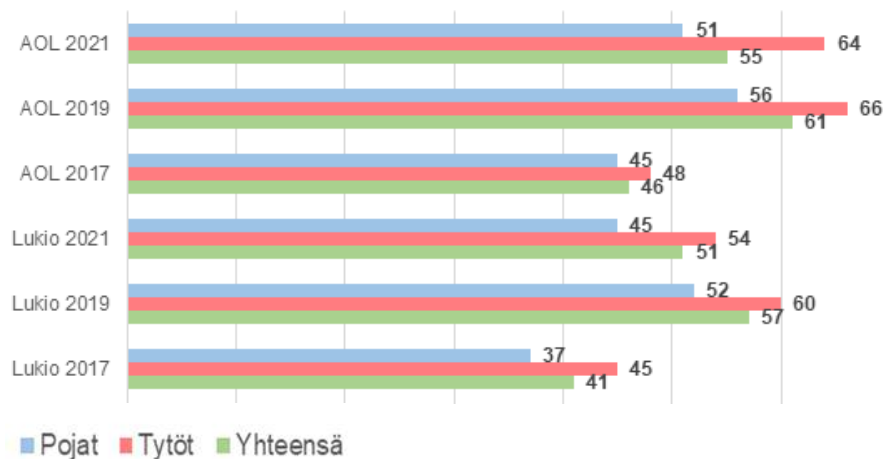
Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoissa on lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoita enemmän heitä, jotka ovat kokeilleet kannabista vähintään kaksi kertaa. Niiden ammatillisen oppilaitoksessa opiskelevien tyttöjen osuus, jotka ovat kokeilleet kannabista vähintään kaksi kertaa, on suurempi kuin poikien osuus vuosina 2019 ja 2021. Sama ilmiö on nähtävissä myös lukiolaisten osalta vuonna 2021. (THL: Kouluterveyskysely 2021.)

Kuvaaja: Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2.vuoden opiskelijoista sukupuolen mukaan v. 2013, 2017, 2019 ja 2021, Kokkola (THL: Kouluterveyskysely, aikasarja 2006–2021, muokattu).

Sekä lukion että ammatillisen oppilaitoksen osalta niiden oppilaiden ja opiskelijoiden osuus (%), joiden mielestä ikäistensä oli helppo hankkia huumeita omalta paikkakunnalta, kasvoi vuodesta 2017 vuoteen 2019 laskien vuonna 2021. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat ilmoittivat lukiolaisia enemmän koko tarkastelujaksona, että huumeiden hankkiminen on helppoa omalta paikkakunnalta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2021.)

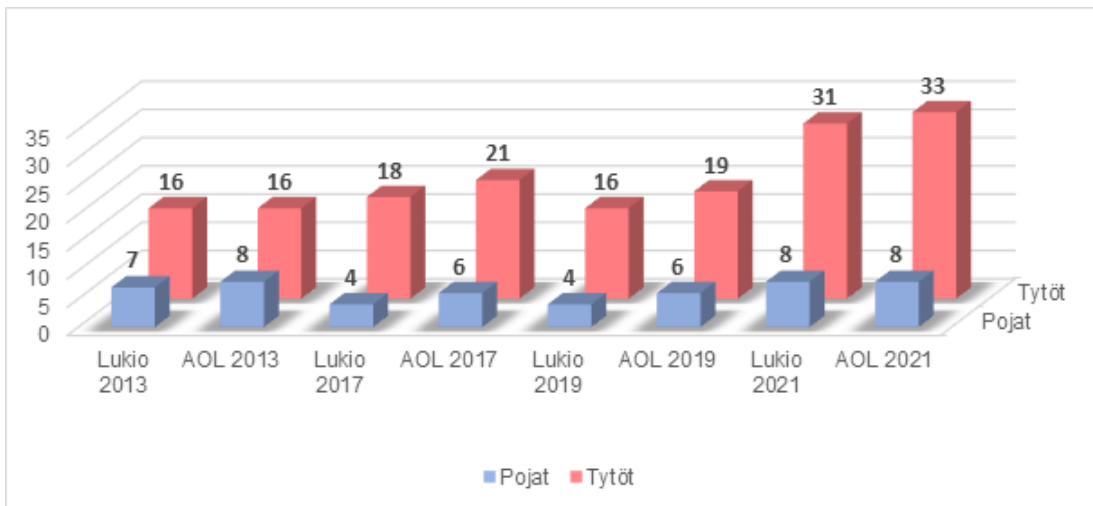
Ikäiseni on helppo hankkia huumeita omalta paikkakunnalta, % lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista:

Kuvaaja: Ikäiseni on helppo hankkia huumeita omalta paikkakunnalta, % lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sukupuolen mukaan v. 2017, 2019 ja 2021, Kokkola (THL: Kouluterveyskysely, aikasarja 2006–2021, muokattu).

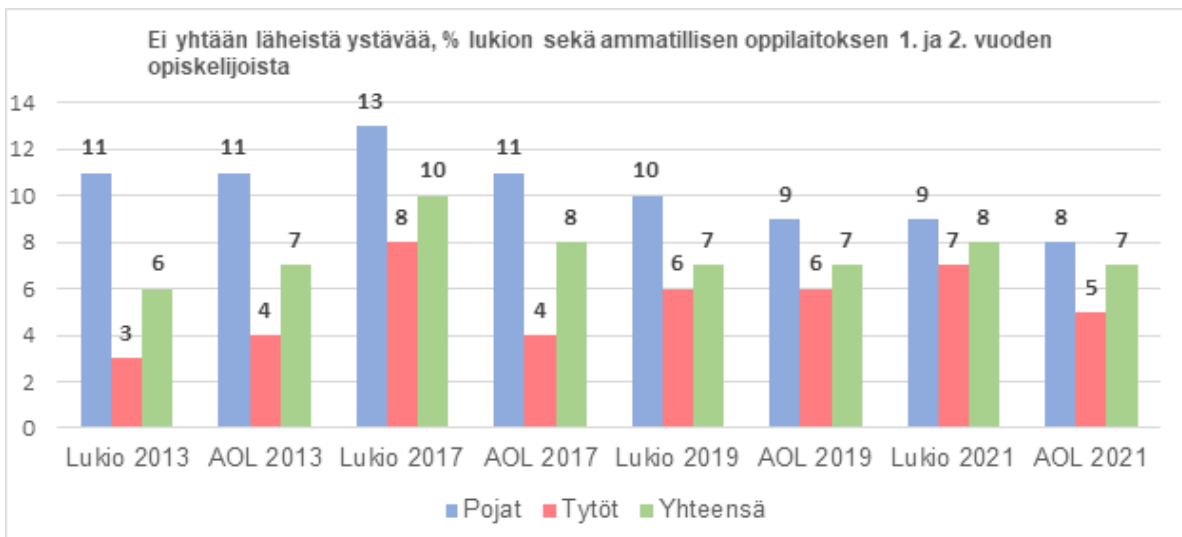
3.2 Mielen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet

Sekä lukion että ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuotta opiskelevien tyttöjen keskuudessa esiintyy selkeästi enemmän kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kuin poikien. Lukion 1. ja 2. vuotta opiskelevien tyttöjen osalta kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta esiintyi 15 prosenttiyksikköä enemmän vuonna 2021 kuin 2019 ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuotta opiskelevien tyttöjen osalta 14 prosenttiyksikköä enemmän vuonna 2021 kuin vuonna 2019. (THL: Kouluterveyskysely 2021.)

Kuvaaja: Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sukupuolen mukaan v. 2013, 2017, 2019 ja 2021 (THL: Kouluterveyskysely, aikasarja 2006–2021, muokattu).

Lukiossa ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien osalta pojat ovat ilmoittaneet tyttöjä enemmän, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Erot tyttöjen ja poikien välillä ovat kuitenkin kaventuneet vuodesta 2019 alkaen. Lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen poikien osuus, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, on vähentynyt vuodesta 2017 vuoteen 2019 ja edelleen vuoteen 2021. (THL: Kouluterveyskysely 2021.)

Kuvaaja: Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2.vuoden sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sukupuolittain eriteltynä vuosina 2013, 2017, 2019 ja 2021, Kokkola (THL: Kouluterveyskysely, aikasarja 2006–2021, muokattu).

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavia 16 - 24-vuotiaita on ollut Kokkolassa vuosien 2018-2021 aikana noin 1 % vastaavanikäisestä väestöstä. Osuus on lähes sama kuin Suomessa keskimäärin.

Opetuspalveluiden *Opiskelijan tuki koronan jälkeen Kokkolan lukiokoulutuksessa* -hankkeessa kohdennetaan opintojen kertaamiseen ja tukitoimenpiteisiin opiskelijoille, joilla arvioidaan olevan puutteita opetussuunnitelman perusteiden mukaisissa osaamistavoitteissa koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen vuoksi. Hankerahoitusta käytetään lisäämään ohjauksen ja tuen palveluja, joita koulutuksen järjestäjä yhteistyössä opiskeluhoillon ja opiskelijaterveydenhuollon kanssa tarjoavat erityisesti niille nuorille, joilla on ongelmia jaksamisen ja mielenterveyden kanssa tai jotka ovat muuten muita heikoimmassa asemassa.

3.3. Kiusaaminen ja häirintä

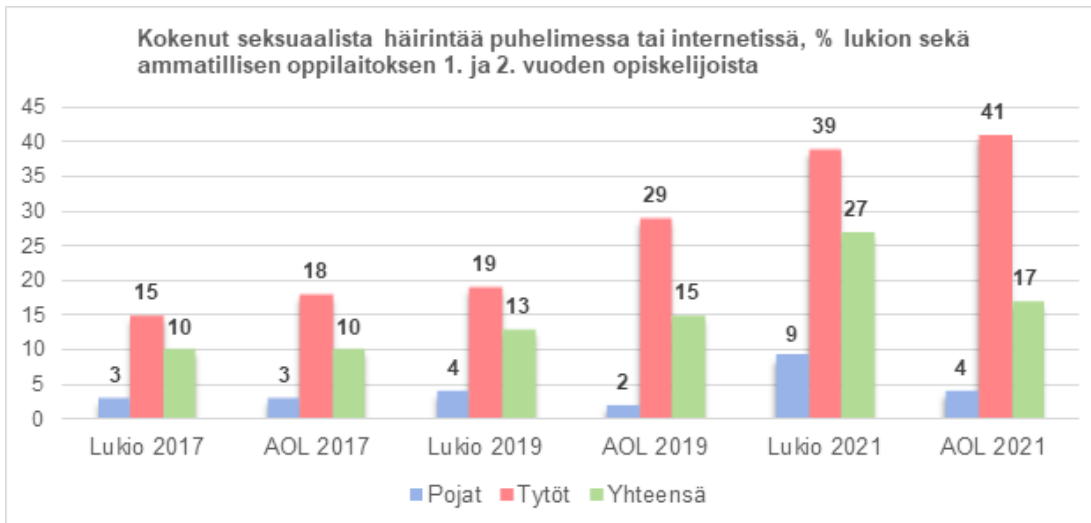
Koulukiusatuksi joutuneita vähintään kerran viikossa on ollut eniten vuonna 2013 sekä lukion että ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden keskuudessa. Lukion osalta (yhteensä tytöt ja pojat) koulukiusatuksi joutuneita on ollut vähiten vuonna 2019 ja ammatillisen oppilaitoksen osalta vuonna 2021. Ammatillisessa oppilaitoksessa kiusatuksi joutuneita oli enemmän kuin lukiossa koko tarkastelujaksona. (THL: Kouluterveyskysely 2021.)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion ja ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Vuosi	Lukio			Ammatillinen oppilaitos		
	Pojat %	Tytöt %	Yht. %	Pojat %	Tytöt %	Yht. %
2013	1,2	1,1	1,1	5,0	3,0	3,9
2017	0	0,8	0,5	1,4	3,5	2,3
2019	0	0	0	3,5	0,4	2,0
2021	0,6	0,4	0,5	2,1	1,7	1,9

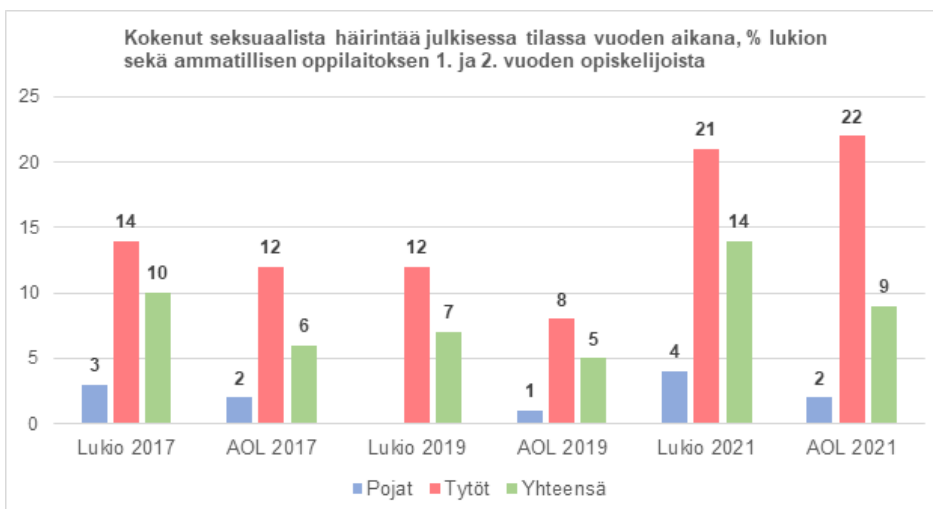
Taulukko: Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sukupuolen mukaan v. 2013, 2017, 2019 ja 2021, Kokkola (THL: Kouluterveyskysely, aikasarja 2006–2021, muokattu).

Ammatillisessa oppilaitoksessa 1. ja 2. vuotta opiskelevien tyttöjen kokema seksuaalinen häirintä puhelimesta ja internetissä lisääntyi 11 prosenttiyksikköä vuodesta 2017 vuoteen 2019 ja edelleen 12 prosenttiyksikköä vuodesta 2019 vuoteen 2021. Lukiossa 1. ja 2. vuotta opiskelevien tyttöjen kokema seksuaalinen häirintä puhelimesta ja internetissä lisääntyi 4 prosenttiyksikköä vuodesta 2017 vuoteen 2019 ja jopa 20 prosenttiyksikköä vuodesta 2019 vuoteen 2021. Tytöt kokevat puhelimesta ja internetissä paljon enemmän seksuaalista häirintää kuin pojat. (Kouluterveyskysely 2021).

Kuvaaja: Kokenut seksuaalista häirintää puhelimesta tai internetissä vuoden aikana, % lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sukupuolen mukaan v. 2017, 2019 ja 2021, Kokkola (THL: Kouluterveyskysely, 2021, muokattu).

Koko tarkastelujaksona seksuaalista häirintää julkisessa tilassa vuoden aikana oli kokenut lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista useampi kuin ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista yhteensä. Tytöt ovat kokeneet seksuaalista häirintää julkisessa tilassa poikia enemmän. Lukiossa opiskelevien tyttöjen kokema seksuaalinen häirintä julkisessa tilassa lisääntyi 9 prosenttiyksikköä vuodesta 2019 vuoteen 2021 ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien tyttöjen 14 prosenttiyksikköä vuodesta 2019 vuoteen 2021. (THL: Kouluterveyskysely 2021.)

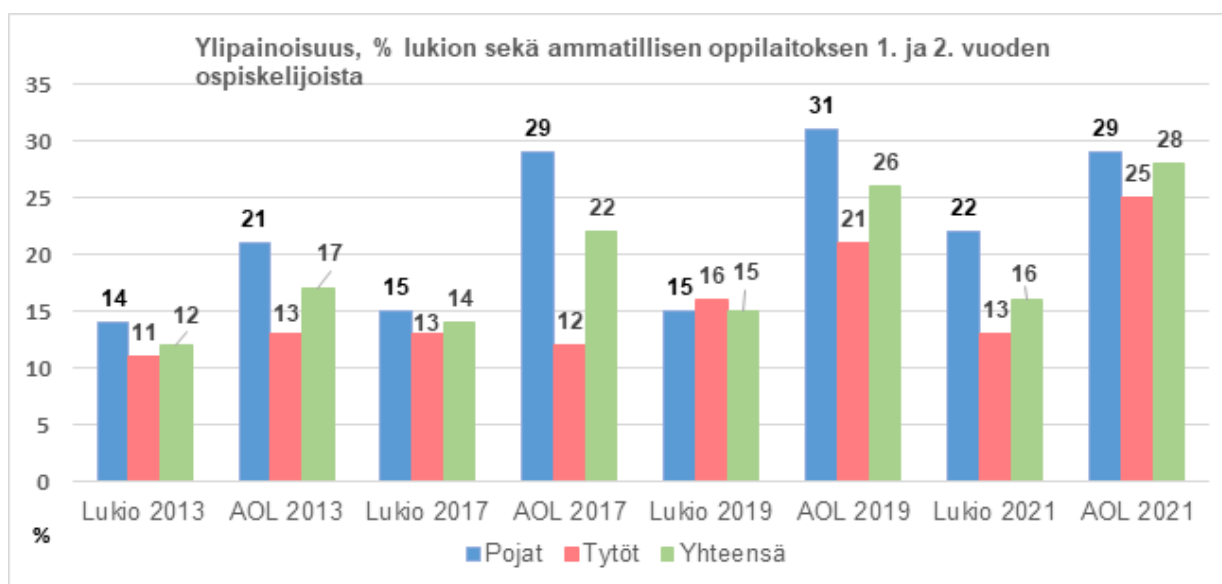
Kuvaaja: Kokenut seksuaalista häirintää julkisessa tilassa vuoden aikana, % lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sukupuolen mukaan v. 2017, 2019 ja 2021, Kokkola (THL: Kouluterveyskysely, 2021, muokattu).

3.4 Liikunta-aktiivisuus

THL:n kouluterveyskyselyn perustella Kokkolan lukiolaisten ja ammattioppilaitosten opiskelijoiden liikunta-aktiivisuutta voidaan kuvata seuraavasti:

- Lukiolaisista 16 % (koko maa 18 %) ja ammattioppilaitosten opiskelijoista 14 % (koko maa 15 %) liikkuu vähintään tunnin päivässä.
- Kokkolan lukiolaisista 27 % (koko maa 26 %) ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista 43 % (koko maa 42 %) liikkuu vähän (harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa). Osuuksissa ei ole tapahtunut muutosta vuodesta 2019.
- Lukiossa opiskelevat tytöt ovat poikia yleisemmin vähän liikkuvia. Lukiolaisista tytöistä 31 % liikkuu vähän, kun pojissa osuus on 20 %.
- Omatoiminen liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla on yleisin harrastus niin pojilla kuin tytöillä.

Ylipainoisten osuus on lisääntynyt vuodesta 2013 vuoteen 2021 selkeästi. Sekä lukiossa että ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien poikien keskuudessa on ollut tyttöjä enemmän ylipainoisia. Poikkeuksena on vuosi 2019, jolloin lukion poikien keskuudessa oli hieman vähemmän ylipainoisia kuin tyttöjen keskuudessa. Ammatillisen oppilaitoksen osalta tyttöjen ja poikien erot ylipainoisuudessa kaventuivat ja lukion osalta suurentuivat vuoden 2021 Kouluterveyskyselyn mukaan. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien keskuudessa oli koko tarkastelujaksoneen lukiossa opiskelevia enemmän ylipainoisia opiskelijoita. (THL: Kouluterveyskysely 2021.)

Kuvaaja: Ylipainoisuus, % lukion sekä ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista sukupuolen mukaan v. 2013, 2017, 2019 ja 2021, Kokkola (THL: Kouluterveyskysely, aikasarja 2006–2021, muokattu).

Opetuspalveluiden *Liikkuva opiskelu* -hankkeen tavoitteena on edistää ja kehittää lukio-opiskelijoiden hyvinvointia, viihtyvyyttä sekä kannustaa opiskelijoita liikunnalliseen elämäntapaan. Osallistamalla opiskelijat toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen vahvistetaan osallisuutta ja tuetaan yhteisöllisyyttä. Lukiolaisten koulupäivät ovat pitkiä. Työpäivien pituutta lisäävät vielä kotona suoritettavat monet opintotehtävät. Lukiolaiselle kertyy päivän aikana runsaasti istumista. Liikkuva opiskelu hankkeen toimilla vähennetään istumista ja lisätään koulupäivien aikaista liikuntaa. Liikuntaa lisätään oppitunneilla ja tauoilla. Liikkuminen tuodaan pedagogiseksi malliksi toteuttaa oppimista mm. toiminnallisten opetusmenetelmien avulla.

3.5 Osallisuus

Korona-epidemia leimasi osallisuustoiminnan toteutumista läpi vuoden, ja osa tapahtumista sekä toiminnoista jouduttiin perumaan. Tilalle otettiin turvallisia nuoria osallistavia toimintatapoja.

Osallisuustoiminnassa valmisteltiin muun muassa lasten ja nuorten osallistumista Kokkolan kansallinen kaupunkipuisto hankkeeseen. Nuorisovaltuusto oli mukana toteutuksessa niin, että nuorille annettiin mahdollisuus vastata asukaskyselyyn, kommentoida asukaskyselyn tuloksia sekä osallistua videokuvauksiin Villa Elbassa. Lisäksi osallisuustoiminnassa selvitettiin mahdollisuutta viranhaltijakummien saamisesta nuorisovaltuuston edustajien tueksi esimerkiksi lautakuntatyöskentelyssä. Osallisuustoiminnassa toteutettiin myös yhdessä nuorisovaltuuston kanssa

stipendien myöntäminen oppilaskuntien valitseville jäsenille ja luotiin yhteinen todistus pohja kaikille oppilaskuntien hallitusten jäsenille.

Lisäksi osallisuustoiminnassa toteutettiin videoprojekti osaksi Terveystien ja hyvinvoinnin laitoksen Terve-sos-tapahtumaa. Video toteutettiin yhdessä 2018- 2019 kauden nuorisovaltuuston edustajien kanssa. Nuorten toteuttama video käsittelee aihetta ”*turvallinen ympäristö nuorille*”. Lisäksi osallisuustoiminnassa valmisteltiin Lapsiystävällinen kunta –kehittämistyön toimenpiteenä lasten ja nuorten osallisuuden reittiä.

Osallisuustoiminnassa toteutettiin myös yhdessä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa väkivaltaisen ääriajattelun ja radikalisoitumisen ennaltaehkäisemistä käsittelevä työpaja nuorille. Lisäksi osallisuuskoordinaattori toimi osana nuorisopalveluiden Diginyrkkiä, ja osallistui näin muun muassa sosiaalisen median ohjeiden tekemiseen. Lisäksi osallisuuskoordinaattori osallistui kulttuuriseen nuorisotyöhön osallistuen Lapsen oikeuksien päivän tapahtuman suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Nuorisovaltuusto

Nuorisovaltuustolla alkoi uusi kausi vuonna 2021. Edustajia nuorisovaltuustossa oli vuoden 2021 aikana 28-25 nuorta. Vuoden aikana ilman edustuspaikkaa jäivät Keski-Pohjanmaan konservatorio, Isokylän nuorisotila, Isojärven nuorisotalo, Kälviän nuorisotalo, nuorisokeskus Vinge sekä Ullavan nuorisotalo.

Nuorisovaltuustolla oli vuonna 2021 edustuspaikat seuraavissa kaupungin päättävissä tai vaikuttavissa tahoissa: Kaupunginvaltuusto (2 edustajaa), Sivistyslautakunta (2 edustajaa), Kaupunkirakennelautakunta (1 edustaja + 1 vara), Nuorisovaltuuston edustajat lasten ja nuorten osallisuusohjelman työryhmään, Nuorisovaltuuston edustaja Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartan työryhmään (1 edustaja), Nuorisovaltuuston edustajat (2 edustajaa) lapsivaltuustoon, Kokkolan kaupungin hyvinvointi- (HYTE)-työryhmä (2), Nuorisovaltuuston edustajat (1-2 edustajaa) Kokkolan harrastamisen Suomen mallin ohjausryhmään, Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto (2 edustajaa), Nuorisovaltuuston edustaja (1 edustaja) Kokkolan kaupungin talousohjelman johtoryhmään, Nuorisovaltuuston edustaja Keski-Pohjanmaan Järjestökeskus - hankkeen ohjausryhmään (1 edustaja).

Nuorisovaltuusto on tehnyt useita aloitteita ja osallistunut moniin tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Lisäksi nuorisovaltuuston toimintaan on merkittävästi kuulunut viestintätehtävät, joita on toteutettu instagram-tilin ylläpitämisellä. Lisäksi nuorisovaltuuston on kirjoittanut juttuja Kokkola-lehden Nuori Kokkola –sivulle sekä antanut haastatteluja paikallisille lehdille.

Oppilaskuntatoiminta

Kokkolan yläkoulujen oppilaskuntien hallitusten koulutuksia järjestettiin vuonna 2021 seitsemän kertaa eri kouluilla syksyn 2019 aikana. Syksyn koulutusten lisäksi keväällä 2021 oli tarkoitus pitää osalle kouluista toinen koulutus. Kevään koulutukset kuitenkin peruttiin koronarajoitusten vuoksi.

Oppilaskuntien hallitusten koulutusten tarkoituksena on käsitellä oppilaskuntatoiminnan perustoimintaa, siihen liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita sekä tehdä yhdessä toimintasuunnitelmaa toiminnan kehittämiseksi yhdessä yläkoulun oppilaskunnan hallituksen nuorten ja ohjaavan opettajan kanssa. Koulutuksessa avataan yhdessä nuorten kanssa osallisuutta, vaikuttamista ja niiden mahdollisuuksia sekä arvioidaan niiden toteutumista. Lisäksi päivän aikana käsitellään oppilaskuntatoimintaan liittyviä tehtäviä ja niiden haasteita omassa koulussa, pohditaan ryhmässä toimimista ja sen tärkeyttä sekä tehdään oppilaskuntatoiminnan vuosikello. Tärkeä osa koulutusta on hallituksen ryhmäyttäminen.

Oppilaskunnan koulutuksiin osallistuivat pääsääntöisesti yksi tai useampi oppilaskuntaa ohjaava opettaja, kunkin koulun koulunuorisotyöntekijä sekä osallisuuskoordinaattori, jolla oli päävastuu koulutuksesta. Yhteensä koulutuksiin osallistui 123 nuorta ja 11 ohjaavaa opettajaa. Koulutukset järjestettiin nuorisokeskus Vingellä, Kälviän nuorisotilalla, Lohtajan nuorisotilalla sekä Isojärven nuorisotilalla. Koulutusten lisäksi oppilaskuntien hallitukset järjestivät omalla koulullaan kokouksia, tempauksia, toimintaa ja tapahtumia yhdessä opettajien, oppilaiden ja tukioppilaiden kanssa koronarajoitukset huomioon ottaen.

Oppilaskuntaverkosto

Oppilaskuntaverkosto ei kokoontunut korona-epidemian vuoksi ollenkaan vuonna 2021. Nuoret ja päättäjät -kohtaamisen järjestäminen siirrettiin vuoteen 2022.

Tukioppilastoiminta

Tukioppilastoiminta luo kouluun hyvää ja kannustavaa yhteishenkeä, torjuu yksinäisyyttä ja ennaltaehkäisee ongelmia sekä lisää nuorten osallisuutta. Tukioppilastoiminnassa painotamme toiset huomioonottavaa käyttäytymistä sekä opimme sosiaalisia taitoja ja empatiakykyä. Tukioppilastoiminta lähtee pienistä teoista ja toisten huomioimisesta.

Tukioppilaat toimivat vertaistukena muille nuorille ja pyrkivät toiminnallaan varmistamaan, ettei kukaan jää koulussa yksin. Lisäksi tukioppilaat järjestävät kouluissa muun muassa välituntitoimintaa ja teematapahtumia.

Korona-epidemian vuoksi tukioppilastoimintaa ohjaava tukaritiimi perui suunnitellun ja jokavuotisen kaikkien kasiluokkalaisten tukioppilaiden koulutusiltapäivän tukarimiin nuorisokeskus Vingellä sekä kaikkien ysiluokkalaisten tukioppilaiden koulutuspäivän Kälviän opistolla. Tukioppilastoimintaa ohjaavien opettajien toiveesta ja tukaritiimin päätöksellä tukioppilaiden koulutukset toteutettiin nuorisokeskus Vingellä pienemmissä ryhmissä.

Tukioppilaat järjestivät ja osallistuivat omalla koulullaan ohjaavan opettajansa ja koulunuorisotyöntekijän kanssa järjestämiin, oppilaskunnan hallitusten tai muiden koulujen tukioppilaiden kanssa yhteistyössä järjestettyihin tapahtumiin ja koulutuksiin koronarajoitukset huomioon ottaen. Lisäksi tukioppilaat ja tukioppilasohjaajat ovat voineet oman kiinnostuksensa ja mahdollisuuksien mukaan osallistua Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukioppilas- ja tukioppilasohjaaja-koulutuksiin.

Nuorten omaehtoiset ryhmät, sosiaalinen media, diginuorisotyö ja Nuori Kokkola -sivu

Kokkolan Turpasauna –peliryhmän tapaamiset torstaisin jatkuivat. Ryhmä kokoontui nuorisokeskus Vingelle itse järjestämiinsä peli-iltoihin ja -turnauksiin.

Osallisuuskoordinaattori osallistui nuorisopalveluiden digitaalista nuorisotyötä kehittävään Diginyrkki-työryhmään sekä Verken digitaalisen nuorisotyön ja sosiaalisen median koulutuksiin. Lisäksi osallisuuskoordinaattori teki päivityksiä Lasten ja Nuorten Kokkola –Instagram-tilille. Osallisuuskoordinaattori oli myös suunnittelemassa ja toteuttamassa yhdessä nuorisovaltuuston kanssa Poliittikkaviikon kolmea live-lähetystä.

Yhteistyö Kokkola-lehden kanssa jatkui vuonna 2021. Nuori Kokkola -sivu ilmestyi vuoden aikana 10 kertaa. Nuori Kokkola –sivu päätettiin lopettaa marraskuussa 2021. Yhteistyö Kokkola-lehden kanssa kuitenkin jatkuu. Osa Nuori Kokkola –sivun teksteistä oli nuorten itse kirjoittamia tai ideoimia. Osan olivat kirjoittaneet nuorisohjaajat, etsivät nuorisohjaajat ja osallisuuskoordinaattori. Lisäksi sivulla julkaistiin nuorten ottamia kuvia sosiaalisesta mediasta sekä Ohjaamo neuvoo –palsta.

Kulttuuriosallisuus

Kaupunki on tukenut nuorten sekä nuorten aikuisten kulttuuriosallisuutta tarjoamalla maksuttomia kulttuuripalveluja sekä subventoimalla maksullisia palveluja niin, että ne olisivat laajasti kaupunkilaisten saavutettavissa. Tarkastelujaksolla on kulttuuripalvelujen ja nuorisopalvelujen yhteistyönä tuotettu nuorisokulttuuritoimintaa mm. NollaPiste -tapahtuman muodossa. NollaPistettä ei voitu kuitenkaan valitettavasti koronasta johtuen järjestää vuosina -20 ja -21. Nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua kulttuuritoimintaa on tarkastelujaksolla tuettu myös avustamalle kolmannen sektorin toimijoita nuorisokulttuureihin liittyvissä hankkeissa.

3.6 Ohjaamo

Ohjaamo Keski-Pohjanmaa on kaikille alle 30-vuotiaille nuorille ja nuorille aikuisille suunnattu matalan kynnyksen palvelupiste.

Ohjaamo tarjoaa tietoa, neuvontaa ja ohjausta muun muassa

- koulutusta suunniteltaessa ja koulutuksen aikana
- urasuunnittelussa
- työllistymisasioiden
- arkeen ja terveyteen liittyvissä asioissa.

Ohjaamon palvelu on maksutonta, eikä siihen tarvitse lähetettä. Ohjaamoon voi tulla yksin, vanhemman, kaverin tai muun verkoston kanssa.

Ohjaamon toimintaa vuonna 2021:

Toimintaa on toteutettu 1,5 HTV:n panoksella, joka on kohdentunut asiakastyöhön ja verkosto/kehittämistyöhön. Ohjaamo on toteuttanut matalan kynnyksen päivystystä nuorille sekä etäpäivystyksenä että paikan päällä toteutettuina päivystyksinä. Ohjaamon sivuilla on toteutettu myös Chat palvelua nuorille. Ohjaamo on julkaissut 167 julkaisua sosiaalisen median kanavissa (Facebook ja Instagram) työhön, koulutukseen ja hyvinvointiin liittyen.

Keski-Pohjanmaan ammattiopiston kanssa on tiivistetty yhteistyötä ja mm. Kpedu Rekry -hankkeen kanssa on käynnistetty Rekryklinikka toimintaa, jossa opiskelijat voivat varata ajan Ohjaamon työntekijöille oppilaitokseen. Ohjaamo on toteuttanut 3 infotilaisuutta valmistuville opiskelijoille yhteistyössä oppilaitosten kanssa, toteuttanut teemaviikon sekä toiminut näytteilleasettajana yhdessä messutilaisuudessa.

Ohjaamo on toteuttanut sähköpostilla markkinointia mm. työvoimakoulutuksista 4 kampanjana. Ohjaamotoiminnassa on otettu käyttöön Ohjaustaverkossa.fi verkko-ohjauspalvelu sekä Ohjaamojen psykososiaalisen tuen *Onni*-hankkeen oppimisolusta TE-toimiston työntekijän osalta. Loppuvuodesta 2021 on valmisteltu uutta yhteistyösopimusta Ohjaamotoiminnasta Keski-Pohjanmaan kuntien ja TE-toimiston välille vuodesta 2022 alkaen. Lisäksi on tiivistetty yhteistyötä alueen työllisyyskuntakokeilun kanssa.

Ohjaamon käyttökerrat, jotka sisältävät sekä ryhmät että yksilöt: 293 (huom. sisältää myös ammattilaisryhmät eli ei pelkästään asiakkaita.) Näistä nuoria oli 159.

3.7 Kokkolan Ankkuritiimi

Ankkuritoiminnassa tavoitteena on varhainen puuttuminen moniammatillisesti nuoren tilanteeseen. Tarkoituksena on edistää nuoren hyvinvointia ja ennalta ehkäistä rikoksia.

Ankkuritoiminnassa nuori kohdataan yksilöllisesti ja kokonaisvaltaisesti. Kokkolan Ankkuritiimin muodostaa asiantuntijat poliisista, sosiaalityöstä, terveydenhuollosta ja nuorisopalveluista. Keskeistä on nuoren omien vahvuuksien huomioiminen ja tukeminen. Varhainen puuttuminen estää ja ehkäisee ongelmien kasautumisen ja vaikeutumisen. Ankkuritoiminnassa pyritään löytämään nuorelle tarkoituksenmukainen apu ja tuki. Nuorisopalvelut on resursoinut Ankkuritiimin toimintaa nuoriso-ohjaajan 60% työaikapanoksella ja 1000€ jyvityksellä toimintaan.

Ankkuritiimi jalkautui vuonna 2021 kertaa nuorisovalvonnan merkeissä sekä nuoriso-ohjaajan toimesta nuorten pariin yhteensä 25 kertaa. Jalkautumista toteutettiin nuorten vapaa-ajanviettopaikoilla, kauppakeskusten ja koulujen ympäristössä. Jalkautumisten kautta kohdattiin vuonna 2021 noin 1500 nuorta, jalkautumisten painopiste oli huhtikuussa ja elo-lokakuussa. Nuorisovalvontaa toteutettiin pääasiassa juhlapäivinä tai niiden aattona.

Nuorten rikosasioiden käsittelyn osalta Ankkuritiimi toteutti nuorten puhutuksia ja palveluohjausta vuonna 2021 11 kuukauden ajan, heinäkuussa toimisto oli kiinni. Vuoden 2021 alussa otettiin käyttöön valtakunnallinen tilastointialusta, jonka käyttöönotto ei ole ollut täysin ongelmaton ja tilastot eivät ole täysin verrannollisia aiempiin hieman erilaisen tilastointiohjeen vuoksi. Ohjelmistoon on kirjautunut vuoden 2021 aikana Kokkolan ankkuritiimin tapaamisia 202, joista 61 mukana on ollut nuoriso-ohjaaja, keskipohjanmaan ankkuritoiminnan alle on lisäksi kirjautunut 114 tapaamista, joista 27 puhuttamassa on ollut nuoriso-ohjaaja. Näin ollen tapaamisia on kaikkiaan Kokkolan Ankkuritiimistä tilastoitu 316, joista 87 käsittelyssä on ollut nuorisotyön edustaja puhuttamassa.

Tilastointi on edelleen ollut vajavaista, tapaamisten todellinen määrä on jonkin verran korkeampi. Vuonna 2021 ankkurissa käsiteltiin noin 350 nuoren asioita, vuoteen 2020 verrattuna tapaamiset ovat lisääntyneet noin 25-30%, Kesä oli hiljaista aikaa, alkuvuosi sekä syys-marraskuu olivat erityisen kiireistä aikaa. Nuoriso-ohjaaja on ollut mukana noin 1/3 jutuista, joista suurin osa on käsitelty kertatapaamisella.

Alkuvuodesta 2021 oli suuri työmäärä näpistyssuman purkamisessa, keväällä korona hankaloitti toimintaa. Jalkautuvaan toimintaan panostettiin, mutta isojen tapahtumien puutteen vuoksi kohdattujen nuorten määrä jäi jonkin verran aiempaa alhaisemmaksi. Ankkurikahvit peruttiin toistamiseen. Pari suunniteltua nuorisovalvontaa jouduttiin perumaan resurssipulan vuoksi. Asiakastapaamiset työllistivät tiimiä huomattavasti edellisvuosia enemmän.

Monialaisia kokouksia tai yhteistyötapaamisia oli vuoden aikana noin 30, aiemmin luku on ollut noin 50. Lasku johtuu pääosin kouluvierailujen vähenemisestä, parin kehityshankkeen päättymisestä ja toiminnan suuntaamisesta nuorten tapaamisiin ja jalkautuvaan toimintaan. Ankkuritiimin Instagram-tilillä oli vuoden 2021 alussa seuraajia noin 850, vuoden lopussa noin 1150.

4 TYÖIKÄISET

Myönteistä

Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus vertailukuntia pienempi

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 -vuotiaiden osuus sen sijaan on lähellä koko maan vastaavaa osuutta ja parempi kuin osassa verrokkikuntia

Huolenaihe

Sairauspäivärahaa saaneiden määrä on ollut Kokkolassa koko tarkasteluajanjakson ajan korkeampi kuin koko maan vastaavaan luku

30,6% käyttää alkoholia yli riskirajojen

Päivittäin tupakoivien osuus suurempi kuin verrokkikunnissa ja koko maassa keskimäärin.

Koko aikuisväestön terveydentilasta ei kuntatasolla ole samanlaista tietoa kuin kouluterveyskysely tuottaa nuorten osalta. Tarkasteluajanjaksolla vuonna 2020 tehty THL:n FinSote -tutkimus antaa kuitenkin paljon tietoa aikuisväestön terveydestä ja hyvinvoinnista. On kuitenkin todettava, että vertailujen tekeminen eri vuosien välillä jää puutteelliseksi tietojen perustuessa enimmäkseen vain yhteen vuonna 2020 tehtyyn tutkimukseen.

4.1 Elämänlaatu ja mielenterveys

Elämänlaadussa on kyse yksilön arviosta elämästään siinä kulttuuri- ja arvoympäristössä, jossa hän elää, ja suhteessa hänen omiin päämääriinsä, odotuksiinsa, arvoihinsa ja muihin hänelle merkityksellisiin asioihin. Vuoden 2020 FinSote tutkimuksen mukaan 61,8 % Kokkolan 20-64 vuotiaista tunsivat elämänlaatunsa hyväksi. Vertailukuntien vastaavat osuudet olivat: Mikkeli 57,7%, Porvoo 62,2,% ja Seinäjoki 56,5%.

Tarkasteluajanjaksolla mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64 –vuotiaiden osuus on noussut Kokkolassa ja se oli 2021 lähes 40 promillea. Tilanne on huonompi kuin koko maassa keskimäärin:

Kuvaaja: Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä. Lähde: Tilasto sairauspäivärahasta (Kela).

Kuitenkin psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus oli vuonna 2020 vertailukuntia ja koko maata pienempi, 9,9% (koko maa 16,2%). Merkittävä psyykinen kuormittuneisuus viittaa siihen, että henkilöllä on mieliala- tai ahdistuneisuushäiriö tai jokin muu mielenterveyshäiriö. Indikaattori kuvaa mielenterveyshäiriöiden yleisyyttä alueella. Väestön sairaustaakasta merkittävä osa johtuu mielenterveyden häiriöistä. Mielenterveyshäiriöt ovat yleisiä ja heikentävät elämänlaatua enemmän kuin useimmat ruumiilliset sairaudet. Mielenterveyshäiriöt lisäävät myös riskiä sairastua muihin sairauksiin, kuten sydän- ja verisuonisairauksiin ja masennukseen. (Lähde: Sotkanet.fi)

Kunta	2020
Kokkola	9,9
Porvoo	14,1
Seinäjoki	13,0
Mikkeli	15,5
koko maa	16,2

Taulukko: Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus (%), 20 - 64-vuotiaat. Lähde: THL, FinSote -tutkimus.

4.2 Ylipaino ja sairastaminen

Pelkkä paino ei kerro, onko ylipainoa vai ei, koska ihmiset ovat eripituisia. Siksi paino pitää suhteuttaa pituuteen. Se tehdään painoindeksin avulla. Painoindeksistä käytetään lyhennystä BMI, joka tulee englannin kielen sanoista Body Mass Index. BMI 30 kg/m² on kansainvälisesti hyväksytty terveyden kannalta merkittävän lihavuuden raja-arvo.

Kun BMI on 30 tai enemmän:

- riski sairastua muun muassa sydän- ja verisuonitauteihin, tyyppin 2 diabetekseen sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksiin lisääntyy huomattavasti
- liikumisrajoitteet lisääntyvät
- koettu hyvinvointi huononee

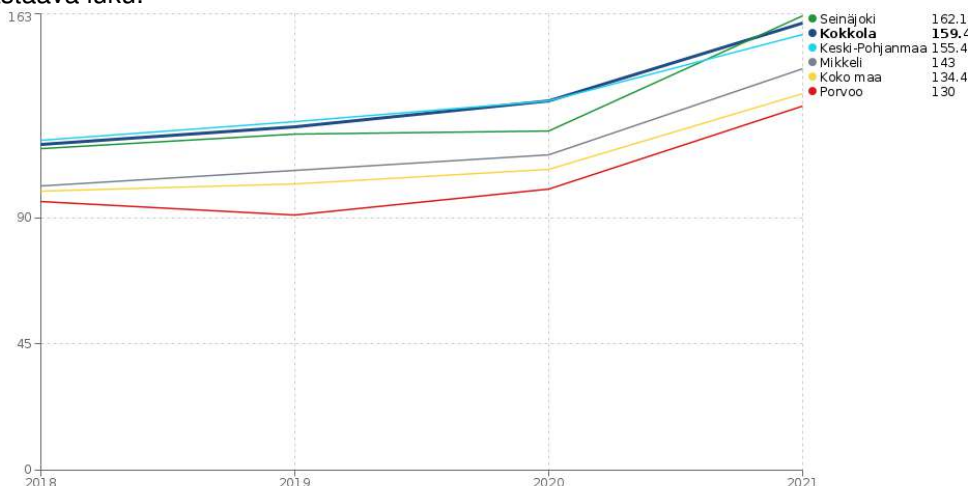
THL:n ennusteen mukaan vuonna 2032 Keski-Pohjanmaalla miehistä 30,5% ja naisista 28,1% sijoittuisi painoindeksin suhteen luokkaan 30 tai enemmän.

Vuoden 2020 FinSote -tutkimuksen mukaan Kokkolan 20-64 -vuotiaista 23 prosentilla BMI on 30 tai enemmän. Osuus on sama kuin koko maassa keskimäärin.

Kunta	2020
Kokkola	23,1
Porvoo	23,3
Seinäjoki	32,9
Mikkeli	19,1
koko maa	23,1

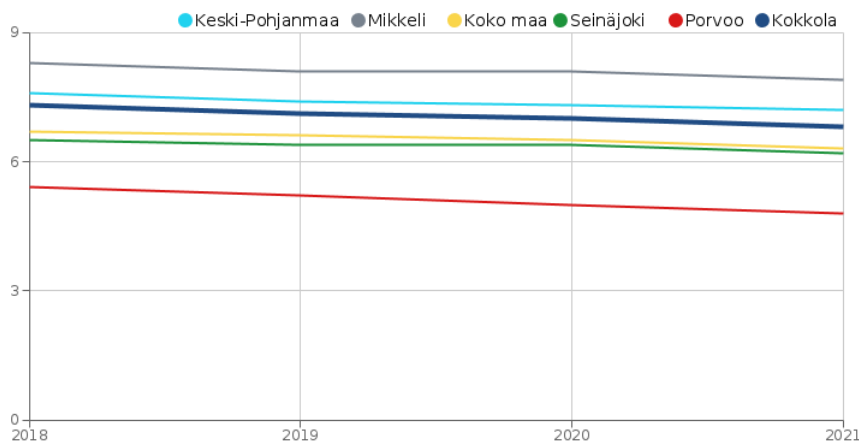
Taulukko: Kehon painoindeksi BMI ≥ 30 kg/m² (%), 20 - 64-vuotiaat. (Lähde: THL, Finsote -tutkimus)

Sairauspäivärahaa saaneiden määrä on ollut Kokkolassa koko tarkasteluajanjakson ajan korkeampi kuin koko maan vastaava luku.

Kuvaaja: Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä. Lähde: Tilasto sairauspäivärahasta (Kela)

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 -vuotiaiden osuus sen sijaan on lähellä koko maan vastaavaa osuutta ja parempi kuin osassa verrokkikuntia.

Kuvaaja: Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Sairastavuusindeksi

THL:n sairastavuusindeksissä on otettu huomioon seitsemän eri sairausryhmää ja neljä eri painotusnäkökulmaa. Indeksissä sisältyvät sairausryhmät ovat syövät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonitaudit, tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, mielenterveyden häiriöt, tapaturmat sekä dementia.

Sairausryhmittäiset indeksit kuvaavat sairauksien yleisyyttä tarkasteltavassa ikäryhmässä suhteessa koko maan samanikäisen väestön sairastavuuteen (koko maa = 100). Indeksien arvo on sitä suurempi, mitä yleisempää sairastavuus alueella on. Koko maassa sairastavuusindeksi on 100 uusimpana tilastovuonna. Vertailuluvut ovat ikävakioituja, mikä tarkoittaa, että erilaisten ikärakenteiden vaikutus tuloksiin on poistettu. Keski-Pohjanmaan sairastavuusindeksi on 110,1 ja Kokkolan 107,1. Alla olevassa taulukossa on nähtävissä myös eri sairausryhmien indeksit. Kokkolassa erityisesti sepelvaltimotautien, mielenterveysongelmien ja tapaturmien esiintyvyys on korkeampaa kuin koko maassa keskimäärin.

	2019
THL:n sairastavuusindeksi	107,1
Aivoverisuonitauti-indeksi	101,6
Mielenterveysindeksi	112
Sepelvaltimotauti-indeksi	119,5
Syöpäindeksi	95,9
Tapaturmaindeksi	111,4
Tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi	106,5

Taulukko: THL:n sairastavuusindeksi, Kokkola, ikävakioitu

4.3 Pääteet

Alkoholin liikakäyttö on yksi keskeisimmistä suomalaisen yhteiskunnan terveysuhista. On arvioitu, että vähintään 13 prosenttia väestöstä (eli 560 000 suomalaista) käyttää alkoholia niin, että heillä on kohonnut riski pitkäaikaisille terveyshaitoille.

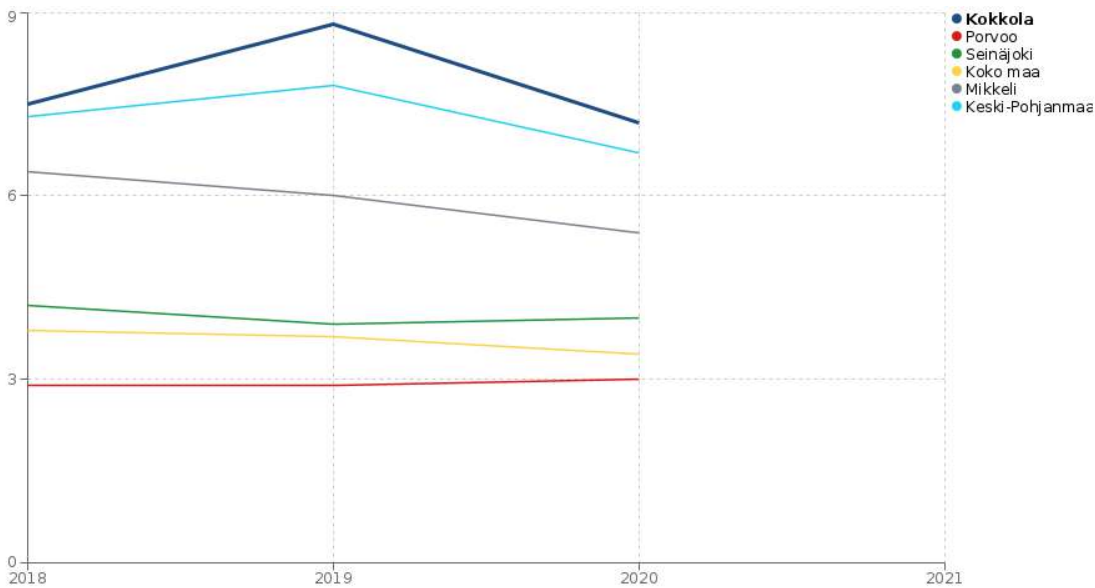
Alkoholin liikakäyttöön liittyy sekä terveydellisiä että sosiaalisia haittoja tai niiden riski. Alkoholiin liittyvät kuolinsyyt ovat viime vuosina olleet yksi työikäisten yleisimmistä kuolemansyistä. Alkoholin aiheuttamien terveysongelmien määrän tiedetään olevan suorassa suhteessa alkoholin kokonaiskulutukseen. Alkoholin runsas käyttö lisää sairastavuutta, pahentaa monien sairauksien oireita ja lisää riskiä ajautua työelämän ulkopuolelle. Lisäksi alkoholi selittää miehillä noin neljänneksen väestöryhmien välisistä ns. sosioekonomisista eroista kuolleisuudessa. Alkoholin käytöstä on haittoja läheisille, yhteisöille ja laajemmin yhteiskunnalle. (Lähde: THL)

Kokkolan 20-64 -vuotiaista 30,6% käyttää liikaa alkoholia, eli yli riskirajojen. Osuus on lähes sama kuin koko maassa keskimäärin.

Kunta	2020
Kokkola	30,6
Porvoo	27,0
Seinäjoki	30,8
Mikkeli	38,5
koko maa	30,1

Taulukko: Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), 20 - 64-vuotiaat. Lähde: FinSote -tutkimus.

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleiden 25-64 -vuotiaiden määrä on Kokkolassa ollut koko tarkasteluajanjakson korkeampi kuin vertailukunnissa ja koko maassa. Hyvää kuitenkin on, että määrä on pienentynyt vuodesta 2019 vuoteen 2020. Päihteiden käytön vuoksi sairaalahoitoa tarvinneiden 24 - 64-vuotiaiden määrä suhteutettuna ko. ikäluokkaan kuvaa osaltaan päihteiden käytön aiheuttaman sairastavuuden määrää ja niiden vaikeusastetta. On kuitenkin huomattava, että sairaalahoidon määrä riippuu myös käytettävissä olevista resursseista (esim. miten päihteisiin liittyvää sairaalahoitoa ja/tai avohoitoa alueella tarjolla) sekä vallitsevista hoitokäytännöistä.

Kuvaaja: Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä. Lähde: Erikoissairaanhoitotilasto (THL), Perusterveydenhuoltotilasto (THL)

Tupakointi on yksi merkittävimmistä sairastavuutta ja ennenaikaista kuolleisuutta aiheuttavista tekijöistä yhteiskunnassa. Yksilölle riskit ovat huomattavat, sillä joka toinen tupakoija kuolee ennenaikaisesti. Suomessa tupakointi aiheuttaa noin 4000 kuolemaa vuodessa. Tupakointi on merkittävä väestöryhmittäisiä terveys- ja kuolleisuuseroja selittävä tekijä ja väestöryhmittäiset erot tupakoinnissa näkyvät jo nuoruudessa. (Lähde: Sotkanet.fi) Kokkola 20-64 -vuotiaista lähes 18% tupakoi päivittäin. Osuus on vertailukuntia ja koko maata suurempi.

Kunta	2020
Kokkola	17,7
Porvoo	12,4
Seinäjoki	12,2
Mikkeli	11,0
koko maa	12,4

Taulukko: Päivittäin tupakoivien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat

4.4 Liikunta-aktiivisuus

UKK-instituutin koordinoiman selvityksen mukaan vähäinen fyysinen aktiivisuus, runsas istuminen ja huono kunto aiheuttavat yhteiskunnalle vähintään 3 miljardin euron vuotuiset kustannukset, kun laskelmissa huomioidaan terveyden- ja sosiaalihuollon kustannukset, tuottavuuskustannukset, tuloverojen menetykset, maksetut työttömyysturvaetuuudet ja syrjäytymisen kustannukset. (Valtioneuvosto.fi)

Kansallisen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSoten avulla seurataan väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä tapahtuneita muutoksia eri väestöryhmissä ja alueittain. Tulokset ovat hyvinvointialuekohtaisia (Keski-Pohjanmaa):

- Terveysliikuntasuosituksen saavuttavat
 - 20-54 –vuotiaista 42 % (koko maa 42 %)
 - 55-74 –vuotiaista 36 % (koko maa 37 %)
 - 75 + 24 % (koko maa 28%)
- Miehet saavuttavat naisia useammin terveystuotteen saavuttamisen
 - 20-54 –vuotiaat: miehistä 46 % ja naisista 38 %
 - 75+: miehistä 29 % ja naisista 20 %
- Koronan vaikutus liikkumiseen
 - päivittäinen liikkuminen vähentynyt 21 % (koko maa 22 %)
 - päivittäinen liikkuminen lisääntynyt 14 % (koko maa 15 %)

Varhain alkava kunnan rapistuminen johtaa suurempaan avun- ja palveluiden tarpeeseen iäkkäänä lisäten sosiaali- ja terveystuotteen kuluja. Väestön hyvällä toimintakyvyllä voidaan kompensoida ikärakenteen vanhenemisesta johtuvaa hoivakustannusten nousua, joten panostaminen liikuntaan kannattaa vaikka sen terveystuotteen näkyvät viiveellä. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut, että kokonaisuudessa liian vähäinen liikunta aiheuttaa Suomessa 300-400 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset. Kokkolan 20-64 -vuotiaista 7,4 prosentille 100 metrin matkan juokseminen on erittäin vaikeaa tai mahdotonta. Positiivista on, että osuus on verrokkikuntaa ja koko maata hieman pienempi. (Lähde: Sotkanet.fi)

Kunta	2020
Kokkola	7,4
Porvoo	8,7
Seinäjoki	12,1
Mikkeli	8,1
koko maa	9,7

Taulukko: 100 metrin matkan juoksemisessa suuria vaikeuksia, osuus (%), 20 - 64-vuotiaat. (Lähde: FinSote-tutkimus)

4.5 Kulttuuri- ja liikunta-aktiviteetit

Kaupunki on parantanut työikäisten kulttuuri- ja liikuntapalvelujen saavutettavuutta tarjoamalla maksuttomia kulttuuripalveluja ja liikuntaolosuhteita sekä subventoimalla maksullisia palveluja niin, että ne olisivat laajasti kaupunkilaisten saavutettavissa.

Kulttuuriaktiviteettien saavutettavuutta työikäisten ryhmässä on parantanut Kaikukortti –toiminta, johon kaupunki on liittynyt tarkastelujakson aikana. Kaupunki on koordinoinut yhteistyötä, jolla Soiten, Kulttuuria kaikille –palvelu sekä kokkolalaiset kulttuurilaitokset ja –tapahtumat ovat tarjonneet ilmaisia pääsylippuja Soiten alueella asuville vähävaraisille henkilöille. Kaupunki on yhdessä Soiten sekä kulttuurilaitosten ja –tapahtumien kanssa järjestänyt lisäksi maksuttoman sisäänkäynnin vaikeavammaisen henkilön saattajalle.

Kulttuurijärjestöjen, -tapahtumien ja muiden hankkeiden tukeminen on tarkastelujaksolla ollut keskeinen keino tukea kaupunkilaisten omaehtoista kulttuuritoimintaa ja harrastamista sekä mahdollisuutta paikallisen kulttuurin tuotoksista nauttimiseen.

Kaupunki on yhteistyössä Soiten kanssa tarjonnut maksutonta liikuntaneuvontaa ja erilaisia matalan kynnyksen liikuntaryhmiä. Vuonna 2020 toteutettiin elintapaneuvonnan pilotointi, jonka kohderyhmänä oli työikäiset henkilöt, joilla oli mielenterveys- tai päihdeongelma, olivat työttömiä tai syrjäytyneitä. Vuonna 2021 käynnistettiin painonhallintaryhmät etäyhteydellä. Teemoina olivat mm. liikunta, ravitsemus ja uni. Prosessiin kuului myös alku- ja seurantamittaukset 3kk, 6 kk ja 12kk jälkeen. Tulokset ja kokemukset moniammatillisesta elintapaneuvonnasta olivat rohkaisevia ja palvelua jatketaan.

Tarkastelujakson aikana kuntalaisilla on tarjottu erityisliikuntakortti –palvelua. Erityisliikuntakorttia voi hakea henkilö, jolla on jokin kortin myöntämisperusteissa määritelty sairaus tai vamma. Erityisliikuntakortilla saa ostaa edullisemman vuosikortin VesiVeijariin (75€ / vuosi aikuiset ja 35€ lapset). Kortilla saa myös alennusta kaupungin omiin ja joihinkin yksityisiin kuntosaleihin. Eniten kortteja on myönnetty tuki- ja liikuntaelinsairaille, astmapotilaille ja diabetesta sairastaville. VesiVeijarin vuosikortin lunasti vuonna 2018 yhteensä 927 aikuista ja korttilaisten osuus kaikista käynneistä oli n. 20 %. Vuonna 2021 vuosikortin lunasti 742 aikuista ja osuus käynneistä oli 18 %.

Museopalvelut

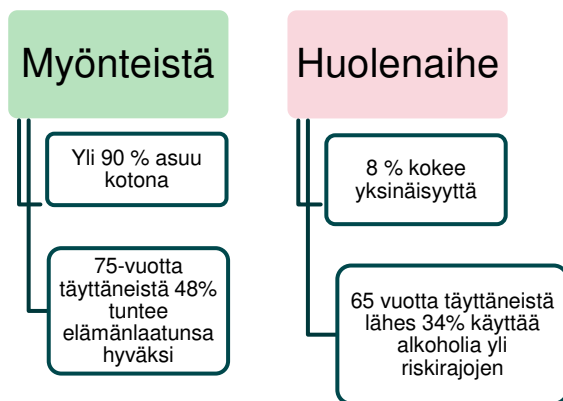
Inklusiivisuutta tukeva Taide boxissa konsepti kehitettiin OKM rahoituksella v. 2018 ja se lanseerattiin kansallisena HYTE-pilottina yhdessä Soiten kanssa Nordlabin aulassa. Se kiersi myöhemmin myös mm. HUS tornisairaalassa, Perhossa, Emeliehemmetissä ja Vaasan vankilassa. Avajaisten yhteydessä järjestettiin myös yleisöseminaari, jossa alustivat mm. arkkiatri Risto Pelkonen ja Arts Equal -hankkeen johtaja FT Kai Lehikoinen.

Konseptista tehtiin Soitessa seurantatutkimusta, jonka tulokset kertovat selkeistä hyvinvointivaikutuksista. Sairaalan odotustilassa boxit vähensivät odotuspelkoja, kun ne käänsivät ajatukset teoksiin ja siten lievensivät ahdistuksen kokemuksia sekä innostivat pohtimaan omia tekemisen mahdollisuuksia. Tulokset Vaasan vankilasta tukivat havaintoja. Hoitoalan ammattilaisten parissa ne herättivät ajatuksia taiteen hyödyntämisestä hoitotyön tukena. Konseptilla voidaan todeta olleen hyvinvointia vahvistavia vaikutuksia. Hankkeessa saadut tulokset tukevat Sitran (Sitra.fi) havaintoja mm. terveyttä edistävästä ja vaikutuksista, hoitoympäristöjen merkityksistä ja työhyvinvoinnista.

Yhteisötaideprojekti Roosilla v. 2019 kokosi osallistujiksi aikuisväestöä. Tunnelmallisia kokemuksia aikuisryhmille on tarjottu Draken joulussa ja Roosin joulumarkkinoilla. Osallistava Valokuvan päivä –konsepti ja *Bottnisk kontakt* –seminaari, Muinaisjäännösten hoitopäivä aktivoivat teemoillaan aikuisasiakkaita samoin v. 2020 *Dance all year long*-tapahtuma. Koronapandemia johdosta maaliskuun 2020 jälkeen yleisötyön palveluita ei ole juurikaan voitu toteuttaa ja tarjonta on siirretty vähitellen digitaaliseksi kuten v. 2021 toteutettu studia generalia seminaarisarja.

Kokkolan juhluvuoden 2020 näyttelyksi koottiin kaupungintalon aulaan *Kokkolan kasvot* muotokuvanäyttely, jonka inklusiivinen elementti toteutettiin tarjoten kaupunkilaisille mahdollisuus ehdottaa ja lainata teoksia näyttelyyn. Näin näyttelyn omistajuudesta tuli jaettu. Roosin talolle koottu juhluvuoden näyttely, *Onni suosii rohkeaa*, tarjosi identiteetin rakennuksen aineksia ja muistin ankkuripaikkoja kaiken ikäisille asukkaille.

5 IKÄIHMISET

75-vuotta täyttäneistä 48% tuntee elämänlaatunsa hyväksi Keski-Pohjanmaalla (FinSote -tutkimus 2020). Osuus on lähes sama kuin koko maassa keskimäärin (47%).

Yksinäisyys on yksi psykososiaalisen hyvinvoinnin indikaattori. Yksinäisyyden tunne on subjektiivinen kokemus, joka koetaan yleensä epämiellyttävänä. Yksinäisyyden kokemisen syynä on yleensä sosiaalisten suhteiden puute. Sitä ei kuitenkaan pidä sekoittaa yksinoloon, joka voidaan kokea myös myönteisenä. Kroonisesti yksinäisten elinajanodote on muita vertailuryhmiä heikompi, ja alttiut erityisesti infektiolle, sydänsairauksille ja masennukselle muita vahvempi. Sosiaalinen eristäytyneisyys altistaa ihmisen monille vakaville sairauksille. Sen terveysriskit ovat samassa suuruusluokassa kuin tupakoimisen - ja kolme kertaa suuremmat kuin ylipainon. Yksinäiset käyttävätkin sosiaali- ja terveyspalveluita huomattavasti enemmän kuin muut ikäisensä. (Sotkanet.fi). Kokkolassa 8,1% 65 vuotta täyttäneistä tuntee itsensä yksinäiseksi. Osuus on hieman pienempi kuin koko maassa keskimäärin.

Kunta	2020
Kokkola	8,1
Porvoo	9,0
Seinäjoki	10,0
Mikkeli	7,1
koko maa	9,3

Taulukko: Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (Lähde: FinSote-tutkimus)

Kun liikkumiskyky heikkenee, kaatumisalttius kasvaa. Joka kolmas yli 65-vuotias ja joka toinen yli 80-vuotias kaatuu vähintään kerran vuodessa. Iäkkäiden kaatumisista aiheutuu huomattava määrä terveyden- ja sairaanhoidon kustannuksia. Väestön vanheneminen aiheuttaa väistämättä hoivakulujen nousua tulevaisuudessa. Panostus iäkkään väestön toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen kannattaa, sillä hyvä toimintakyky ja sen mahdollistama itsenäinen kotona-asuminen kompensoivat osan niistä vaikutuksista, joita ikärakenteen vanhenemisesta aiheutuu kansantaloudelle ja palvelujärjestelmälle. Riittävän toimintakykyiset eläkeläiset ovat myös voimavara pystyessään osallistumaan monenlaiseen vapaaehtoistoimintaan ja omaistensa huolenpitoon. (Sotkanet.fi) Kokkolan 65 vuotta täyttäneistä 18 prosentille puolen kilometrin matkan käveleminen on erittäin vaikeaa tai mahdotonta. Osuus on samaa luokkaa kuin koko maassa keskimäärin.

Kunta	2020
Kokkola	18,0
Porvoo	19,2
Seinäjoki	16,7
Mikkeli	17,7
koko maa	17,7

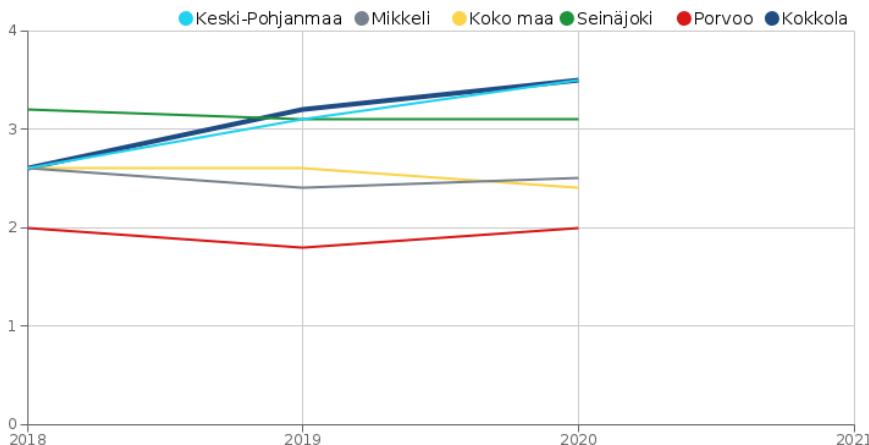
Taulukko: 500 metrin matkan kävelemissä suurina vaikeuksia kokeneiden osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (FinSote-tutkimus)

Kokkolan 65 vuotta täyttäneistä lähes 34% käyttää liikaa alkoholia, eli yli riskirajojen. Osuus on kuitenkin samalla tasolla, kuin koko maassa keskimäärin:

Kunta	2020
Kokkola	33,9
Porvoo	36,6
Seinäjoki	27,6
Mikkeli	32,2
koko maa	34,3

Taulukko: Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), 65 vuotta täyttäneet (FinSote-tutkimus)

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 65 vuotta täyttäneiden osuus on kasvanut hieman vuodesta 2018(2,6%) vuoteen 2020 (3,5%). Sairaalahoittoa tarvitsevat iäkkäiden henkilöiden tapaturmat merkitsevät yleensä lievää vaikeamman vamman syntymistä, joka vaikuttaa ikääntyvän henkilön terveyteen ja hyvinvointiin.

Kuvaaja: Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä. (Lähde: Erikoissairaanhoitotilasto (THL), Perusterveydenhuoltotilasto (THL)).

Kokkolan 75 vuotta täyttäneistä 91,8 % asuu kotona (Lähde: Sosiaali- ja terveydenhuollon hoitoilmoitusrekisterit, THL) Osuus on pysynyt lähes samana koko tarkasteluajanjakson ajan ja on samaa tasoa kuin koko maassa keskimäärin.

65 vuotta täyttäneistä noin 20 prosentilla painoindeksi on 30 tai enemmän.

Kunta	2020
Kokkola	20,3
Porvoo	22,7
Seinäjoki	16,9
Mikkeli	20,7
koko maa	20,9

Taulukko: Kehon painoindeksi BMI \geq 30 kg/m² (%), 65 vuotta täyttäneet (Lähde: FinSote-tutkimus)

5.1 Osallisuutta ja hyvinvointia liikunnasta ja kulttuurista

Ikäihmiset ovat keskeinen liikunta- ja kulttuuripalvelujen kohderyhmä, joka myös hyödyntää palveluja varsin aktiivisesti oman hyvinvointinsa ja elämänlaatunsa parantamiseksi. Kaupunki on parantanut ikäihmisten kulttuuri- ja liikuntapalvelujen saavutettavuutta tarjoamalla maksuttomia kulttuuripalveluja ja liikuntaolosuhteita sekä subventoimalla maksullisia palveluja niin, että ne olisivat laajasti kaupunkilaisten saavutettavissa.

Vähävaraisten ikäihmisten kulttuuriaktiivisuuden tukemiseksi Soite on jakanut tarkastelujakson aikana Kaikukortteja, joilla kortin haltijalla on ollut mahdollisuus maksuttomaan sisäänpääsyyn keskeisissä kulttuuripalveluissa. Niille ikäihmisille, joille liikkuminen kulttuuripalvelujen piiriin on vaikeutunut, on tarkastelujaksolla järjestetty virtuaalisia kulttuuripalveluja sekä kulttuurivierailuja esim. vanhusten päivätoiminnassa. Kulttuuri- ja liikuntapalvelujen yhteistyönä on senioreille järjestetty säännöllistä verkkaritanssi-toimintaa.

Voimaa vanhuuteen terveystuuluntaohjelman puitteissa on yhteistyössä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa edistetty ikäihmisten toimintakykyä ja elämänlaatua mm. kouluttamalla Vertaisvetureita ja ulkoiluystäviä. Yli 65-vuotiaille on järjestetty maksutonta ohjattua kuntosaliharjoittelua, johon viikoittain on osallistunut lähes tuhat henkilöä. Muita suosittuja palveluita on ollut Kipparihallin puistokävelyvuorot talvisin ja riksapyörätoiminta kesäisin.

Suunnitelmakaudella 2018-2021 on kaupungissa toiminut neuvoa antavana eliminä Vanhus- ja vammaisneuvosto sekä Monikulttuurisuusneuvosto. Molemmissa neuvostoissa ovat keskiössä olleet erityisryhmien hyvinvointiin liittyvät kysymykset. Neuvostot ovat raportoineet toiminnastaan vuosittain kaupunginhallitukselle.

Kirjastopalvelut

Kirjastossa on mahdollista kokea matalan kynnyksen elämyksiä ja osallistua toimintaan erilaisten tapahtumien muodossa. Kirjaston palveluita on esitelty yhdistysten tilaisuuksissa, erityisesti ikäihmisille. Kirjaston kotipalvelu ja Celia-äänikirjapalvelu ovat esteettömiä. Kokkolan seudun opiston kanssa on tarjottu ikäihmisille lähioipastuksena henkilökohtaisia digiopastuksia.

Museopalvelut

Vuonna 2009 museon käynnistämä edelleen säännöllisesti kerran kuukaudessa kokoontuva ETT (Erikoistietotoimisto) tarjoaa harrastajahistorioitsijoille kanavan tutkia, kerätä ja jakaa paikallishistorian tietoutta tasavertaisessa yhteistyössä museon ammattilaisten kanssa. Osallistujia on säännöllisissä kokoontumisissa n. 20-35 henkeä 9 kertaa vuodessa. Kyse on avoimesta asiantuntijuudesta suljetun asiantuntijuuden sijaan.

ETT on sittemmin organisoitunut yhdistykseksi, mutta toimii sääntöjensä mukaan museon kumppanina. Yhteistyössä museon kanssa vuonna 2020 yhdistys kokosi mittavan valokuvanäyttelyn Kallentorin aulaan ja tuotti kaupungin kulttuuriperintöä esiin nostavan suosittu Kokkola-pelin. Avoin asiantuntijuus rakentuu täydentäen, jolloin se tuottaa palkitsevia kokemuksia, jossa myös aistipohjaiselle tietämiselle on sijaa. Yhdenvertainen tietäminen tuottaa tasavertaisuutta, rajallisuuden hyväksymistä, täydentävää vastavuoroisuutta ja siten yhteisen rikastumisen kokemuksia. Se palkitsee, koska se rakentuu situationaalisesti ja yksilöllisistä lähtökohdista kuitenkin niin, että toimijoita motivoivat yhteiset tavoitteet. Toiminnan tarinallisuus heijastaa elämysyhteiskunnalle leimallista kokemuksellisuuden kaipuuta. ETT toiminnan puitteissa rakentuu aistipohjaista yhteenkuuluvuutta ja kokemusta

osallisuudesta jostakin itseä suuremmasta, syntyy yhteenkuuluvuuden ekologia, sensus communis. Tietämisen jakamisen on ryhmässä todettu tuottavan hyvinvointia. (Ahmas K., 2014. Norsunluutornin purkajat, 220).

Näin KHRM museo tuottaa yhteisyyden kokemuksia, voi tukea erityisesti sosiaalisesti eristyneitä senioreita, tukee muistamista, joka tuottaa yksilöllistä hyvinvointia, herättää uinuvia muistoja ja virittää keskusteluita sekä aktivoi varsinkin seniorikansalaisia. Aiemmin toteutettuja senioritalojen muistelukäyntejä ei viime vuosina ole toteutettu.

OSA II

KAUPUNGIN HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEN ELEMENTIT

7 TERVEYDEN EDISTÄMISAKTIIVISUUS

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää kaksi kertaa vuodessa tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkihallinnollisia toimintakäytäntöjä. Kunnille tiedonkeruut antavat tietoa kunnan tilanteesta suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin. Tietoa kerätään seuraavilta toimialoilta: kulttuuri, kuntajohto, liikunta, lukio- ja ammatillinen koulutus, perusopetus, perusterveydenhuolto. TEA muodostuu seitsemästä näkökulmasta eli ulottuvuudesta:

1. **Sitoutuminen** kuvaa strategiatasolla kunnan sitoutumista terveyden edistämiseen. Siinä tarkastellaan terveyden edistämisen näkymistä muun muassa useamman vuoden kattavissa strategia- ja ohjelma-asiakirjoissa sekä toimialan vuosittaisissa talous- ja toimintasuunnitelmissa.
2. **Johtaminen** kuvaa ehkäisevän työn ja terveyden edistämistyön vastuun organisointia, määrittelyä sekä toimeenpanoa.
3. **Seuranta ja tarveanalyysi** kuvaa vastuuväestöjen terveydentilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden seurantaa ja tarveanalyysia väestöryhmittäin sekä niiden raportointia yksikön johtoryhmälle ja luottamushenkilöorganisaatiolle.
4. **Voimavarat** kuvaa henkilöstön ja muiden voimavarojen mitoitusta ja osaamista.
5. **Yhteiset käytännöt** kuvaa, missä määrin kunnassa on sovittu yhteisistä toimintakäytännöistä.
6. **Osallisuus** kuvaa kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin.
7. **Muut ydintoiminnat** ovat toimialakohtaisesti määritettäviä terveyden edistämisen ydintoimintoja, jotka jokaisessa kunnassa tulisi toteuttaa. Ulottuvuus kuvaa soveltuvien osien toiminnan kattavuutta ja volyyymiä.

Eri toimialoilta kerättävä tieto

Kulttuurin tiedonkeruu käsittää mm.

- kulttuuri kuntastrategiassa
- eri väestöryhmien huomioon ottamista kunnan kulttuuritoiminnassa
- kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamistapoja
- kulttuurin huomiointia laajassa hyvinvointikertomuksessa
- kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuuritoimintasuunnitelman
- kulttuuripalveluiden saavutettavuuden osa-alueiden arviointia
- yhteistyötä kulttuuritoimijoiden ja kunnan kanssa
- kulttuuritilojen käyttöä
- lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta ja taiteen perusopetusta edistäviä toimenpiteitä
- päätöksiä rakentamiseen liittyvän prosenttiperiaatteen noudattamisesta

Kuntajohtoon tiedonkeruu koskee mm.

- lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön toteuttamista kunnassa
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen poikkihallinnollisen työn edellytyksiä
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkymistä kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmissa, strategiassa, päätöksissä yms.

- kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden seuranta ja arviointia
- kuntalaisten vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia.

Liikunnan tiedonkeruu käsittää mm.

- liikunnan huomiointia hyvinvointikertomuksessa
- työnjako ja yhteistyö kunnan muiden hallintokuntien kanssa
- kuntien tuki liikuntapaikkojen harjoitusvuoroihin.

Lukioiden ja ammatillisen koulutuksen tiedonkeruun teemoja ovat mm.

- hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seurannan näkyminen opetussuunnitelmassa
- opiskeluhuollon toiminta ja palvelut esim. saatavuus ja resurssit
- oppilaitoksen toimipisteiden arkipäivässä esiintyvät epäkohdat, niiden kirjaamistavat ja niihin puuttuminen
- opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus
- oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastukset

Perusopetuksen tiedonkeruissa käsiteltyjä teemoja ovat mm.

- terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden seurannan näkyminen opetussuunnitelmassa, tapahtumien järjestämisessä, vuosikertomuksessa yms.
- opiskeluhuollon toiminta ja palvelut esim. saatavuus ja resurssit
- koulun arkipäivässä esiintyvät epäkohdat, niiden kirjaamistavat ja niihin puuttuminen
- oppilaiden ja huoltajien osallisuus
- kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastukset

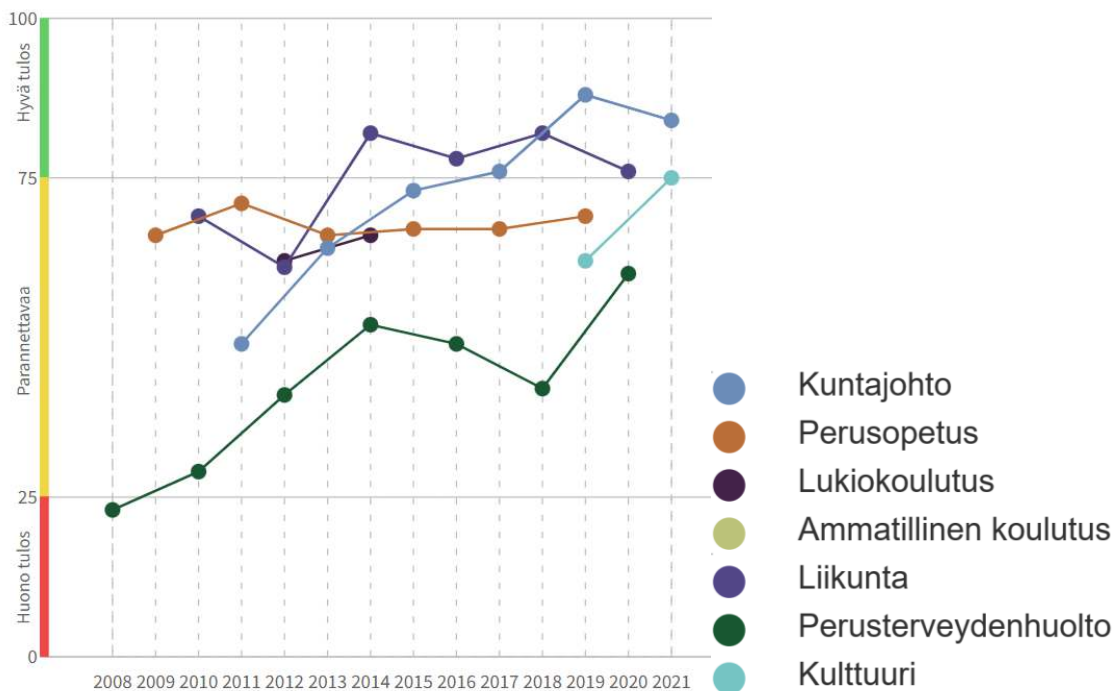
Perusterveydenhuollon tiedonkeruu koskee mm.

- terveysneuvontaa ja terveystarkastuksia
- seulontoja
- neuvolapalveluja
- kouluterveydenhuoltoa
- opiskeluterveydenhuoltoa
- ikääntyneiden neuvontapalveluja
- ehkäisevää suun terveydenhuoltoa

Lähde: TEAvisari.fi

Tarkasteltaessa vuosia 2008-2021 terveydenedistämisaktiivisuus on parantunut Kokkolassa kaikilla toimialoilla, joista tulokset ovat saatavissa, Hyvään tulokseen ovat yltäneet kuntajohto, liikunta ja kulttuuri. Perusopetuksella on vielä hieman parannettavaa hyvän tuloksen saavuttamiseksi. Myös perusterveydenhuollon tuloksessa on parannettavaa. Positiivista on, että perusterveydenhuoltoa lukuun ottamatta tulokset ovat kaikilla muilla toimialoilla parempia, kuin koko maassa keksimäärin.

Kaikki sektorit : Kokkola

Kuvaaja: TEAvisari, THL

	Kokkola	Koko maa
Kaikki sektorit	72	68
Kuntajohto	84	78
Perusopetus	69	66
Lukiokoulutus	..	66
Ammatillinen koulutus	..	63
Liikunta	76	72
Perusterveydenhuolto	60	65
Kulttuuri	75	66

8 FYYSINEN YMPÄRISTÖ

Elinympäristö on hyvinvoinnin ja terveyden perusedellytys ja näin ollen oleellinen osa kunnan hyvinvointityötä. Kaupunkiympäristön toimiala luo ja ylläpitää hyvää fyysistä elinympäristöä ja elinolosuhteita sekä seuraa sen kehittymistä.

Maankäyttöratkaisuilla tuetaan tehokasta palveluverkkoa sekä kehitetään keskustaa ja palvelukeskuksia. Palveluiden saavutettavuuden varmistaminen ja kehittäminen turvaa elämänlaatua ja hyvinvointia. Tiivistämällä ja luomalla puitteet asumiselle, palveluille, tapahtumille ja kehittyvälle kaupunkikulttuurille lisäämme kaupunkikeskustan viihtyisyyttä ja vetovoimaa. Asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin suora edistäminen toteutetaan huomioimalla korostetusti asukasnäkökulma kaavoituksessa ja maankäytön suunnittelussa. Lisäksi kaupunkisuunnittelussa korostetaan riittäviä oleskelu- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia.

Maankäyttösopimuksin saatavien maksujen kohdentaminen kaupunkiympäristön kehittämiseen luo mahdollisuuksia viihtyisän ja toimivan keskustan kehittämiseen ja hyvinvoinnin parantamiseen.

8.1 Maankäyttö ja asuntotuotanto

Kaupunginvaltuusto hyväksyi kesäkuussa 2021 Kokkolan maa- ja asuntopoliittinen ohjelman 2021-2023. Maa- ja asuntopoliittisella ohjelmalla linjataan, kuinka maapolitiikalla luodaan edellytykset pitkäjänteiselle kaavoitukselle, rakentamiselle sekä muulle maankäytön suunnittelua edellyttävälle toiminnalle, jotta kaupunki voi ylläpitää riittävää ja kohtuuhintaista tonttitarjontaa sekä kehittää yhdyskuntarakennetta edulliseen suuntaan, huomioiden palvelujen saavutettavuus ja käyttöaste. Hyvällä maankäytöllä luodaan mahdollisuuksia monipuolisille asumisen muodoille.

Kaupungin strategian *sopivasti lähellä* -päämäärän mukaisesti kaupunkiympäristö on priorisoitu palveluverkkoa tukevia hankkeita laatimalla mm. saavutettavuuteen liittyviä tarkasteluja ja suunnittelua. Merkittäviä suunnitteluhankkeita, jotka edistävät palveluverkkoa ja kaupungin elin-, veto- ja pitovoimaa ovat olleet Keskuspuiston - Tapahtumapuiston suunnittelu ja rakentaminen, Kansallinen kaupunkipuisto statuksen hakeminen, Keskustan maankäytön ja liikenteen kokonaistarkastelu laatiminen, Meripuiston kehittäminen sekä kouluhankkeet.

Kaupunkiympäristön toimialat ovat kehittäneet suunnitteluprosesseja yhteisprojekteiksi, joissa kaikki toimialat, joita hanke koskee, ovat heti suunnittelun käynnistymisestä lähtien vahvasti mukana. Yhteistoiminnallisten suunnitteluprosessien kautta luodaan viihtyisää, terveellistä ja monipuolista ympäristöä niin sisä- kuin ulkotiloissa, huomioiden kaikki ikäryhmät sekä myös lähinaapuruston tavoitteet asuinympäristölleen. Kaupunkiympäristön monipuolisen asiantuntijuuden hyödyntäminen luo synergiaetuja ja toteutamme mitä parhaimmalla tavalla resurssiviisaan kaupungin tavoitteita. Kouluhankkeista on rakentunut; Ykspihlajan koulu, Isokylän monitoimitalon sekä Villan koulun laajennukset ja suunnittelussa ovat Piispanmäen monitoimitalo sekä Donnerskan koulu.

Kaupunkiympäristö on edistänyt hyvinvointia parantamalla kuntalaisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamista järjestämällä vuorovaikutteisia suunnittelutyöpajoja, hankekohtaisia keskustelu- ja informaatiotilaisuuksia, kyselyjä ja kehittämällä hankkeiden nähtävilläoloprosesseja. Lisäksi on perustettu kaupunkiympäristöraati, joka kokoontuu toimialan ajankohtaisten asioiden äärelle. Osallistamalla kuntalaisia suunnitteluhankkeisiin kaupunkiympäristö on toteuttanut kaupungin strategian mukaista päämäärää *Onnistumme yhdessä*.

Kaupunkiympäristö on kehittänyt toimintatapoja vastaamaan nykyajan vaatimuksia. Muutoksilla on haluttu toteuttaa kaupungin strategian kaikkia neljää strategista päämäärää. Organisaation ja toimintatapojen uudistamisella on selkeytetty ja vähennetty byrokratiaa samalla vahvistaen poikkihallinnollista toimintaa. Pääasiallisena tavoitteena on

ollut päällekkäisten tehtävien vähentäminen ja poistaminen sekä toimintojen sähköistäminen. Toimintaa on kehitetty asiakaslähtöisemmäksi ja vuorovaikutteiseksi. Modernina kuntaorganisaationa olemme kehittäneet eri toimintoihin liittyviä luvitusprosesseja asiakaspalvelulähtökohtaisesti keskittäen kaikki Kokkolan kaupungin myöntämät luvat kaupunkiluvituksen vastuualueelle.

Viher- ja kevyenliikenteenverkoston kehittäminen ja parantaminen ovat olennaisia hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Marraskuussa 2021 valmistui Pyöräilyn edistämisohjelma. Saavutettavuuteen ja näin myös hyvinvointiin vaikuttaa myös joukkoliikenne. Kokkolan joukkoliikennejärjestelmän kehittämissuunnitelma on laadittu 2019 ja tämän pohjalta kilpailutettu uuden järjestelmän mukainen joukkoliikenne 2020.

Vuonna 2020 saadulla Kansallinen kaupunkipuisto statuksella on merkittävä vaikutus kaupungille niin kulttuuriympäristön, virkistyksen, luontoarvojen, matkailun, kuin myös imagon kannalta. Syksyllä 2021 käynnistettiin hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta, jolla on vaikutuksia kuntalaisten hyvinvoinnille mm. luontokokemusten ja retkeilytarjonnan kautta.

8.2 Kaupungin ylläpitämät tiet ja puistot

Kokkolassa liikenneväylien hoidon nettokustannukset e/asukas ovat hieman pienemmät verrattuna maan keskitasoon. Aurasrajat liikenneväylillä ja -alueilla ovat ajoradoilla 7 cm ja pyöräteillä 3 cm. Aurauksen täyslähtöjä tapahtuu talvesta riippuen noin 1 - 10 vuosittain.

Kokkolassa on hyvä ja laaja kevyen liikenteen verkko. Kohtuullisen lyhyet etäisyydet asuntoalueilta keskustaan suosivat pyöräilyä ja jalankulkua. Pyöräteitä rakennetaan vuosittain lisää uusien alueiden ja reittien rakentamisen johdosta 2 - 6 km ja peruskorjataan noin 2 km. Kaavoituksessa pyritään kiinnittämään huomiota pyörätieverkoston kokemukselliseen laatuun sovittamalla niitä yhteen viher- ja virkistysalueiden kanssa ja täten tarjoamaan vaihtoehtoisia reittivaihtoehtoja.

Kokkolassa on hoidettuja viheralueita noin 170 ha, mikä tekee 1000 asukasta kohti noin 3,5 ha. Viheralueita hoidetaan valtakunnallisen hoitoluokituksen mukaisesti. Vuosittain rakennetaan uusia viheralueita n. 1 ha.

Kokkola sai vuonna 2020 ympäristöministeriön myöntämän kansallisen kaupunkipuisto statuksen. Kokkolan kansallisen kaupunkipuiston erityispiirteinä ovat merellisyys, maankohoaminen ja historialliset elementit, kuten elinkeino- ja asutushistoria sekä kaupunkirakenteen kerroksellisuus ja säilyneisyys. Lisäksi monimuotoiset ja laajat luontoalueet ja monipuoliset virkistyspalvelut ovat tärkeä osa kansallisen kaupunkipuiston toteutusta. Ministeriö myönsi kansallisille kaupunkipuistoille vuosille 2021-2022 hankerahaa, jonka avulla on kunnostettu esimerkiksi Trullevin retkeilyreittiä.

Leikkipaikkoja on puistoissa 75 kpl puistoissa ja kiinteistöissä 67 kappaletta. Leikkipuistoissa olevia leikkipaikkoja on yksi 640 asukasta kohden. Oulussa leikkipuistoja on yksi 1294 asukasta, Kuopiossa yksi 2160 asukasta ja Lahdessa yksi 769 asukasta kohden.

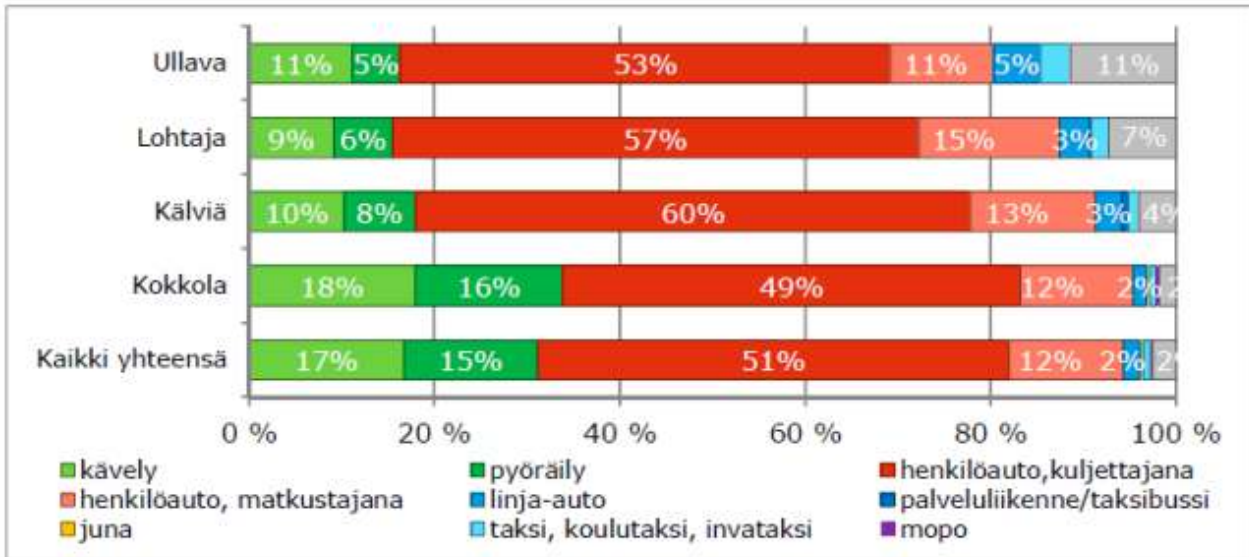
Kaupunki on perusparantanut ja rakentanut uusia leikkipuistoja ympäri kaupunkia.

- Hangaksenpuisto, uudiskohde 2020
- Viinitarhanpuisto, uudiskohde 2021
- Simukalanpuisto, perusparannus 2021
- Kirkonmäenpuisto, perusparannus 2021

8.3 Saavutettavuus ja liikkuminen

Koko Kokkolan alueella matkoista tehdään henkilöautolla reilu 60 %, kävellen 17 % ja pyöräillen 15 %. Muiden kulkutapojen osuus on vähäinen. Ullavalla ja Lohtajalla muiden kulkutapojen tavallista suurempi osuus selittyy sillä, että havaintoaineistossa on useampia traktorilla (Lohtajalla myös rekalla) tehtyjä matkoja.

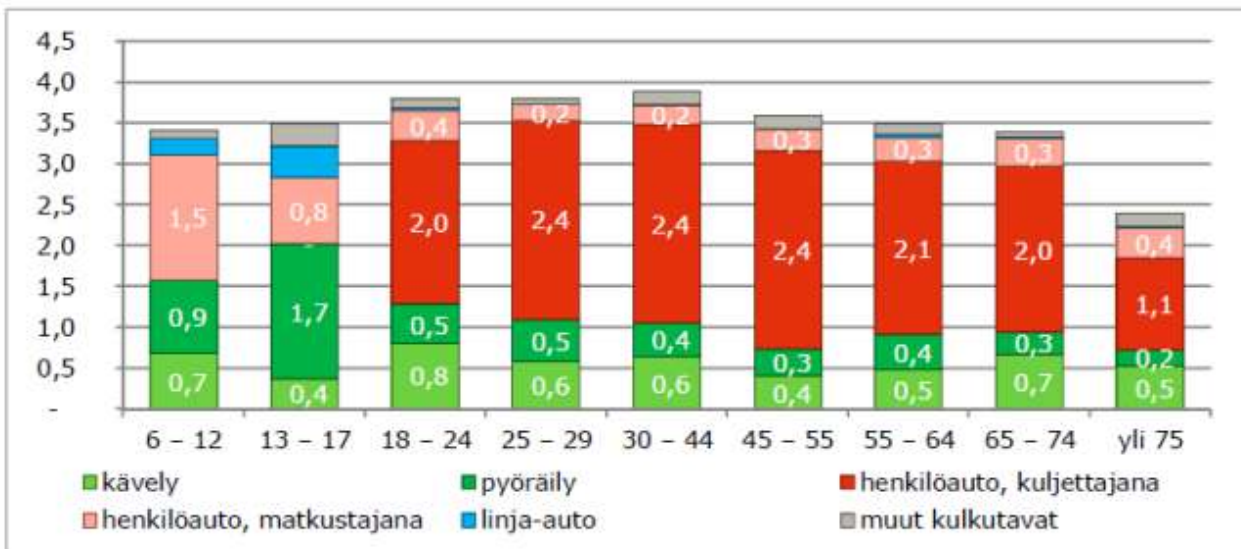
Lohtajan ja Kälviän alueilla henkilöautolla tehtyjen matkojen osuus on yli 70 %, mikä on lähes 10 % enemmän kuin Kanta-Kokkolan tai Ullavan alueella. Kävely ja pyöräily ovat selkeästi käytetympiä kulkumuotoja Kanta-Kokkolan alueella. Linja-autolla tehtyjen matkojen osuus on koko tutkimusalueella keskimäärin kaksi prosenttia. Suurin osa joukkoliikennematkoista on koulumatkoja. Suurin linja-auton kulkumuoto-osuus on entisen Ullavan kunnan alueella, jossa varsinainen matkamäärä on kuitenkin vähäinen.

Kuvaaja: Matkojen kulkutapajakauma vanhan kuntajaon mukaisilla alueilla.

Eri kulkutapojen käytössä on havaittavissa suuria väestöryhmäkohtaisia eroja. Kaaviossa näkyy matkaluku kulkutavoittain eri ikäryhmissä. Joukkoliikennettä käyttävät Kokkolassa pääasiassa alle 18-vuotiaat. Eniten matkoja kävellen ja pyörällä tekevät niin ikään alle 18-vuotiaat.

Kulkutapajakauma vaihtelee huomattavasti myös matkan pituuden mukaan. Alle 2 kilometrin mittaisista matkoista kävellen tai pyöräillen tehdään yli puolet. 2-4 kilometrin pituisilla matkoilla jalankulun osuus pienenee, mutta polkupyörän osuus matkoista säilyy melko suurena. Polkupyörän osuus säilyy suurena vielä 4-6 kilometrin mittaisilla matkoilla, mutta tämän jälkeen osuus laskee selvästi. Lyhyillä matkoilla muina kulkutapoina mainittiin potkulaudat ja -kelkat, rollaattorit, skeittilaudat, lastenvaunut ja juokseminen, jotka ovat kävelyyn verrattavia kulkutapoja.

Kuvaaja: Matkaluku kulkutavoittain eri väestöryhmissä.

Kaavio:

Henkilöauton kulkutapa-osuus on alle kahden kilometrin mittaisilla matkoilla noin 45 %. 2-4 kilometrin mittaisilla matkoilla henkilöauton kulkutapaosuus nousee jo yli 70 prosenttiin. Joukkoliikennettä käytetään eniten yli kymmenen kilometrin mittaisilla matkoilla. Pitkillä, yli 50 kilometrin mittaisilla matkoilla henkilöauton kulkumuoto-osuus laskee matkan pituuden kasvaessa. 50-70 kilometrin pituisilla matkoilla henkilöauton osuus on 81 %, 70-100 kilometriä pitkillä matkoilla 74 % ja yli sadan kilometrin pituisilla matkoilla enää 60 %. Näillä matkoilla yleistyvät muut kulkutavat. Muina kulkutapoina yleisimpiä pitkillä matkoilla olivat juna ja rekat.

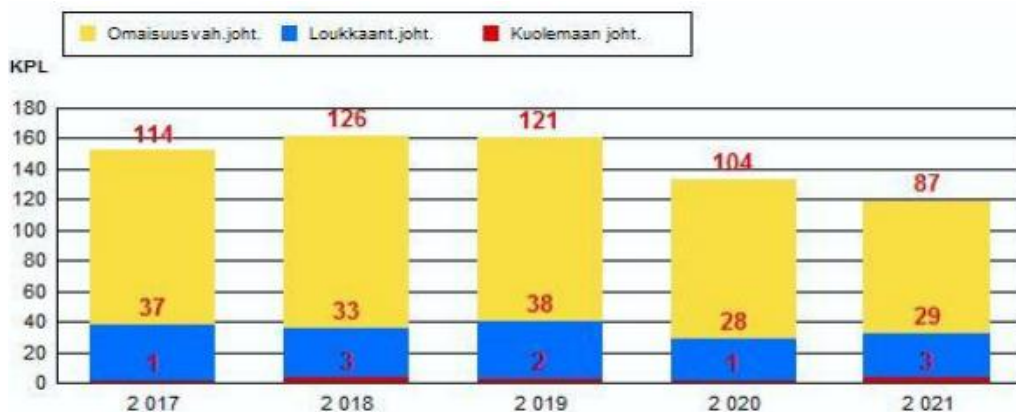
8.4 Turvallisuus

Liikkumisen sujuvuuteen ja turvallisuuteen keskitytään kehittämällä keskustan katuja, kevyttä- ja joukkoliikennettä ja pitämällä olemassa oleva väyläverkosto kunnossa. Uudet joukkoliikennemallit ja reitistöt sekä laajentuvat kevyen liikenteen väylät parantavat saavutettavuutta ja siten hyvinvointia.

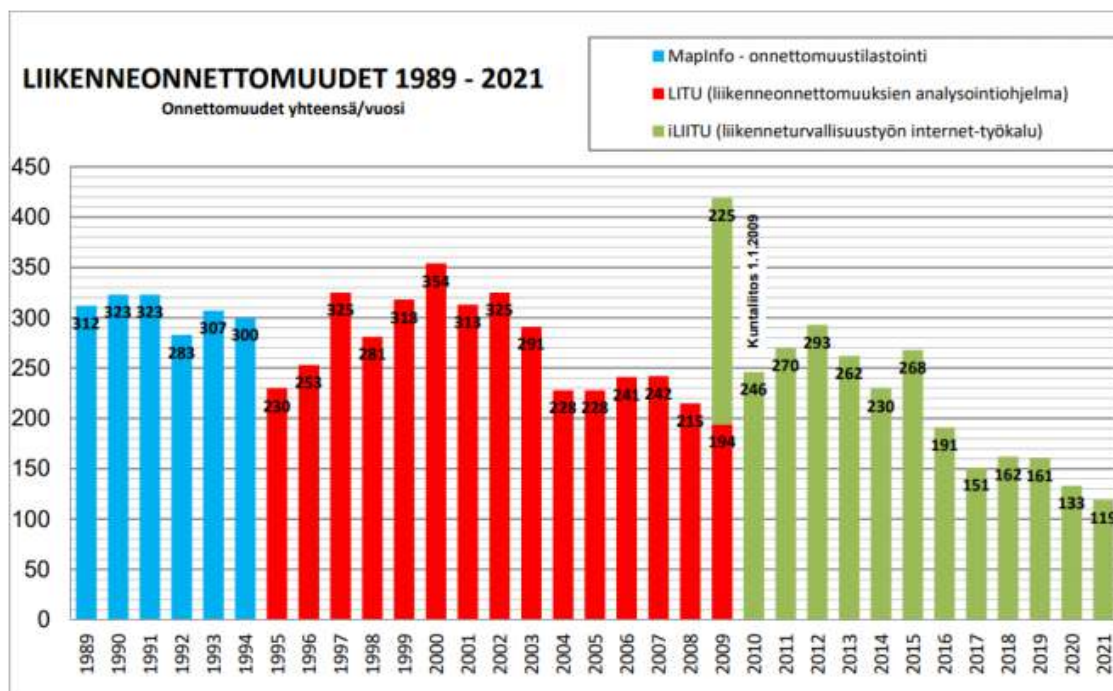
Liikenneonnettomuuksien määrän vähenemiseen tähtääviä toimia tuetaan maankäytön keinoin. Kokkolassa tapahtuneet onnettomuudet maksavat vuodessa noin 10,0 milj. euroa, joista kunnalle kohdistuvien kustannusten osuus on noin 2,0 milj. euroa.

Vuonna 2021 tapahtui 119 poliisin tietoon tullutta liikenneonnettomuutta. Onnettomuuksissa kuoli 3 ja loukkaantui 43 henkilöä. Onnettomuudet vähentyivät 14 kpl edellisestä vuodesta. Onnettomuuksista 34 % (40 kpl) tapahtui katuverkolla ja 59 % (70 kpl) maanteillä. Yksityisillä ja muilla liikennealueilla tapahtui 8 % (9 kpl). Onnettomuudet tapahtuivat hyvissä olosuhteissa. Onnettomuushetkellä sää oli kirkas tai pilvipoutainen 79 % (94 kpl) onnettomuuksista. Vesisateella tapahtui 5 % (6 kpl) onnettomuuksista, lumi-, rae- räntäsateella 10 % (12 kpl) ja sumulla 0 % (0 kpl).

Yleisin onnettomuusluokka oli yksittäisonnettomuus, joita oli 19 % (23 kpl) kaikista onnettomuuksista. Seuraavaksi yleisimmät onnettomuusluokat olivat kääntymisonnettomuus 14 % (17 kpl). Eläinonnettomuuksia oli 11 % (13 kpl) kaikista onnettomuuksista ja niistä 0 johti henkilövahinkoon. Jalankuonnettomuuksia oli kaikista onnettomuuksista 4 % (5 kpl). Polkupyöräonnettomuuksia oli 5 % (6 kpl) ja mopo-onnettomuuksia 4 % (5 kpl). Henkilövahinkoon johtaneista onnettomuuksista jalankuonnettomuuksia oli 12 % (4 kpl), polkupyöräonnettomuuksia 12 % (4 kpl) sekä mopo onnettomuuksia 12 % (4 kpl).

Kuvaaja: Liikenneonnettomuuksien kokonaismäärän kehitys vakavuuden mukaan Kokkolassa. Vertailu vuosilta 2017-2022.

Kuvaaja: Liikenneonnettomuuksien määrät Kokkolassa. Vertailu vuosilta 1989-2021.

8.5 Joukkoliikenne

Kokkolan joukkoliikenne ja henkilöstökuljetukset muodostuvat useista, erityyppisistä järjestelmistä ja eri käyttäjäryhmiä palvelevista kuljetusmuodoista. Joukkoliikenteen edistämiseksi käynnistettiin vuonna 2017 Kokkolan joukkoliikennejärjestelmän kehittämissuunnitelma. Kehittämissuunnitelman jälkeen ilmeni halu panostaa raportissa esitettyä enemmän joukkoliikenteeseen. Näillä lisäpanostuksilla joukkoliikenteen piiriin saatiin lähes koko kaupunki.

Kokkolan kaupunki järjestää joukkoliikenteen alueellisella käyttöoikeussopimuksella (AKOS), jossa kokonaisvastuu liikenteen järjestämisestä, lipputuotteista, joukkoliikenteen järjestämisestä ja kehittämisestä siirtyy joukkoliikennepalvelujen tuottajalle. Kaupunki vastaa liikenteen laillisuuden valvonnasta ja katuinfrastruktuurin kehittämisestä. Liikennöitsijäksi valittiin Pohjolan Matka Oy.

Hankittavalla sopimusliikenteellä Kokkolan kaupunkialueella on viisi kaupunkimaista runkolinjaa, joita täydentävät neljä maaseutualueiden koululais- ja asiointiliikennettä palvelevat joukkoliikenneyhteydet. Kaikki liikenne on esteetöntä. Lisäksi kaupungissa toimii palveluliikenne, sitä voi hyödyntää kaupunkiliikenteen reittien ulkopuolella kanta Kokkolan alueella. Palveluliikenteeseen kuuluu asiointiliikenne ja Soiten matkapalvelukeskuksen kuljetukset. Palveluliikenteen liikennöitsijänä toimii Dahl Linjaliikenne Oy. Palveluliikenteen kuljetukset tilataan etukäteen Soiten matkapalvelukeskuksesta.

8.6 Liikuntaolosuhteet

Kaupunki on seurantakauden aikana panostanut monipuolisiin liikkumiseen innostaviin olosuhteisiin vuosittain. Merkittävimpiä lähiliikuntapaikkahankkeita ovat olleet mm.

- Brita Marian puisto ja Hollyhaka 2018
- Meripuiston uudistaminen 2019–2020
- Kälviän, Lohtajan ja Ullavan skeittipaikat 2020–2021
- Roskarukan uudistaminen 2021-

Koulujen peruskorjaus- tai rakentamishankkeiden yhteydessä on toteutettu monipuolisia aktiivisuuteen kannustavia toiminnallisia pihoja, joiden suunnitteluun on osallistettu myös koululaiset. Seurantakauden aikana on toteutettu mm. seuraavat:

- Lohtajan koulu 2019
- Chydenius skola 2020
- Ykspihlajan koulu 2021

Seurantakauden investointeja liikuntapaikka- ja ulkoiluolosuhdehankkeisiin ovat olleet mm.

- Santahaan pesäpallokenttä 2019
- Santahaan ja Lohtajan tekonurmikentät 2020
- Keskuskentän lämmitettävä tekonurmikenttä 2020
- Laajalahden lähivirkistysalue 2021

Lisäksi kaupunginvaltuusto hyväksyi Urheilupuiston yleissuunnitelman, ja hankkeiden toteutus eteni yhtiön perustamispäätöksen ja tapahtumapuiston valmistumisen myötä.

Koronapandemia vaikutti kuntalaisten käyttämiin liikuntaolosuhteisiin. Sisäliikuntatilojen rajoitukset vähensivät niiden käyttöä. Ulkoliikuntapaikkojen sekä erityisesti ulkoiluolosuhteiden käyttö sen sijaan lisääntyi. Valitettavasti nimenomaan ulkoliikuntapaikkojen kunnossapitoon kohdistui leikkauksia kaupungin talousohjelman toimenpiteenä. Esimerkiksi jääkenttien määrää jouduttiin vähentämään ja priorisoimaan niiden hoitotasoa.

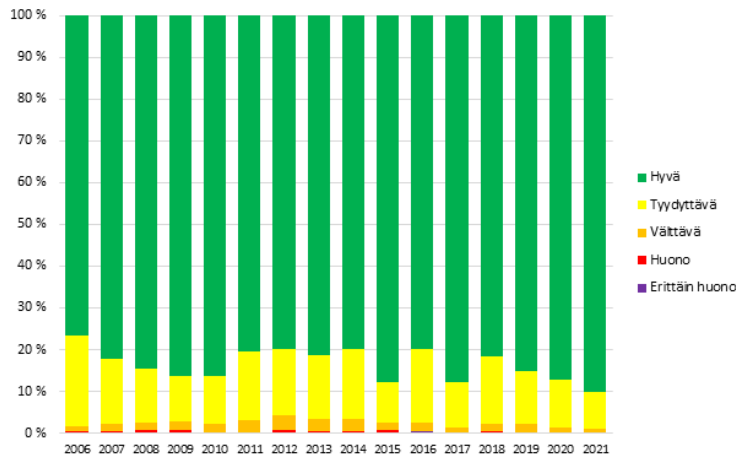
8.7 Ilmanlaatu

Kokkolan alueen ilmanlaatua on tarkkailtu yhteistyössä lähialueen kuntien ja merkittävimpien ilman epäpuhtauspäästöjä aiheuttavien toiminnanharjoittajien kesken vuodesta 1992 lähtien. Kokkolassa kaupungin ympäristöpalvelut suorittaa mittaustoimintaa kahdella mittausasemalla, jotka sijaitsevat Ykspihlajassa ja keskustassa.

Molemmilla mittausasemilla mitataan jatkuvatoimisesti hengitettäviä hiukkasia (PM₁₀) ja pienhiukkasia (PM_{2.5}) ja typenoksideja (NO_x). Hengitettäviksi hiukkasiksi kutsutaan alle 10 µm (mikrometriä) aerodynaamiselta halkaisijaltaan olevia hiukkasia. Näiden lisäksi Ykspihlajan mittausasemalla mitataan jatkuvatoimisesti rikkidioksidia (SO₂), meteorologisia tietoja, sekä määritetään hengitettävien hiukkasten metallipitoisuuksia 26 eri metallista.

Vuosittain syksyllä ympäristöpalvelut laativat edellisen vuoden mittaustuloksista vuosiraportin, joka julkaistaan kaupungin internetsivuilla. Vuosittain keväällä laaditaan tiivistelmä edellisvuoden mittaustuloksista. Mittausasemilla mitattavat epäpuhtauspitoisuudet välittyvät ilmatieteenlaitokselle sekä kaupungin verkkosivuille, joista ilmanlaatua Kokkolassa voi seurata reaaliajassa.

**Ilmanlaatu Kokkolan keskustassa
(% vuoden tunteista) 2006-2021**

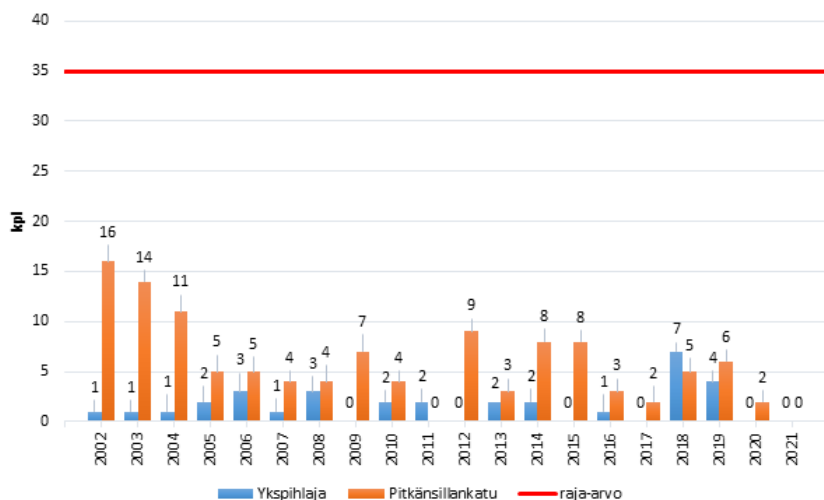
Kuvaaja: Ilmanlaatuindeksi vuosittain Kokkolan keskustassa epäpuhtauspitoisuuksien tuntikeskiarvoista laskettuna.

**Ilmanlaatu Ykspihlajassa
(% vuoden tunteista) 2006-2021**

Kuvaaja: Ilmanlaatuindeksi vuosittain Ykspihlajassa epäpuhtauspitoisuuksien tuntikeskiarvoista laskettuna.

Hengitettävien hiukkasten (PM₁₀) vuorokausiraja-arvon ylitykset

Kuvaaja: Hengitettävien hiukkasten (PM10) vuorokausiraja-arvon ylitysten määrä vuosittain Kokkolassa. Ylityksiä sallitaan 35 kpl/v.

8.8 Kaupungin kiinteistöjen terveysturvallisuus

Ihmiset viettävät Suomessa noin 90 % ajastaan sisätiloissa. Aikuinen ihminen hengittää vuorokauden aikana noin 20 000 litraa sisäilmaa. Työpaikalla ihminen viettää ajastaan noin 20-25 %. Sisäilmasta johtuvat terveyshaitat ovat merkittävä yhteiskunnallinen menoerä. Ihmisten reagointi huonoon sisäilmaan on yksilöllistä, mikä tekee kohteessa vaikuttavien tekijöiden tunnistamisesta ja tutkimisesta haasteellista. Sisäilmaongelmien ratkaisu edellyttää moniammatillista yhteistyötä eri alojen asiantuntijoiden ja toimijoiden kesken. Yhteistyön kehittäminen ja oikean sekä ajantasaisen tiedon jakaminen varmistaa onnistuneen lopputuloksen.

Kokkolan kaupungin kiinteistöjen sisäilmaongelmien selvitystyö toteutetaan Sisäilmakäsikirjan mukaan. Sisäilmakäsikirjan pohjautuva sisäilmatoimintamalli päivitettiin vuonna 2021. Sisäilmatyötä koordinoidaan erilaisten työ- ja ohjausryhmien avulla:

- **Sisäilmaohjausryhmässä** käsitellään kootusti kaikkien aktiivisten kohteiden tilannetta ja etenemistä. Vuoden 2021 aikana sisäilmaohjausryhmä kokoontui 10 kertaa.
- **Kohdekohtaisessa sisäilmatyöryhmässä** käsitellään nimensä mukaisesti ainoastaan kyseisen kohteen sisäilma-asioita. Kohdekohtaiset sisäilmatyöryhmät toimivat sisäilmaongelmien korjaantumisen jälkeen sisäilmaseurantaryhminä. Vuonna 2021 kohdekohtaisia sisäilmatyöryhmiä oli toiminnassa 14 kpl ja ne kokoontuivat yhteensä 57 kertaa. Sisäilmaseurantaryhmiä toimi kolmessa (3) kohteessa.

Sisäilmaongelmien aiheuttajina voi olla useita eri tyyppisiä tekijöitä. Tyypillisiä tekijöitä ovat esimerkiksi epätiiveistä tai kuivista lattiakaivoista kulkeutuvat viemärikaasut, ilmavuotojen mukana maaperästä tai vaurioituneista rakenteista kulkeutuvat epäpuhtaudet tai taloteknisissä järjestelmissä olevat puutteet. Useassa tapauksessa ongelmia aiheuttaa useamman eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Erityisesti ilmanvaihdossa olevat puutteet korostavat usein viemäriverkostosta tai rakenteista tapahtuvia hallitsemattomia ilmavuotoja. Puutteellisesti toimiva ilmanvaihto voi aiheuttaa ongelmia myös muilta osin ongelmattomassa rakennuksessa, jos ilma ei vaihdu riittävästi ja sisäilman hiilidioksidipitoisuus tai lämpötila nousee korkeaksi.

Taloteknisten järjestelmien toimivuuden varmistamiseksi ja sisäilmaolosuhteiden seuraamiseksi muutamissa Kokkolan kaupungin kiinteistöissä on otettu käyttöön sisäilmaseurantajärjestelmiä. Järjestelmien avulla seurataan mm. sisäilman lämpötiloja, hiilidioksidipitoisuuksia sekä rakennuksen painesuhteita. Järjestelmän käyttö mahdollistaa nopean reagoinnin taloteknisten järjestelmien vikatilanteissa ja mittauksien tallentamalla osuudetiedot ovat myös jälkikäteen tarkastettavissa. Tällä hetkellä järjestelmiä on otettu käyttöön lähinnä sisäilmaongelmista kärsineissä kohteissa korjaustoimenpiteiden vaikuttavuuden seuraamiseksi, mutta olosuhtemittausten toteutus on huomioitu myös uudis- ja peruskorjauskohteiden automaatio suunnittelussa.

9 MUUT HYVINVOINNIN TUOTTAJAT

9.1 Kirjasto- ja museopalvelut sekä Kokkolan seudun opisto

Kulttuuri ja taide parantavat ihmisen elämänlaatua ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Ne tarjoavat myös tilaisuuden osallistua ja tehdä itse, ja voivat vähentää osaltaan yksinäisyyttä ja edistää yhteisöllisyyttä. Kulttuuripalvelut lisäävät sivistystä, henkistä kasvua, elinikäistä oppimista ja kansalaisvalmiuksia. Ne luovat myös viihtyisyyttä asuinympäristöön, vahvistavat kunnan ja hyvinvointialueen vetovoimaa ja edistävät osallisuutta. (THL)

Kansalaisopistojen tavoitteena on vapaan sivistystyön lain mukaan edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. (kansalaisopistot.fi)

Kirjastopalvelut

Asiakastutkimusten perusteella jo kirjastopalveluiden olemassaolo edistää kaiken ikäisten kuntalaisten hyvinvointia. Kirjasto tekee yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja lainaa mm. liikuntapalveluiden hankkimia liikuntavälineitä kuntalaisille. Kirjastossa edistetään monilukutaitoa ja tarjotaan laitteita ja tukea sähköiseen asiointiin. Anders.finna.fi-verkkokirjasto täydentää kirjaston fyysisiä aineistoja.

Omatoimikirjastot ovat laajentaneet aukioloaikoja. Kirjastopalvelut siirtyivät pandemian myötä entistä laajemmin verkkoon. Asiakkaille on hankittu etäkäyttöisiä e-aineistoja mm. aikakauslehti- ja elokuvapalveluja. E-aineistojen käyttö on vuosittain kasvanut useita kymmeniä prosentteja.

Museopalvelut

K.H.Renlundin museo (KHRM) on keskeinen kaksikielinen hyvinvointipalveluiden tuottaja, jolla on potentiaalia tuottaa merkityksellistä elämänsisältöä sekä älyllistä, sosiaalista sekä virikkeellistä ja aktivoivaa hyvinvointia. Museo tarjoaa kulttuuriperinnön ja taiteen kokemuksia saattamalla asukkaita taiteen ja autenttisten kulttuuriperinnön objektien ääreen.

Museon yleisötyö tarjoaa mahdollisuuksia tekemiseen ja viihtymiseen varaan rakentuvaan oppimiseen (edutainment) sekä osallistaa asukkaita ja asiakkaita. Näiden kohtaamisten on todettu tuottavan moniulotteisia hyvinvointivaikutuksia kuten vahvistavan henkilökohtaista, henkistä, sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia.

Museon yleisötyö tarkoittaa elämystuotantoa, johon sisältyy mm. museopedagogiaa, näyttelytoimintaa ja *Club Renlund*-tapahtumakonsepti, joka on tarkoitettu kaiken ikäisille asiakkaille. Näihin luetaan sekä yksittäisiä että vuosittain toistuvia tapahtumia kuten siivouspäivä, kaupan ja kulttuurin yö, keskiaikatapahtuma, Draken jouluku, Roosin joulumarkkinat, valokuvan päivä, seminaareja ja *Studia Generalia*-luentosarja.

KHRM museon palvelutuotanto sitouttaa asukkaita ja asiakkaita taiteen ja kulttuuriperinnön keinoin paikkaan ja aikaan. Se tarjoaa ankkuripaikkoja kollektiiviselle muistille. Siten se voi tukea minäkuvan ja identiteetin rakentumista niin nykyisten asukkaiden kuin uusien kaupunkilaisten ja erityisesti maahanmuuttajien tai pakolaisten suhteen. Osallisuus museon sisältöihin vahvistaa yhteisöllisyyden kokemusta vähentämällä erillisyyden kokemusta. Palvelua tarjotaan suurelle yleisölle, oppilaitoksilla ja varhaiskasvatukselle sekä lapsiperheille ja senioriryhmille.

Museo tarjoaa kulttuuriympäristö- ja taidepalveluita sekä Kokkolan kaupungissa, että alueellisen vastuutehtävänsä puitteissa Keski-Pohjanmaan maakunnassa. Museo hankkeistaa kehittämistavoitteita ulkopuolisen rahoituksen turvin, sillä talousarvion käyttötalouden puitteissa se ei ole mahdollista.

KHRM museo pyrkii toimimaan innovatiivisesti ja olemaan palveluissaan inklusiivinen. Inklusiivisuudella tarkoitetaan yleisön osallistamista sekä museon prosesseihin, että tapoja madaltaa museoon tuleminen kynnyksestä. Se tarkoittaa museopalveluiden ulottamista ja tarjonnan kohdentamista myös niille ryhmille, jotka eivät normaalisti käytä sen palveluita. Erityisesti tähän tarpeeseen Museo on vienyt palveluitaan museon seinien ulkopuolelle.

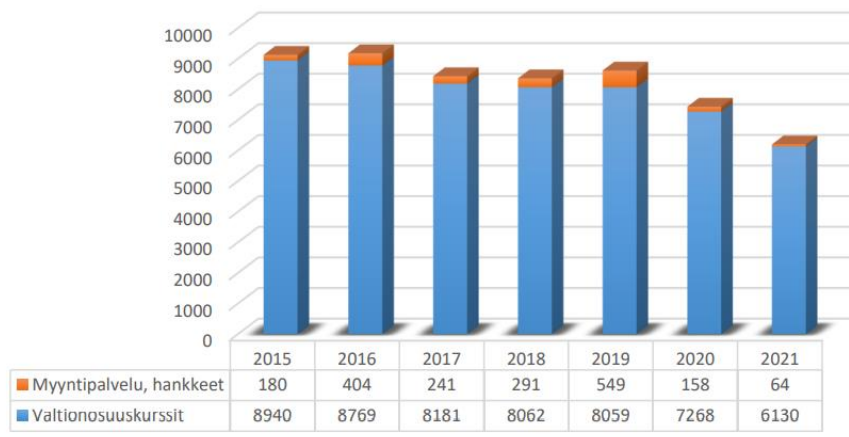
Inklusiivisuutta edustavat mm. hankkeissa toteutetut toimenpiteet ja eri ikäisille tuotettu moniulotteinen tapahtumatuotanto, erityisesti senioreille suuntautuva *ETT* (erikoistietotoimisto) ja hyte-pilottina tuotettu *Taide boxissa*-konsepti. Se mahdollistaa museon palveluiden ja kokoelmien ja näyttelyiden viemisen paikkoihin, joissa asukkaiden

pääsy objektien äärelle on syystä tai toisesta rajoitettu. Näitä kohteita ovat mm. suljetut laitokset, vankilat, hoitokodit ja sairaalat, sillä museossa käynnin nähdään olevan sosiaalinen resepti.

Kokkolan seudun opisto

Kokkolan seudun opisto edistää asukkaiden hyvinvointia ja sivistystä tarjoamalla mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen. Vuoden 2021 aikana Kokkolan seudun opiston tarjosi 786 alueen asukkaiden tarpeisiin suunniteltua kurssia ja niihin osallistuttiin 6200 kertaa. Opiston tarjonta on yleissivistävää, harrastustavoitteista ja ammatissa auttavaa kurssitarjontaa sekä kuvataiteen ja sanataiteen perusopetusta lapsille ja nuorille. Opiston opiskelijat kehittävät itseään, mutta myös rakentavat ja ylläpitävät sosiaalista elämäänsä. Opiston toiminta on keskeinen osa kunnallista palvelua. Se vaikuttaa väestön osaamiseen, hyvinvointiin, terveyteen sekä alueen elinvoimaisuuteen.

Opiskelijat 2015-2021

Kuvaaja: Kokkolan seudun opiston opiskelijat 2015-2021

Koronarajoitukset ovat vaikuttaneet Kokkolan seudun opiston opiskelijoiden määrään muun muassa siksi, että opiston toimintaryhmien maksimiopiskelijamääriä jouduttiin rajoittamaan.

9.2 Järjestöt ja yhdistykset

Kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Kaupunki tukeekin avustuksilla useita eri järjestöjä. Järjestöt työskentelevät lähellä kansalaisten arkea. Niissä ihmisillä on mahdollisuus osallistua yhteiskunnan toimintaan ja erilaisiin harrastuksiin. Toiminnan vuorovaikutuksellisuuden ja yhteisöllisyyden kautta syntyy sosiaalista pääomaa. Järjestötoiminta antaa yhteiskunnallisia vaikuttamismahdollisuuksia myös niille kansalaisille, joiden ääni tulee muutoin heikosti kuulluksi. Kokkolassa on lukuisia eri järjestöjä, joiden toiminta edistää hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta. (THL) FinSote-tutkimuksen mukaan 30,9 % Kokkolan 20 vuotta täyttäneistä osallistuu aktiivisesti järjestötoimintaan. Osuus on suurempi kuin vertailukunnissa ja koko maassa keskimäärin.

Kunta	2020
Kokkola	30,9
Porvoo	23,4
Seinäjoki	24,3
Mikkeli	24,6
koko maa	27,7

Taulukko: Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%) (Lähde FinSote 2020).

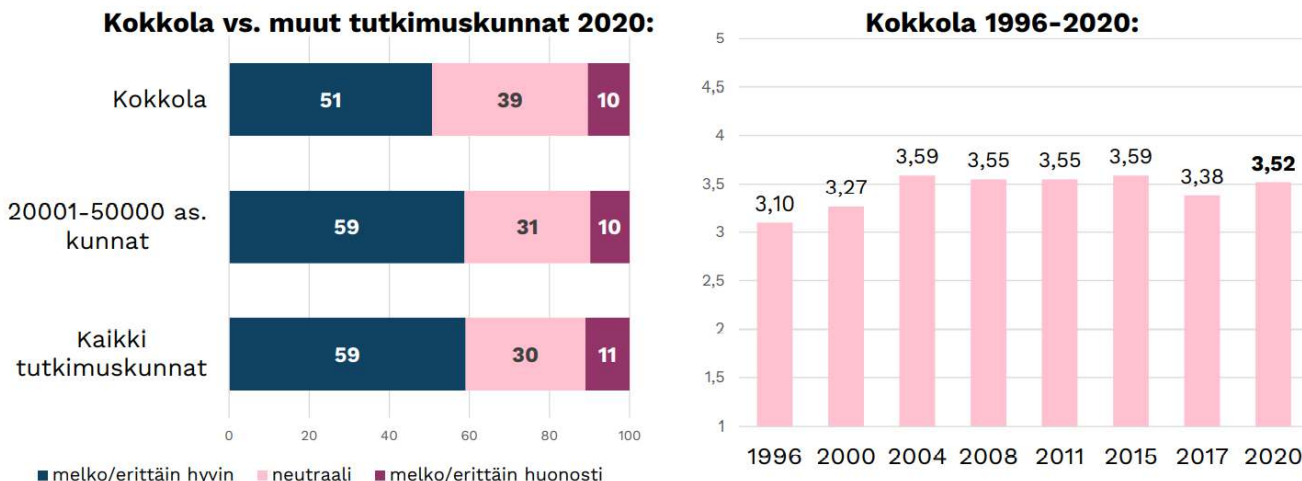
10 PALVELUTYYTYVÄISYYS

Kokkola on ollut mukana Kuntaliiton tutkimuksessa, Kuntalaistutkimus 2020. Kuntalaistutkimus selvittää mitä mieltä kuntalaiset ovat oman kotikuntansa toiminnasta, palveluista, vaikuttamisesta ja päätöksenteosta. Kyselyyn vastasi Kokkolasta 293 henkilöä vastausprosentti oli 29,3 %.

Kysyttäessä kuntalaisten arviota kuntansa sijoittumisesta kuntien välisessä kuvitteellisessa ”hyvä asua ja elää” -kilpailussa 51% vastaajista arvioi Kokkolan sijoittuvan kilpailussa melko/erittäin hyvin.

Kokkolalaisten arviot kuntansa sijoittumisesta kuntien välisessä kuvitteellisessa ”hyvä asua ja elää” –kilpailussa.

Vastausten %-jakaumat sekä keskiarvot asteikolla 1-5; mitä suurempi arvo, sitä positiivisempi arvio.

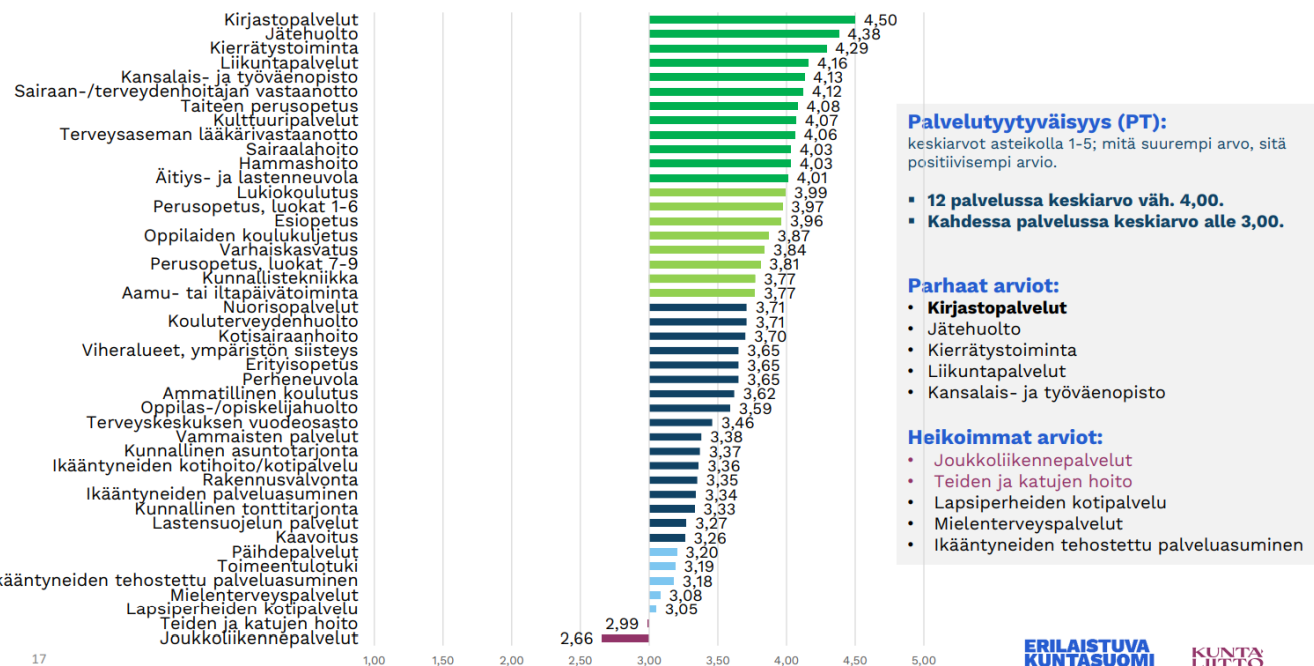

Kuva: Kuntalaistutkimus 2020, Kuntaliitto.

Kysyttäessä kunnallisten palveluiden hoidosta parhaat arviot saivat kirjastopalvelut, jätehuolto, kierrätystoiminta, liikuntapalvelut, kansalais- ja työväenopisto. Eniten parannettavaa vastaajat puolestaan näkivät joukkoliikennepalveluissa sekä teiden ja katujen hoidossa.

Kokkolalaisten mielipiteet kunnallisten palvelujen hoidosta 2020. (palvelutyytyväisyys =PT)

Vastausten keskiarvot asteikolla 1-5; 1=erittäin huonosti hoidettu, 5=erittäin hyvin hoidettu. (kaikki kantaa ottaneet)

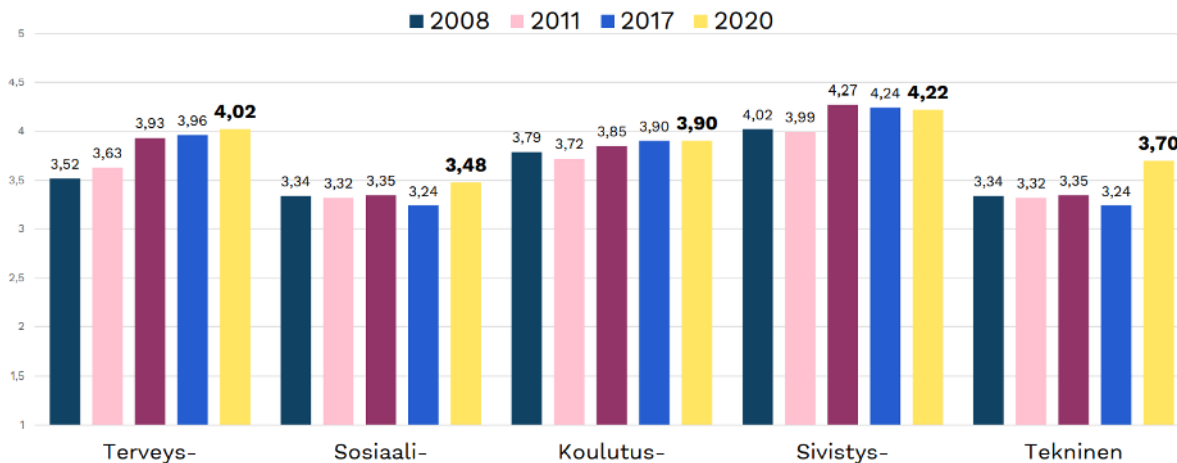

Kuva: Kuntalaistutkimus 2020, Kuntaliitto.

Tarkasteltaessa palvelutyytyväisyyttä sektoreittain huomataan, että joka sektorilla palvelutyytyväisyys on parantunut vuoteen 2008 verrattuna. Vuosien 2017-2020 välillä tapahtuneet muutokset ovat olleet hyvin pieniä, lukuun ottamatta teknisten palvelujen parantunutta tulosta.

Palvelutyytyväisyys Kokkolassa sektoreittain tarkasteltuna ajanjaksolla 2008 – 2020.

Indeksien keskiarvot asteikolla 1-5; mitä suurempi arvo, sitä positiivisempi arvio.

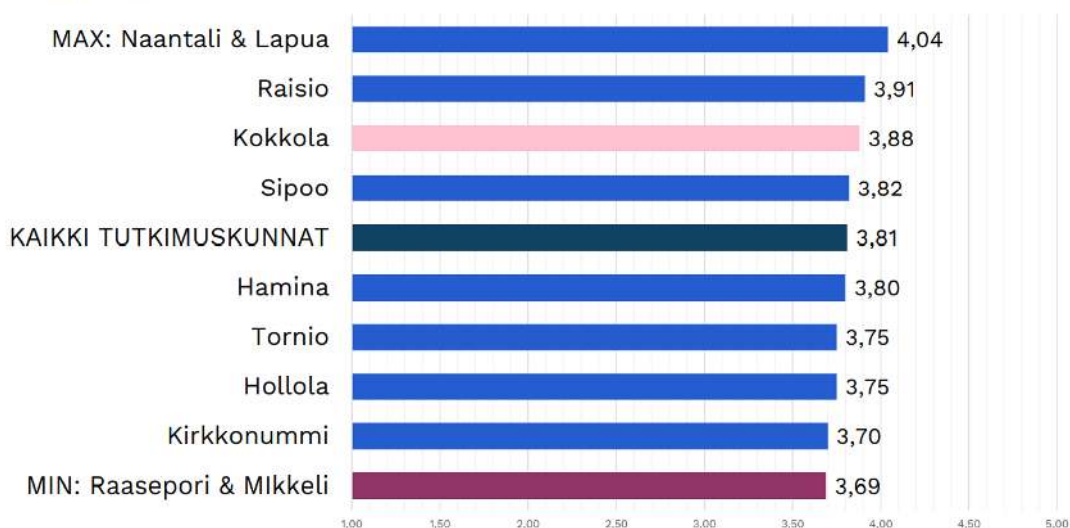
Kuva: Kuntalaistutkimus 2020, Kuntaliitto.

Palvelutyytyväisyyttä ja palvelujen saatavuutta/saavutettavuutta verratessa voidaan huomata, että niiden välillä ei ole kovin suuria eroja, kuitenkin terveyspalveluissa on suurin ero palvelutyytyväisyyden ja palvelujen saatavuuden/saavutettavuuden välillä.

Kokkola sijoittuu varsin hyvin samaan suuruusluokkaan sijoittuvien kaupunkien keskinäisessä vertailussa ja saa myös paremman tuloksen kuin kaikki tutkimuskunnat keskimäärin.

Kuntalaisten yleinen palvelutyytyväisyys 20 001 – 50 000 asukkaan tutkimuskunnissa 2020. **Kokkola vs. muut**

Palvelutyytyväisyysindeksien keskiarvot asteikolla 1-5; mitä suurempi arvo, sitä positiivisempi arvio.

Kuva: Kuntalaistutkimus 2020, Kuntaliitto.

YHTEENVETO

Tavoitteet 2018-2021 hyvinvointityölle olivat:

1. Hyvinvointijohtamisen organisointi
2. Hyvinvointityön tavoitteenasettelun konkretisointi
3. Osallisuuden edistäminen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Hyvinvointityön organisointia on jännevoitetty ja kaupunkiorganisaation poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä on kokoontunut säännöllisesti.

Hyvinvointityön tavoitteenasettelua ja kaupunkistrategian yhteyttä on selkiyttänyt talousarviotyökalu Targetoriin lisätty hyvinvointitavoitteiden määrittelymahdollisuus. Hyvinvointityöryhmä koki tarpeen entuudestaan selkiyttää hyvinvointitavoitteiden määrittelyä ja vastuualueita ohjeistettiin aikaisempaa yksityiskohtaisemmin talousarvioprosessin yhteydessä. Hyvinvointitavoitteet ovat erikseen mainittuna myös vuoden 2022 talousarviossa.

Kaupungin hyvinvointityön organisoitumista käsiteltiin hallintosäännön uudistamisessa ja sivistystoimen jakaantuessa kahteen lautakuntaan. Hyvinvointityön organisoitumista valmisteltaessa tehtiin virkajärjestelyjä, joiden myötä hyvinvointityöstä vastaa jatkossa, yhteistyössä hyvinvointityöryhmän kanssa, loppuvuodesta 2021 palkattu hyvinvointikoordinaattori.

Kaupungin lapsiystävällisyys ja lasten ja nuorten osallisuus nousee hyvinvointityössä vahvasti esille. Kokkola sai vuonna 2020 Unicefin lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen. Tunnustuksen myöntäminen tarkoittaa, että lapsiystävällisessä kunnassa:

- lapset ovat tasa-arvoisia kunnan asukkaita ja kokevat olevansa tärkeitä omissa lähiyhteisöissään
- lapset ja nuoret ovat vahvasti kehittämistyössä mukana
- koko kunta on sitoutunut mallin toteuttamiseen ja kehittämistyöhön
- kunta sitoutuu rakenteellisiin muutoksiin tähtäävään, pitkäjänteiseen työhön
- kehittämistyössä huomioidaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja lapsiryhmät.

Lapsi- ja nuorisoystävällisyyden kehittämistyö jatkuu Kokkolassa, sillä lapsen oikeuksien toteutumisesta on pidettävä huolta joka päivä toimintasuunnitelman mukaisesti. Kehittämistyön koordinaatioryhmänä toimii Kokkolassa kaupungin hyvinvointityöryhmä.

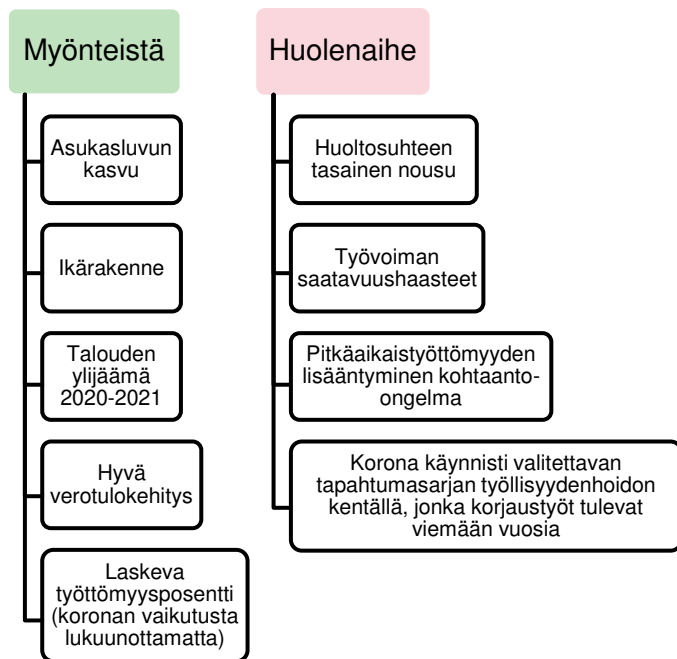
Vuonna 2021 perustettiin lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointirahasto. Rahaston tarkoituksena on edistää Kokkolassa asuvien lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta harrastamisessa ja vapaa-ajantoiminnassa sekä parantaa kulttuuri-, liikunta- ja muiden vapaa-ajanpalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta Kokkolan kaupungin alueella.

Kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointia lisää Ympäristöministeriön päätöksellä 3.7.2020 perustettu Kokkolan kansallinen kaupunkipuisto. Kansalliset kaupunkipuistot ovat maamme arvokkaimpia kulttuuri-, virkistys- ja luontokohteita kaupunkiympäristössä ja sen välittömässä läheisyydessä. Kokkolan kansallisen kaupunkipuiston erityispiirteinä ovat merellisyys, maankohoaminen ja historialliset elementit, kuten elinkeino- ja asutushistoria sekä kaupunkirakenteen kerroksellisuus ja säilyneisyys. Lisäksi monimuotoiset ja laajat luontoalueet ja monipuoliset virkistyspalvelut ovat tärkeä osa kansallisen kaupunkipuiston toteutusta.

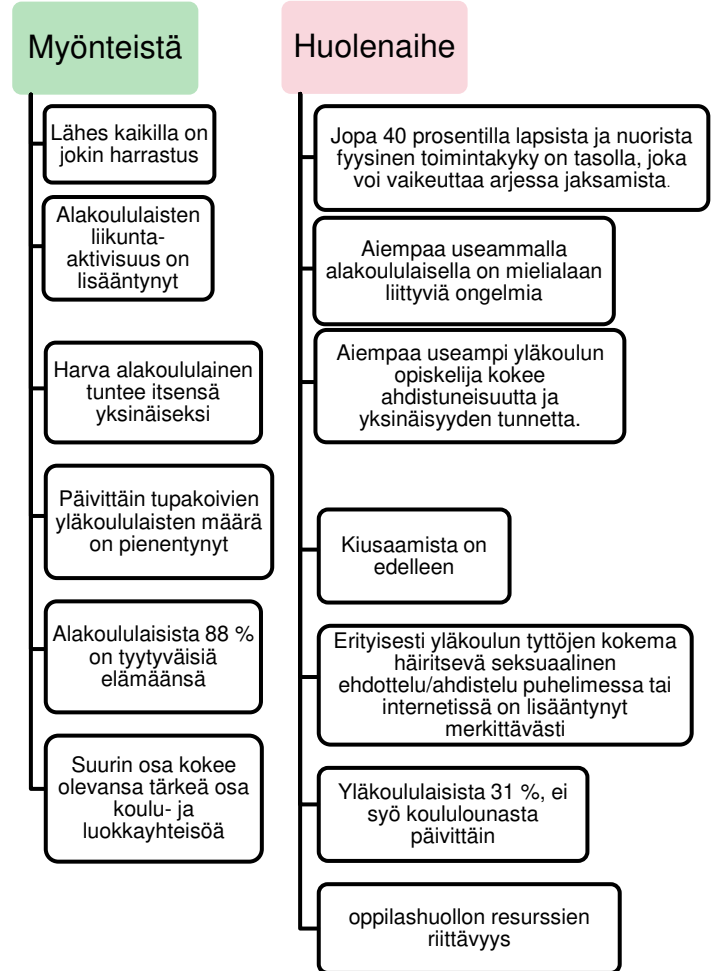
Hyvinvointikertomuksen perusteella muodostunut kuva kuntalaisten hyvinvoinnista on laadittavan hyvinvointisuunnitelman perusta. Se ohjaa tavoitteenasettelua ja toimenpiteiden suuntaamista.

Kooste hyvinvointikertomuksen perusteella hahmottuneista keskeisimmistä asukkaiden hyvinvointia kuvaavista seikoista:

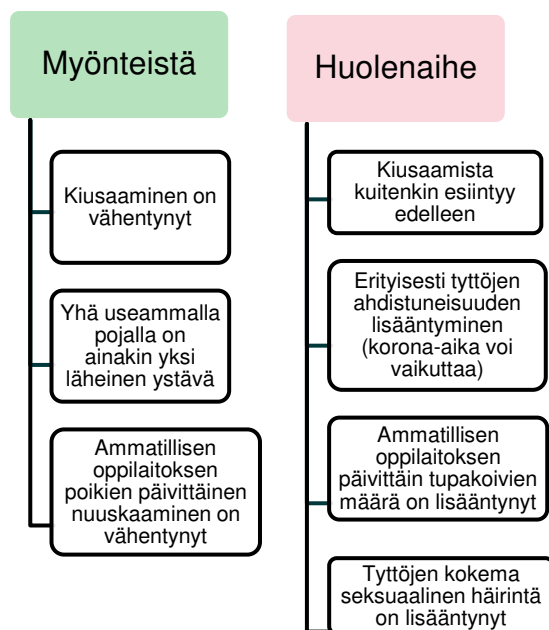
Talous ja elinvoima

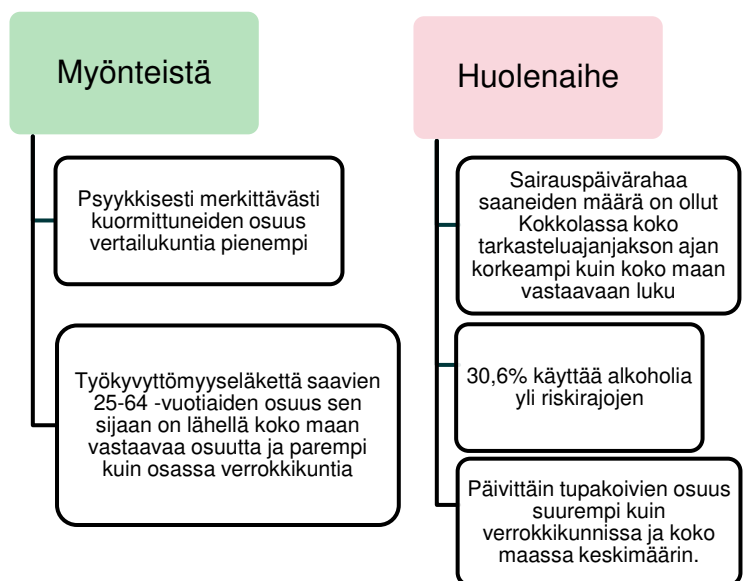
Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Nuoret ja nuoret aikuiset

Työkäiset

Ikäihmiset

